

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

Σχολή Επαγγελματών Υγείας & Πρόνοιας

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ. ΑΠΟΨΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΕΙ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ»

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Διαλυνάκη Ελένη

Σπουδάστριες: Μουτοπούλου Δήμητρα Α.Μ 4880

Πατηνιώτη Μαρία Α.Μ 4760

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Πτυχίου Κοινωνικής Εργασίας

ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 2017

**Copyright@ 2016 Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ
Κρήτης.**
<http://www.teicrete.gr/koinerg/koinwnikis.html>

Το περιεχόμενο της συγκεκριμένης Π.Ε. αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία των Μουτοπούλου Δημήτρας και Πατηνιώτη Μαρίας, της επιβλέπουσας καθηγήτριας Διαλυνάκη Ελένης και του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας και προστατεύονται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Νόμος 2121/1993 και κανόνες Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα).

Δήλωση τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας

Οι υπογράφοντες φοιτητές του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης

_____ Μουτοπούλου Δήμητρα _____

_____ Πατηνιώτη Μαρία _____

δηλώνουμε υπεύθυνα ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο:

«Ο ρόλος του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια ως προς την
κοινωνικοποίηση των παιδιών. Απόψεις φοιτητών ΤΕΙ Ηρακλείου»,

είναι στο σύνολό της προϊόν δικής μας δουλειάς και ότι όλες οι πηγές που έχουν χρησιμοποιηθεί αναφέρονται πλήρως. Επίσης δηλώνουμε ότι δεν αποτελεί προϊόν οποιασδήποτε εξωτερικής μη αδειοδοτημένης βοήθειας και ότι δεν έχει υποβληθεί σε οποιοδήποτε ίδρυμα ή οργανισμό προς αξιολόγηση, ούτε έχει δημοσιευθεί στο παρελθόν μέρος αυτής ή στο σύνολό της.

(Υπογραφή)

(Υπογραφή)

Όνοματεπώνυμο

Όνοματεπώνυμο

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας ολοκληρώνονται οι σπουδές μας στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης. Νιώθουμε την υποχρέωση να ευχαριστήσουμε την υπεύθυνη καθηγήτρια κυρία Διαλυνάκη Ελένη για την συνεργασία της μαζί μας.

Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας, που αποτέλεσαν τον σημαντικότερο παράγοντα ψυχολογικής στήριξης καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μας, καθώς και τους φίλους μας που συνέβαλαν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων μας.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τους φοιτητές όλων των τμημάτων του ΑΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης για την άμεση συνεισφορά τους στην πραγματοποίηση της έρευνας μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Copyright@ 2016 Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΣΕΥΠ, ΤΕΙ Κρήτης.....	2
Δήλωση τήρησης της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.....	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT.....	9
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΜΕΡΟΣ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
ΟΡΙΣΜΟΙ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 «ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ».....	14
• 1.1 Η έννοια της οικογένειας.....	14
• 1.2 Μορφές Οικογένειας.....	15
• 1.3 Λειτουργίες της Οικογένειας.....	18
• 1.4 Η δομή της οικογένειας.....	21
• 1.5 Η οικογένεια στην σύγχρονη κοινωνία.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 «ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ».....	25
• 2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός Κοινωνικοποίησης.....	25
• 2.2 Η οικογένεια ως πρωταρχικός φορέας κοινωνικοποίησης.....	27
• 2.3 Οι επιδράσεις του πατρικού ρόλου στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.....	29
• 2.4 Θεωρίες κοινωνικοποίησης.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 « Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ».....	38
• 3.1 Ο ρόλος του πατέρα στην παραδοσιακή οικογένεια.....	38
• 3.2 Ο ρόλος του πατέρα στην σύγχρονη οικογένεια.....	39
• 3.4 Τυπολογία του πατέρα.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 «ΠΑΤΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ».....	56
• 4.1 Πατρική λειτουργία και ανάπτυξη προσωπικότητας του παιδιού.....	56
• 4.1.1 Έμμεση πατρική λειτουργία.....	56
• 4.1.2 Άμεση πατρική λειτουργία.....	58
• 4.2 Ο δεσμός πατέρα-παιδιού.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 «ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΟΤΗΤΑΣ».....	60
• 5.1 Η έννοια της πατρότητας.....	60

• 5.2 Ψυχαναλυτική Σχολή	62
• 5.3 Συμπεριφορική Σχολή	64
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 «ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ»	67
• 6.1 Αντικείμενο	67
• 6.2 Σκοπός Έρευνας	68
• 6.3 Ερευνητική υπόθεση-ερωτήματα	68
• 6.4 Ερευνητικό εργαλείο	69
• 6.5 Περιγραφή και επιλογή του δείγματος	70
• 6.6 Διαδικασία συλλογής ερευνητικών δεδομένων	70
• 6.7 Στατιστική ανάλυση δεδομένων	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 «ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ»	72
• 7.1 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων	72
• 7.2 Συσχετίσεις αποτελεσμάτων	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ»	99
• 8.1 Συμπεράσματα	99
• 8.2 Συζήτηση	100
• 8.3 Παρατηρήσεις	102
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	111
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	142

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας ήταν να εξετάσουμε τη σημασία του ρόλου του πατέρα μέσα στη σύγχρονη ελληνική οικογένεια ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών του, καθώς επίσης και από ποιούς παράγοντες επηρεάζεται ο ρόλος του αυτός.

Μεθοδολογία: Το δείγμα επιλέχθηκε τυχαία και αποτελείτο από 200 φοιτητές και φοιτήτριες από όλα τα τμήματα του Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, που στεγάζονται στην πόλη του Ηρακλείου. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις, ενώ η στατιστική ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη χρήση του προγράμματος SPSS.

Αποτελέσματα:

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε για την διερεύνηση του ρόλου του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών επιβεβαιώνονται σε κάποια σημεία.

Όπως παρατηρούμε από τα αποτελέσματα της έρευνας (Γράφημα 5) η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρούν ότι ο πατέρας λειτουργούσε και εξακολουθεί να λειτουργεί ως πρότυπο, γεγονός που επιβεβαιώνει και τα παραπάνω.

Συμπεράσματα:

Στην παρούσα έρευνα απάντησαν συνολικά 200 άτομα, με το μεγαλύτερο ποσοστό να αποτελείται από γυναίκες (68,5%) και το υπόλοιπο ποσοστό (31,5%) από άνδρες μεταξύ 18-46 ετών από όλα τα εξάμηνα και Τμήματα φοίτησης του ΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης.

Ο μέσος όρος των ατόμων που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια προέρχονται από πόλεις (10.000 και άνω) κατοίκων

Το 57% των ατόμων απάντησε ότι η ηλικία του πατέρα τους ανέρχεται στα 46-55 ετών. και ότι το 19,5%, το μεγαλύτερο δηλαδή ποσοστό, δήλωσε ότι το επάγγελμα του πατέρα τους είναι Εργάτης/Τεχνίτης, παρόλο που το 31% απάντησε ότι είναι απόφοιτοι λυκείου.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος, παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία, δηλαδή το 63% θεωρεί ότι ο πατέρας τους λειτούργησε και εξακολουθεί να λειτουργεί ως πρότυπο στη ζωή τους

Λέξεις Κλειδιά: Οικογένεια, Πατέρας, Κοινωνικοποίηση, Ρόλος

ABSTRACT

Aim: The purpose of the present study was to examine the importance of the role of the father through the modern Greek family as to socialization of children, and what factors influenced the role of this.

Methodology: The sample consisted of 200 students from all the departments of the Technological Educational Institute of Crete, located in the city of Heraklion. We chose the method of quantitative research with the use of a questionnaire consisted of open-ended and closed-ended questions. Data were analyzed with the SPSS Statistical Package.

Result:The result from the survey we conducted to investigate the role of the father in the modern Greek family in the socialization of children are confirmed in some places.

As we can see from the survey results (Figure 5) the majority of respondents felt that the father worked and still works as a role model, which confirms the above.

Conclusions: In this study answered a total of 200 people, with the majority being composed of women (68.5%) and the remainder (31.5%) of men between 18-46 years of age from all semesters and Departments of TEI Heraklion, Crete .

The average number of persons who completed questionnaires are from cities of (10,000 or more) residents. 57% of the people responded that the age of the father is between 46-55 years and 19.5%, the largest percentage stated that the profession of their father is Laborer / Craftsman, although 31% replied that they are high school graduates. According to the sample responses, we see that the vast majority, 63% consider that their father worked and still works as a role model in their lives

Keywords: Family, Father, Socializing, Roles

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γεγονός ότι ο ρόλος του πατέρα στην αγωγή, την ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση του παιδιού έχει στερηθεί προσοχής. Οι έρευνες και οι μελέτες είναι ελάχιστες σχετικά με τον ρόλο του πατέρα στην οικογένεια συγκριτικά με αυτές που έχουν πραγματοποιηθεί για τον ρόλο της μητέρας. Τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται προσπάθειες να αποδεχτεί και να κατανοηθεί ότι η παρουσία και η συμβολή του πατέρα στην οικογένεια είναι εξίσου σημαντική και αναγκαία με αυτή της μητέρας.

Σύμφωνα με αντιλήψεις της παραδοσιακής κοινωνίας (παραδοσιακή αντίληψη της πατρότητας), ο πατέρας φαίνεται να ασκεί μεγάλη επιρροή στην λειτουργία της οικογένειας, αφενός ως η οικονομική πηγή για την κάλυψη των αναγκών και αφετέρου ως προς την προστασία των μελών της. Ο πατέρας, σε αυτή τη μορφή οικογένειας, έχει την υποχρέωση να εργάζεται και να φέρει εισόδημα, επομένως, να είναι απών πολλές ώρες της ημέρας και όταν είναι παρών δεν αναπληρώνει τις χαμένες στιγμές επικοινωνίας με τη σύζυγο και τα παιδιά του, διότι εργάζεται. Έτσι είναι απρόσιτος, ολιγομίλητος και μη συνεργάσιμος με τα υπόλοιπα μέλη. Αντίθετα, στην σύγχρονη κοινωνία, ο πατέρας παρουσιάζεται πιο δραστήριος και διαθέσιμος απέναντι στα παιδιά. Είναι παρών στην καθημερινή οργάνωση και λειτουργία της οικογένειας και αναπτύσσει σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλεπίδρασης με τα μέλη της.

Ο ρόλος του πατέρα επιδρά είτε θετικά είτε αρνητικά στην ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση των παιδιών ανάλογα με την παρουσία του στην οικογένεια και την στάση του προς αυτή. (Μουσούρου Α. 2005)

Τα παραπάνω αποτέλεσαν μέρος του προβληματισμού που διέπει την παρούσα εργασία. Στόχος είναι να παρουσιαστεί η συμβολή του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια όσον αφορά την κοινωνικοποίηση των παιδιών του, καθώς επίσης και από ποιούς παράγοντες επηρεάζεται αυτή.

Κατόπιν εκτεταμένης διερεύνησης, φάνηκε ότι ενώ υπάρχουν έρευνες που εξετάζουν το ρόλο της οικογένειας ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών, παρουσιάζονται σχετικές αναφορές για το ρόλο της μητέρας, ενώ δεν υπάρχει παρόμοια μελέτη που να εξετάζει τον ρόλο του πατέρα συγκεκριμένα, όσον αφορά την κοινωνικοποίηση των παιδιών, γεγονός που αποτέλεσε ένα βασικό έναυσμα για την εκπόνηση του

συγκεκριμένου θέματος. Συγκεκριμένα, βασικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της συμβολής του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια όσον αφορά την κοινωνικοποίηση των παιδιών του

Όσον αφορά στο περιεχόμενο της πτυχιακής μας εργασίας χωρίζεται σε δυο κύρια μέρη. Στο πρώτο μέρος παρατίθεται η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας που πραγματοποιήθηκε για το θέμα του ρόλου του πατέρα όσον αφορά την κοινωνικοποίηση των παιδιών ενώ το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας, στο οποίο θα γίνει και η ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια της οικογένειας, στις μορφές που έχει αποκτήσει, στη δομή αλλά και στις διάφορες λειτουργίες της, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια της κοινωνικοποίησης και οι σημαντικότερες θεωρίες της και πώς αυτή συνδέεται άμεσα με την οικογένεια. Ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιο όπου αναλύονται οι τύποι του πατέρα αλλά και ο ρόλος του στην παραδοσιακή αλλά και στη σύγχρονη οικογένεια. Στο τέταρτο διατυπώνεται η άμεση και έμμεση πατρική λειτουργία, ενώ τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο γίνονται αναφορές πάνω στην πατρότητα.

Στο δεύτερο μέρος, που αφορά το ερευνητικό σκέλος αυτής της εργασίας, θα γίνει παράθεση των αποτελεσμάτων, ο σχολιασμός τους, η συζήτηση, η εξαγωγή συμπερασμάτων καθώς και η επαλήθευση ή μη των ερευνητικών υποθέσεων. Ακολουθεί η συζήτηση για τα ευρήματα και πώς αυτά συνδέονται με τη θεωρία που παρατέθηκε. Στο κομμάτι αυτό ακόμα, περιγράφεται το αντικείμενο και ο σκοπός της έρευνας, η μεθοδολογία που χρησιμοποιήσαμε, τα ερευνητικά εργαλεία αλλά και το δείγμα μας. Συνολικά λοιπόν το δείγμα απαρτίζεται από 200 άτομα και πιο συγκεκριμένα από άνδρες και γυναίκες φοιτητές που φοιτούν στο ΤΕΙ Κρήτης στο Ηράκλειο.

ΟΡΙΣΜΟΙ

Ρόλος: Με τον όρο ρόλο, εννοούμε την συμπεριφορά που αναμένεται από τον κάτοχο μιας θέσης στη σχέση του με τον κάτοχο μιας άλλης θέσης. Ως αναμενόμενη συμπεριφορά, ο ρόλος είναι ένα κανονιστικό πρότυπο. Κατά το ΡάλφΛίντον ο ρόλος αποτελεί τη δυναμική όψη της θέσης. (Τσαούσης, 1989)

Οικογένεια: Με τον όρο οικογένεια, εννοούμε τη νόμιμη, μόνιμη και κατά κανόνα τυπική γενετήσια ένωση των δύο συζύγων με τα τέκνα τους, που περιλαμβάνει συχνά και τρίτα πρόσωπα που συνδέονται με στενούς δεσμούς συγγένειας μ έναν από τους συζύγους. Η οικογένεια αποτελεί την αφετηρία και το κέντρο των δεσμών συγγένειας. Η οικογένεια και η συγγένεια είναι πολύσκοποι ή πολυλειτουργικοί κοινωνικοί θεσμοί που εξασφαλίζουν τη βιολογική και κοινωνική αναπαραγωγή της κοινωνίας (γέννηση και ανατροφή των τέκνων) και παράλληλα την αμοιβαία προστασία και βοήθεια μεταξύ των προσώπων που συνδέονται μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς. (Τσαούσης, 1989)

Κοινωνικοποίηση: Η κοινωνικοποίηση θα μπορούσε να οριστεί ως η πορεία συγκρότησης και εξέλιξης της προσωπικότητας και κοινωνικής ένταξης του υποκειμένου. Είναι η διαδικασία διαμόρφωσης και ανάπτυξης της ανθρώπινης προσωπικότητας σε εξάρτηση από και σε αντιπαράθεση με τους κοινωνικούς και πραγματικούς-υλικούς όρους ζωής, που απαντώνται σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή της ιστορικής πορείας της κοινωνίας. «Πρόκειται για μια διαδικασία στην οποία συμπράττουν άτομο και κοινωνία και στην πορεία της οποίας ένας βιολογικός οργανισμός διαμορφώνεται σε μια κοινωνική προσωπικότητα που αναπτύσσεται συνεχώς σε μια σχέση αλληλεπίδρασης με τις συνθήκες ζωής» (Νόβα-Καλτσούνη, 2002)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 «ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ»

1.1 Η έννοια της οικογένειας

Η οικογένεια είναι ένας κοινωνικός θεσμός ο οποίος ενώνει τα άτομα σε ομάδες συνεργασίας για την ανατροφή και την φροντίδα των παιδιών. Άτομα που συνδέονται με γάμο ή συγγένεια εξ αίματος ή ακόμα και με υιοθεσία δημιουργούν μια οικογένεια. Παρά το ότι όλες οι κοινωνίες έχουν το θεσμό της οικογένειας, το ποιος συμπεριλαμβάνεται σε αυτόν διαφοροποιείται σε διάφορες κοινωνίες με διαφορετικές κουλτούρες. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, τα περισσότερα μέλη της κοινωνίας θεωρούσαν ότι η οικογένεια είναι μια κοινωνική ομάδα δύο ή περισσότερων ατόμων, που συνδέονται μεταξύ τους με συγγένεια εξ' αίματος, γάμο ή υιοθεσία και συνήθως ζουν μαζί. Αρχικά οι άνθρωποι γεννιούνται μέσα σε μια οικογένεια που αποτελείται από τους γονείς και τα αδέρφια, κατόπιν όταν ενηλικιωθούν δημιουργούν τη δική τους οικογένεια είτε κάνοντας δικά τους παιδιά είτε υιοθετώντας παιδιά που τα δέχονται ως δικά τους (Θεοδωροπούλου, 2003)

Πολλές επιστημονικές έρευνες έχουν διεξαχθεί κατά περιόδους, όσον αφορά το θεσμό της οικογένειας, το ρόλο που παίζει στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανθρώπου και την ώθηση που του παρέχει για την μετέπειτα εξέλιξη της ζωής του. Πολλοί, επίσης, είναι οι ορισμοί που έχουν δοθεί κατά καιρούς, από επιστήμονες για το τι είναι οικογένεια. Με την ευρύτερη νομική έννοια, όμως, η οικογένεια μπορεί να ορισθεί ως ένα σύνολο προσώπων τα οποία συνδέονται με γάμο και συγγένεια (Αποστολόπουλος, 1998).

Άλλος αξιοσημείωτος ορισμός που έχει δοθεί για το θεσμό της οικογένειας είναι ότι η οικογένεια είναι μια αναγνωρισμένη και παραδοσιακά καθιερωμένη μορφή συμβίωσης των μελών της κοινωνίας. Αποτελεί την αρχική βιολογική και κοινωνική κοινότητα, της οποίας βασικός σκοπός είναι η διατήρηση του ανθρώπινου είδους μέσω της αναπαραγωγής των μελών της κοινωνίας. (Τσαρδάκης, 1993).

1.2Μορφές Οικογένειας

Η οικογένεια μέχρις ότου λάβει τις τελευταίες συνηθέστερες μορφές της, διακυμάνθηκε μέσα από τρία στάδια, τα οποία με βάση τα πολιτισμικά στοιχεία είναι τα εξής:

1. Το στάδιο της αγριότητας στο οποίο ο άνθρωπος δεν εμφανίζει καμία απολύτως διαφορά από τα ζώα.
2. Το στάδιο της βαρβαρότητας κατά το οποίο κάνει την εμφάνισή της η μητριαρχική και πατριαρχική μορφή της οικογένειας.
3. Το στάδιο του πολιτισμού όπου παρουσιάζεται η συντροφική μορφή της οικογένειας (Τσιπλητάρης, 2001).

Στις σύγχρονες και ταυτόχρονα σύνθετες κοινωνίες, όπως είναι και η Ελληνική, παρατηρούνται περισσότερες από μία μορφές οικογένειας. Ιστορικά από τους αρχαίους πολιτισμούς, έστω και αν διακρίνονταν από συνθετότητα, έως ακόμη και το Μεσαίωνα αλλά και τις νεώτερες ιστορικές περιόδους, διακρίνονται διαφοροποιήσεις στις μορφές οικογένειας. Οι διαφοροποιήσεις αυτές οφείλονται κυρίως σε λόγους κοινωνικούς, πολιτικούς, οικονομικούς, νομικούς και εθνικούς. (FrancoisdeSingly, 1996)

Κάποιες από τις μορφές οικογένειας που συναντάμε στις σύγχρονες κοινωνίες είναι οι εξής: πυρηνική, μονογονεϊκή, εκτεταμένη, οικογένειες διπλής σταδιοδρομίας, χωλές οικογένειες, οικογένειες σε δεύτερο γάμο.

- **Πυρηνική οικογένεια:** Αποτελεί τον βασικό και πιο διαδεδομένο τύπο οικογένειας στις σύγχρονες κοινωνίες. Αποτελείται από το ζευγάρι των συζύγων και τα παιδιά τους. Η πυρηνική οικογένεια είναι η βάση της τεκνοποιίας και της ανατροφής των παιδιών και αποτελεί πηγή συναισθηματικής ευφορίας και στήριξης για τα μέλη της. Χαρακτηριστικό της οικογένειας αυτής είναι ότι διαβιώνει ανεξάρτητα από άλλες συγγενικές συζυγικές οικογένειες. Τέλος, αποτελεί μια ανεξάρτητη οικονομική μονάδα, τα έσοδα της οποίας προέρχονται από την εργασία του ενός ή και των δύο συζύγων. (Μουσούρου 1989)

- **Εκτεταμένη οικογένεια:** Οι αγροτικές-γεωργικές κοινωνίες διακρίνονται από αυτό τον τύπο οικογένειας και περιλαμβάνει τρεις ή περισσότερες γενιές προσώπων που ζουν στο ίδιο σπίτι. Την εκτεταμένη οικογένεια αποτελούν οι σύζυγοι, τα παιδιά τους που συνήθως ξεπερνούν τα δύο και συγγενείς του ενός ή του άλλου συζύγου, όπως οι γονείς του ή τα αδέρφια του. Τα πρόσωπα αυτά εκτός του ότι συνδέονται με συγγενικούς δεσμούς, συναποτελούν και μια οικονομική μονάδα. Όλα τα μέλη της οικογένειας, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών, συμβάλλουν στην παραγωγική δραστηριότητα. (Μουσούρου 1989)

- **Μονογονεϊκή οικογένεια:** Πρόκειται για την μορφή οικογένειας που αποτελείται από έναν ενήλικα και τα παιδιά του. Οι οικογένειες αυτές προκύπτουν από το θάνατο του ενός γονέα, από διαζύγιο, χωρισμό ή όταν ένα ανύπαντρο άτομο ανατρέφει παιδιά μόνο του. (Τσαούσης 1983)

- **Οικογένειες διπλής σταδιοδρομίας:** Στη σύγχρονη κοινωνία, η γυναίκα δεν διεκδικεί μόνο το ρόλο της μητέρας αλλά και το ρόλο της εργαζόμενης. Ως εκ τούτου, δημιουργούνται οι οικογένειες διπλής σταδιοδρομίας, οι οποίες χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες. Οι *παραδοσιακές*, όπου ενώ και οι δύο σύζυγοι είναι φιλόδοξοι επαγγελματικά, η σύζυγος δίνει μέγιστη σημασία στην οικογένεια και όχι στη σταδιοδρομία της. Οι *οικογενειοκεντρικές*, όπου η μέγιστη σημασία και των δύο συζύγων είναι η οικογένεια τους. Οι *επαγγελματοκεντρικές*, όπου και οι δύο σύζυγοι αποδίδουν μέγιστη σημασία στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Τέλος, οι *επαναστατικές*, όπου η σύζυγος είναι εκείνη που ενδιαφέρεται περισσότερο για τις επαγγελματικές φιλοδοξίες της ενώ ο σύζυγος δίνει μεγαλύτερη σημασία στην οικογένεια. (Μουσούρου 1989)

- Μια ακόμη μορφή οικογένειας που συναντάμε στη σύγχρονη κοινωνία, είναι οι **χωλές οικογένειες**. Βασικό χαρακτηριστικό τους, είναι η διάσπαση της οικογένειας σε δύο τμήματα. Το ζευγάρι ζει χωριστά για μεγάλα χρονικά διαστήματα, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχει συναισθηματικό

δέσιμο μεταξύ τους. Όποιοι κι αν είναι οι λόγοι που οδηγεί ένα ζευγάρι να ζει χωριστά για μεγάλο χρονικό διάστημα, έχουν διαπιστωθεί επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των παιδιών τους.

Για παράδειγμα όπου απουσίαζε ο πατέρας για μεγάλο χρονικό διάστημα, παρατηρήθηκε στα παιδιά μειωμένη υπευθυνότητα, έλλειψη αυτοσεβασμού και ηγετικών ικανοτήτων. (Μουσούρου 1989)

- **Οικογένειες που δημιουργούνται από το δεύτερο γάμο του ενός ή και των δύο συζύγων :** Η αύξηση των διαζυγίων στη σύγχρονη κοινωνία είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού των δεύτερων γάμων. Εκτός από το διαζύγιο, ένας άλλος λόγος που μπορεί να οδηγήσει έναν άντρα ή μια γυναίκα στη σύναψη ενός δεύτερου γάμου είναι και η χηρεία. (Μουσούρου 1989)

Ο τύπος αυτός οικογένειας παρουσιάζει μια σημαντική ιδιομορφία που δεν τη συναντάμε σε κανέναν άλλο τύπο. Παρουσιάζουν πολλούς συνδυασμούς διαφόρων οικογενειακών καταστάσεων. Για να δημιουργηθεί μια τέτοια οικογένεια μπορεί να ισχύουν τα εξής : α) Και οι δύο σύζυγοι να συνάπτουν δεύτερο γάμο χωρίς να έχουν παιδιά από τον πρώτο τους γάμο. Σε αυτή την περίπτωση μπορούν να κάνουν τα δικά τους παιδιά και να ισχύει για αυτή την οικογένεια ότι θα ίσχυε για μια οικογένεια σε πρώτο γάμο. β) Ο σύζυγος ή η σύζυγος να συνάπτουν δεύτερο γάμο και να έχουν ένα ή περισσότερα παιδιά από τον πρώτο τους γάμο. Σε αυτή την περίπτωση τα παιδιά από τον πρώτο γάμο του ενός συζύγου ζουν στο ίδιο σπίτι με τη φυσική μητέρα ή τον φυσικό πατέρα και τον πατριό ή τη μητριά αντίστοιχα. Επιπλέον αν δέχονται επισκέψεις και από τον φυσικό γονέα που δε ζει μαζί τους τότε τα πράγματα περιπλέκονται ακόμη περισσότερο. γ) Και οι δύο σύζυγοι συνάπτουν δεύτερο γάμο και έχουν παιδιά από τον πρώτο τους γάμο. Στην περίπτωση που τα παιδιά και των δύο συζύγων ζουν μαζί τότε και οι δύο σύζυγοι έχουν το ρόλο του πατριού και της μητριάς στα παιδιά του άλλου. Επιπλέον αν οι δύο σύζυγοι αποφασίσουν να κάνουν δικά τους παιδιά τότε μέσα στην ίδια οικογένεια συμβιώνουν ετεροθαλή αδέρφια, φυσικά αδέρφια, φυσικοί γονείς και θετοί γονείς. (Μουσούρου 1989)

- Η **μοναχικότητα**, η οποία αφορά ένα ποσοστό ενηλίκων σε μια κοινωνία, οι οποίοι έχουν παραμείνει άγαμοι και άτεκνοι. Στη σύγχρονη κοινωνία παρατηρείται ένα αυξανόμενο ποσοστό ανδρών και γυναικών που αποφεύγουν τη σύναψη γάμου ή την απόκτηση παιδιών ή και τα δυο, το δεύτερο ως φυσικό επακόλουθο του πρώτου, επιλέγοντας μια μοναχική ζωή.
- Τα **ομοφυλόφιλα ζευγάρια**. Από τη δεκαετία του 1970 και μετά παρατηρείται αύξηση και πίεση από τα ομοφυλόφιλα ζευγάρια προς την κοινωνία να δεχτεί και να επιτρέψει τη σύναψη γάμου μεταξύ ομοφυλόφιλων, όπως και την υιοθεσία παιδιών από αυτούς (Μουσούρου, 1998).
- Η **ελεύθερη συμβίωση**, η οποία αφορά τη συγκατοίκηση εκτός γάμου βάσει ατομικών προσωπικών επιλογών και συναντάται ολοένα και περισσότερο στις ευρωπαϊκές χώρες.

Αν αναλογιστούμε πόσο δύσκολες και περίπλοκες είναι οι σχέσεις και οι ρόλοι των ανθρώπων μέσα σε μια οικογένεια από πρώτο γάμο, δεν είναι δύσκολο να σκεφτεί κανείς πόσο περισσότερο περιπλέκονται οι σχέσεις των ατόμων που ζουν μέσα σε μια τέτοια οικογένεια. Ακόμη πόσο δυσχεραίνουν οι σχέσεις με τους υπόλοιπους συγγενείς που ίσως να μην κατανοούν πλήρως αυτό το σχήμα οικογένειας. Πολλά είναι τα προβλήματα που προκύπτουν από μια τέτοια μορφή οικογένειας τόσο ως προς τη δομή της όσο και ως προς τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα άτομα. Οι οικογένειες αυτές έχουν να επιλύσουν προβλήματα άγνωστα σε άλλες μορφές οικογένειας όπως οι όροι συγγένειας, η διαπαιδαγώγηση των παιδιών, οι νομικές σχέσεις που προκύπτουν. Έτσι πολύ συχνά προκύπτουν ασυμφωνίες, διαφορές και ένταση. (Μουσούρου, 1989)

1.3 Λειτουργίες της Οικογένειας

Η οικογένεια είναι ένας πολύπλοκος και πολυλειτουργικός θεσμός. Όσο πιο παραδοσιακή είναι μια κοινωνία τόσο πιο πολυλειτουργική είναι μια οικογένεια. Η κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη επηρεάζει σημαντικά τις λειτουργίες της οικογένειας. Καθώς η κοινωνία εξελίσσεται από παραδοσιακή αγροτική-γεωργική σε σύγχρονη αστική-βιομηχανική, όλο και περισσότερες λειτουργίες των

πολυλειτουργικών θεσμών καλύπτονται από εξειδικευμένους θεσμούς. Η οικογένεια δεν αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα αυτό. Πλέον, άλλοι θεσμοί επιτελούν κάποιες από τις λειτουργίες της οικογένειας και όσες λειτουργίες της απομένουν έχουν υποστεί βαθύτατες μεταβολές. Η επιβολή της οικογένειας στα μέλη της μειώνεται κυρίως όσον αφορά την μεταβίβαση αξιών αλλά και τον έλεγχο που ασκεί μέσω αυτής της μεταβίβασης. Οι λειτουργίες της οικογένειας και οι μεταβολές τις οποίες έχουν υποστεί συνοψίζονται ως εξής:

Αναπαραγωγική λειτουργία. Η αναπαραγωγική λειτουργία είναι απαραίτητη για την βιολογική αναπαραγωγή της κοινωνίας αλλά και για την δημιουργία οικογένειας. Οι μεταβολές τις οποίες έχει υποστεί η λειτουργία αυτή είναι πολλές και σημαντικές.

Οι κυριότερες από αυτές είναι εκείνες οι οποίες προέκυψαν από: (α) Την ανάπτυξη της «τεχνολογίας αναπαραγωγής», που επανέφερε την διάταξη μεταξύ βιολογικού και κοινωνικού πατέρα αλλά και δημιουργεί μια πρωτοφανή διάκριση της βιολογικής μητέρας σε δότρια και δότρια μήτρας (δηλαδή κυοφορούσα). (Μουσούρου,2005).

Έτσι, ένα παιδί μπορεί να έχει πέντε γονείς: έναν βιολογικό και έναν κοινωνικό πατέρα, δυο βιολογικές και μια κοινωνική μητέρα. Οι συνδυασμοί των πέντε αυτών γονέων όπως και οι ποικίλες δυνατότητες προέλευσής τους, αλλοιώνουν και μπορεί να καταστήσουν ασαφής τις συγγενικές σχέσεις και επομένως να διαταράξουν την οικογενειακή τάξη. (β) Την δυνατότητα δημιουργίας οικογένειας από κατηγορίες του πληθυσμού που χωρίς την σύγχρονη τεχνολογία αναπαραγωγής, δεν θα είχαν αυτή τη δυνατότητα, όπως είναι για παράδειγμα, άτομα που δεν επιθυμούν ετερόφυλη σχέση. Στις περιπτώσεις αυτές δημιουργείται μια ουσιαστικά άλλη οικογένεια. (γ) Την ανάπτυξη της ιδέας του οικογενειακού προγραμματισμού αλλά και των μεθόδων ικανοποιητικού ελέγχου των γεννήσεων, που στηρίζεται στην επικράτηση της σημασίας της υπεύθυνης επιλογής αλλά και της αξίας του παιδιού και που έχουν οδηγήσει αφενός στην παιδοκεντρικότητα της οικογένειας και αφετέρου, στην επικίνδυνη υπογεννητικότητα του ελληνικού πληθυσμού (Μουσούρου,2005).

Εκπαιδευτικές λειτουργίες. Οι εκπαιδευτικές λειτουργίες είναι απαραίτητες για την πολιτισμική αναπαραγωγή της κοινωνίας. Αυτές περιλαμβάνουν: (α) Λειτουργίες που αποσκοπούν στην απόκτηση γνώσεων, τεχνογνωσίας και ικανοτήτων που είναι χρήσιμες για την ένταξη των νεότερων μελών της οικογένειας στην παραγωγή. Οι λειτουργίες αυτές της οικογένειας υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικές στις παραδοσιακές

γεωργικές-αγροτικές κοινωνίες, αλλά και στις σύγχρονες βιομηχανικές επιτελούνται από εξειδικευμένους θεσμούς, όπως το σχολείο. Αν και έχει ουσιαστικά χάσει τις λειτουργίες αυτές, η οικογένεια έχει αναπτύξει στρατηγικές για την εκπαίδευση των παιδιών της και επιδρά αποφασιστικά στην εκπαίδευση αυτή. (β) Την σημαντική λειτουργία της κοινωνικοποίησης, η οποία παρά τις μεταβολές που έχει υποστεί, παραμένει μεταξύ των κυρίων λειτουργιών της οικογένειας.

Οι μεταβολές συνίστανται κυρίως στις επιπτώσεις που έχει η αντικατάσταση της κοινωνικοποίησης της νέας γενιάς από την δια βίου κοινωνικοποίηση. Σ αυτήν την νέα αντίληψη κοινωνικοποίησης, δεν είναι μόνο τα μεγαλύτερης ηλικίας μέλη της οικογένειας που μούν τα νεότερα σε αξίες, κανόνες και τρόπους δράσης, αλλά και τα νεότερα μέλη της οικογένειας, τα παιδιά, εισάγουν και εξοικειώνουν τα μεγαλύτερα στις καινούργιες κοινωνικές συνθήκες που καθιστούν αναπόφευκτες μεταβολές αξιών και τρόπων δράσης. Έτσι, στο πλαίσιο της οικογένειας, η δια βίου κοινωνικοποίηση βασίζεται στις σχέσεις προσώπων και γενεών και λειτουργεί και ως παράγοντας σύσφιξης των σχέσεων αυτών (Μουσούρου, 2005).

Οικονομικές λειτουργίες. Οι οικονομικές λειτουργίες αποβλέπουν στην επιβίωση της οικογένειας όπως και στην εξασφάλιση της διατήρησης της κοινωνικής της θέσης. Είναι οι λειτουργίες που έχουν επηρεαστεί περισσότερο από την κοινωνική μεταβολή. Στην παραδοσιακή γεωργική-αγροτική κοινωνία, οι λειτουργίες αυτές οδηγούν σε διάφορες δραστηριότητες στις οποίες εμπλέκονται όλα τα μέλη της οικογένειας και οι οποίες καθιστούν την οικογένεια μια πλήρη οικονομική μονάδα, δηλαδή μια μονάδα παραγωγής και κατανάλωσης. Στις σύγχρονες βιομηχανικές βιομηχανικές-αστικές κοινωνίες, η οικογένεια είναι μια μονάδα κατανάλωσης που συνδέεται με την παραγωγή μέσω της οικονομικής δραστηριότητας κάποιων από τα μέλη της. Τα μέλη που δεν έχουν οικονομική δραστηριότητα είναι εξαρτώμενα. Η μεταβολή είναι μεγάλη και έχει σημαντικότερες επιπτώσεις στον ρόλο των γυναικών, την θέση των εξαρτημένων παιδιών και ηλικιωμένων, αλλά και την ικανότητα της οικογένειας να εξασφαλίζει την οικονομική ένταξη των νεότερων μελών της (Μουσούρου, 2005).

Ψυχολογικές λειτουργίες. Οι ψυχολογικές λειτουργίες εξασφαλίζουν σε όλα τα μέλη της οικογένειας τη βεβαιότητα της αποδοχής και της στοργής των άλλων. Στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου οι ταχείες μεταβολές δημιουργούν σύγχυση, ενώ η αποπροσωποποίηση των σχέσεων αυξάνει την ανάγκη του ανθρώπου για συντροφικότητα και στοργή, οι ψυχολογικές λειτουργίες της οικογένειας έχουν αποκτήσει τεράστια σημασία. Είναι οι μόνες οικογενειακές λειτουργίες που έγιναν σημαντικότερες και οι προσδοκίες των μελών της οικογένειας από αυτές αυξήθηκαν και αυξάνουν. Οι αυξημένες αυτές προσδοκίες προϋποθέτουν ότι το καθένα από τα μέλη της οικογένειας διαθέτει την ωριμότητα, τις ικανότητες και την επιθυμία να προσφέρει στα άλλα την στήριξη που και το ίδιο προσδοκά από αυτά (Μουσούρου, 2005).

Λειτουργίες μέριμνας και πρόνοιας. Οι λειτουργίες μέριμνας και πρόνοιας εξασφαλίζουν στα μέλη της οικογένειας φροντίδα εφόσον την χρειάζονται, επειδή π.χ. είναι ασθενείς, παιδιά, ηλικιωμένοι, άνεργοι, άποροι κτλ. Η εξασφάλιση αυτή συνδέεται με τις ψυχολογικές λειτουργίες και αποτελεί σημαντικότατο παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Η σύγχρονη οικογένεια έχει χάσει ένα σημαντικό τμήμα των λειτουργιών αυτών λόγω εξειδικευμένων φορέων, όπως νοσοκομεία και ιδρύματα, που έχουν αναλάβει την παροχή της απαραίτητης συναισθηματικής στήριξης. Η σημασία των θεσμών και των φορέων κοινωνικής πρόνοιας που όσο πάει και αυξάνεται αντιστοιχεί προς την σταδιακή απώλεια της δυνατότητας της οικογένειας να παράσχει πρόνοια (Μουσούρου, 2005).

1.4 Η δομή της οικογένειας

Η παραδοσιακή δομή της οικογένειας αντικατοπτρίζει αφενός τον παραδοσιακό πάγιο προσδιορισμό των (κοινωνικών άρα οικογενειακών) ρόλων ανάλογα με το φύλο και την ηλικία και, αφετέρου, την ιεράρχηση των έτσι προσδιορισμένων ρόλων, ώστε ο άνδρες να έχουν εξουσία πάνω στις γυναίκες και οι γεροντότεροι πάνω στους νεότερους. (Μουσούρου 2005)

Αντίθετα η σύγχρονη αστική-βιομηχανική κοινωνία δε χαρακτηρίζεται από ακαμψία, ούτε από την κατανομή των ρόλων με βάση την ηλικία και το φύλο,

τουλάχιστον όχι στο βαθμό που αυτό γινόταν στην παραδοσιακή κοινωνία. Ο εκσυγχρονισμός της κοινωνίας έχει επιφέρει αλλαγές στους ρόλους μέσα στην οικογένεια. Η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται από έντονες κοινωνικοοικονομικές αλλαγές.

Η οικογένεια δεν αποτελεί πια την παραγωγική μονάδα που εξασφάλιζε τα προς το ζην στα μέλη της. Συνέπεια τούτου η ανάγκη των μελών να βγουν έξω από τον ιδιωτικό χώρο της οικογένειας, στην αγορά εργασίας. (Μουσούρου, 1989)

Επιπλέον ένα ακόμη χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας αποτελεί το γεγονός ότι τα έσοδα του συζύγου-πατέρα δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες της οικογένειας. Η αύξηση της κατανάλωσης αγαθών απαιτεί την αύξηση των εσόδων της οικογένειας. Αποτέλεσμα αυτών των νέων συνθηκών ήταν η έξοδος της συζύγου-μητέρας από το σπίτι και η ένταξή της στην αγορά εργασίας. Με αυτή την ουσιαστική αλλαγή στους ρόλους και στη δομή της οικογένειας καταργείται η όποια σχέση εξουσίας και εξάρτησης υπήρχε στο παρελθόν. (Μουσούρου, 1984)

Ο εκσυγχρονισμός της κοινωνίας έχει σαν αποτέλεσμα τη διαφοροποίηση των παραγόντων αυτών που προσδιορίζουν τη δομή της σύγχρονης οικογένειας. Το φύλο και η ηλικία που χαρακτήριζαν την παραδοσιακή δομή της οικογένειας δίνουν τη θέση τους σε τέσσερις νέους παράγοντες που επιβάλλονται από τις νέες συνθήκες που επικρατούν. (Μουσούρου, 1984)

α) Ο αριθμός και η ηλικία των παιδιών. Στις σύγχρονες κοινωνίες όσο αυξάνεται ο αριθμός των παιδιών της οικογένειας και ανάλογα με την ηλικία τους, τόσο πιο ανισότιμοι είναι οι ρόλοι των συζύγων. Στην Ευρώπη και στην Αμερική αναφέρεται πως όταν στην οικογένεια υπάρχουν μικρά παιδιά τότε η σύζυγος-μητέρα εξαρτάται πολύ περισσότερο από τον σύζυγο είτε από οικονομικής πλευράς είτε από πλευράς λήψης αποφάσεων. Αυτό γίνεται συνήθως γιατί η μητέρα αναγκάζεται να εγκαταλείψει την εργασία της προκειμένου να μεγαλώσει τα παιδιά της. Στην Ελλάδα δεν ισχύει κάτι τέτοιο αλλά αντίθετα η εξουσία του συζύγου είναι αυτή που μειώνεται με τη γέννηση των παιδιών. Αυτό συμβαίνει γιατί συνήθως η σύζυγος-μητέρα έχει την ευχέρεια να δεχτεί τη βοήθεια συγγενικών προσώπων και πιο συχνά της μητέρας της έτσι ώστε να μη χρειαστεί να εγκαταλείψει την εργασία της και να μην αποδυναμωθεί η εξουσία της αφού οικονομικά τουλάχιστον δεν εξαρτάται από το σύζυγο. (Μουσούρου, 1989, 1984)

β) Το εκπαιδευτικό επίπεδο των συζύγων. Τα τελευταία χρόνια αναμφισβήτητα έχει αυξηθεί το εκπαιδευτικό επίπεδο των ατόμων, τόσο των αντρών όσο και των

γυναικών. Έχει παρατηρηθεί πως καθώς αυξάνονταν οι μορφωμένοι σύζυγοι στην Ελλάδα αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την μεγαλύτερη συνεργασία του ζευγαριού, την ανάληψη πρωτοβουλιών του συζύγου, την αντιμετώπιση της συζύγου ως ισότιμου ατόμου και γενικότερα μια περισσότερο φιλελεύθερη συμπεριφορά από την πλευρά του συζύγου. Επιπλέον η ξαφνική αύξηση του εκπαιδευτικού επιπέδου των γυναικών και η ταυτόχρονη εργασιακή τους απασχόληση είχε σαν αποτέλεσμα την ανατροπή των οικογενειακών σχέσεων και ρόλων τόσο ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα όσο και ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά. (Μουσούρου, 1989, 1984)

γ) Ο τρίτος παράγοντας που επηρεάζει σημαντικά τη δομή της οικογένειας και τους ρόλους των μελών της είναι η επαγγελματική απασχόληση των συζύγων.

Στην Ελλάδα όσο πιο εξειδικευμένη είναι η εργασία του συζύγου τόσο υψηλότερο είναι και το γόητρό του χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι αυξάνει και η εξουσία που ασκεί στην οικογένεια. Αντίθετα οι σχέσεις του με τη σύζυγο στηρίζονται περισσότερο στη συνεργασία και στην υποστήριξη. Στην περίπτωση που και οι δύο σύζυγοι εργάζονται παρατηρείται ασφαλώς μεγαλύτερη ισοτιμία στους ρόλους των συζύγων και η κατανομή εξουσίας είναι σαφώς δημοκρατικότερη από οικογένειες όπου η σύζυγος δεν εργάζεται. Στις περισσότερες περιπτώσεις όμως παρατηρείται το γεγονός ότι η σύζυγος εργάζεται περισσότερο για λόγους ανάγκης, για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας και όχι από προσωπική επιλογή. Συχνά όταν λόγοι οικονομικοί παύουν να υφίσταται η σύζυγος προτιμά να μην εργάζεται εφόσον το εισόδημα του συζύγου επαρκεί. Υπάρχουν ασφαλώς και εξαιρέσεις όπου η σύζυγος είναι πανεπιστημιακής μόρφωσης και η εργασία έχει να κάνει με τη σταδιοδρομία της και την επαγγελματική της καταξίωση και όχι με την αποκλειστική κάλυψη των αναγκών της οικογένειας. (Μουσούρου, 1989, 1984)

δ) Η διαφορά εισοδήματος μεταξύ των συζύγων. Από μελέτες έχει προκύψει ότι όσο υψηλότερο είναι το εισόδημα της συζύγου από του συζύγου τόσο αυξάνεται η εξουσία που ασκεί η σύζυγος στην οικογένεια. Αυτός ο παράγοντας βέβαια αφορά τις γυναίκες που έχουν μια επιτυχημένη επαγγελματική καριέρα, σαφώς πανεπιστημιακής μόρφωσης και που δεν αποβλέπουν με την εργασία τους μόνο στην οικονομική συνεισφορά στην οικογένεια. Δεν είναι σαφώς ο κανόνας στη μέση ελληνική οικογένεια αφού οι γυναικείες αποδοχές είναι συνήθως κατώτερες των ανδρικών. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτός ο παράγοντας αφορά ένα μικρότερο ποσοστό οικογενειών αλλά αξίζει να σημειωθεί καθώς τα τελευταία χρόνια οι γυναίκες πανεπιστημιακής μόρφωσης αυξάνονται και μαζί με αυτό αυξάνονται και οι

πιθανότητες μεγαλύτερων οικονομικών αποδοχών από τους εργοδότες. (Μουσούρου, 1989, 1984)

1.5 Η οικογένεια στην σύγχρονη κοινωνία

Η οικογένεια ως πανάρχαιος θεσμός και πρωτογενής ομάδα, περνά μια περίοδο κρίσης, ιδιαίτερα τη σύγχρονη εποχή. Οι συζητήσεις που γίνονται γύρω από το θέμα αυτό, έχουν ως αναφορικό πλαίσιο την μειωμένη τάση των ενηλίκων για να συνάψουν γάμο, την αυξητική τάση των διαζυγίων και το περιορισμένο αριθμό απόκτησης παιδιών (Μουσούρου, 1989).

Όσον αφορά τον «νεωτεριστικό» ρόλο του πατέρα ως αντικείμενο ανάλυσης και ερμηνείας για την ενότητα των μελών της οικογένειας, συνίσταται να διασαφηνισθεί η μορφή της οργάνωσης, μέσω της οποίας συγκροτούνται οι σχέσεις των μελών της. Η οικογένεια ορίζεται ως ομάδα, που αποτελείται από τους συζύγους και τα ανήλικα παιδιά τους.

Η οργάνωσή της ως οικογενειακός πυρήνας ή πυρηνική οικογένεια, συνδέεται με τη κοινή λογική και τους ρόλους των μελών που την απαρτίζουν.

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η πυρηνική οικογένεια υπόκεινται σε σημαντικές ενδοοικογενειακές μεταβολές, που συντελέστηκαν κυρίως σε επίπεδο επαναπροσδιορισμού των οικογενειακών ρόλων, του προσδιορισμού των ενδιαφερόντων και των συνθηκών εξουσίας, που άπτονταν της συνολικής ομάδας της οικογένειας. Η πιο αξιοσημείωτη αλλαγή, ήταν ο επαναπροσδιορισμός των ρόλων σε σχέση με την αμφισβήτηση του παραδοσιακού καταμερισμού της εργασίας και με τη δυναμική εξίσωση των ρόλων των φύλων (Κορώσης, 1997).

Σύμφωνα με τον «παιδοκεντρικό» χαρακτήρα της οικογένειας, η οικογένεια ορίζεται ως τον χώρο στον οποίο τα παιδιά συνάπτουν πρωτογενείς σχέσεις δεσμού, αναπτύσσουν τη ταυτότητα και το κοινωνικό εαυτό τους. Η δυαδική σχέση των συζύγων διευρύνεται σε τριαδική με την απόκτηση του «πρώτου» παιδιού, ο οποίος ερχομός μεταβάλλει τους συζύγους σε γονιούς και το γάμο σε οικογένεια. Οι σχέσεις τους τις περισσότερες φορές χειροτερεύουν διότι η ολοκληρωτική εξάρτηση του βρέφους και η παντός είδους του ανάγκη για βοήθεια από το πρόσωπο του το

περιθάλπει, αναγκάζουν ουσιαστικά τη μητέρα και κατ' επέκταση τον πατέρα να αναπροσαρμοστούν σε νέους ρυθμούς ζωής που οδηγούν για παράδειγμα στην έλλειψη ύπνου, στην εξάντληση και στην ψυχοσωματική κόπωση (Χουντουμάδη, 1994).

Μια αντίθετη τάση των ανδρών στο να δένονται με την οικογένεια αναφέρεται στην υπερβολική συναισθηματική φόρτιση των μητέρων και στην τάση να απευθύνονται σε έξω – οικογενειακούς τομείς, ενώ οι άνδρες πλησιάζουν περισσότερο την «καρδιά» της οικογένειας με το να συμμετέχουν στην ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

Τέλος, σχεδόν πάντα οι άνδρες νοιώθουν αναπόφευκτη την αποτυχία τους επειδή θεωρούν δύσκολο να μιμηθούν τον μητρικό ρόλο, ο οποίος κατέχει ένα «παραδοσιακό» προβάδισμα από τη παιδική ηλικία της μητέρας όπου μέσω της κοινωνικοποίησης μάθαινε την επικοινωνία με τα παιδιά , ανάλογα με το φύλο (Schneider, 1989).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 «ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ»

2.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός Κοινωνικοποίησης

Η έννοια «κοινωνικοποίηση» εμφανίζεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από τον Emile Durkheim, ο οποίος ανήκει στους θεμελιωτές της μοντέρνας κοινωνιολογίας, και δηλώνει τη διαδικασία εκείνη μέσω της οποίας ο άνθρωπος μεταβάλλεται σε κοινωνικό ον. (Τσαρδάκης, 1987)

Ο άνθρωπος με τη γέννησή του δεν αποτελεί διαμορφωμένη προσωπικότητα και δεν είναι σε θέση να πάρει μέρος στην κοινωνική ζωή παρόλο που διαθέτει αυτές τις ικανότητες. Το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον είναι αυτά που ωθούν τον άνθρωπο στην απόκτηση της ατομικής και κοινωνικής του διάστασης και

ταυτότητας. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994)

Το παιδί λοιπόν όταν γεννιέται γίνεται αυτόματα μέλος μιας κοινωνίας μέσα στην οποία πρέπει να ενσωματωθεί και να ολοκληρωθεί σαν προσωπικότητα. Η εκάστοτε όμως κοινωνία απαρτίζεται από πλήθος προσώπων, συναισθημάτων, προσδοκιών, προδιαγραφών και απαγορεύσεων. Παράλληλα το παιδί αγνοεί τους κανόνες που διέπουν την κάθε κοινωνία, τις αξίες, τη θέση και τους ρόλους των ατόμων. Για να γνωρίσει το παιδί τον κόσμο αυτό μέσα στον οποίο καλείται να ζήσει και να γνωρίσει κατά συνέπεια και τον ίδιο του τον εαυτό είναι χρέος των ενηλίκων να αναπτύξουν μεθόδους και μηχανισμούς και να θεσπίσουν διαδικασίες για την επίτευξη αυτού του σκοπού. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994)

Μέσα από αυτή την πολυδιάστατη διαδικασία μάθησης και κοινωνικής ένταξης ένα μέρος της γνώσης που αποκτά το παιδί είναι αποτέλεσμα της συστηματικής προσπάθειας των ενηλίκων (γονείς, δάσκαλοι), ενώ ένα άλλο μέρος το αποκτά μόνο του μέσα από τη διαδικασία ανταλλαγής με το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον του. Το αποτέλεσμα όλης της γνώσης που αποκτά το παιδί είναι η δημιουργία της προσωπικότητάς του συστατικό στοιχείο της οποίας είναι η ταυτότητα, δηλαδή η αντίληψη του εαυτού ως αρσενικό ή θηλυκό (ταυτότητα φύλου), ως μέλος μιας εθνικής ομάδας (εθνική ταυτότητα) ή μιας θρησκευτικής ομάδας (θρησκευτική ταυτότητα) Ο όρος που αποδίδει αυτή την πορεία συγκρότησης και εξέλιξης της προσωπικότητας και της κοινωνικής ένταξης του ατόμου είναι η «**κοινωνικοποίηση**». (Καλτσούνη-Νόβα, 1994).

Κατά τη διάρκεια της κοινωνικοποίησης τα άτομα αναλαμβάνουν αξίες και κανόνες εκείνων των κοινωνικών ομάδων στις οποίες ανήκουν. Το κάθε άτομο δηλαδή ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας προσπαθεί μέσω του κοινωνικού του ρόλου, να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του κοινωνικού του περιβάλλοντος και έτσι να συμβάλλει στη διατήρηση της ισορροπίας του κοινωνικού συστήματος στο οποίο ανήκει. (Τσαρδάκης, 1992)

2.2 Η οικογένεια ως πρωταρχικός φορέας κοινωνικοποίησης

Πρωταρχικός λοιπόν φορέας κοινωνικοποίησης του ατόμου, είναι η οικογένεια η οποία έχει καθιερωθεί θεσμικά να αναλάβει με πλήρη υπευθυνότητα αυτό το ρόλο. Είναι ο πιο σημαντικός φορέας κοινωνικοποίησης αφού σε αντίθεση με άλλους φορείς, η οικογένεια αρχίζει το έργο της πριν ασκηθεί οποιαδήποτε επιρροή στο άτομο. Επιπλέον οι πρώτες καθοριστικές εμπειρίες στη ζωή του ατόμου αποκτώνται μέσα στα πλαίσια της οικογένειας και κατά συνέπεια ασκούν ιδιαίτερη επίδραση στα κρίσιμα και διαμορφωτικά στάδια της προσωπικότητας του ατόμου. (Τάτσης, 1991)

Η οικογένεια αναλαμβάνει το παιδί από τη γέννησή του για να το παραδώσει στην κοινωνία ικανό να ζήσει και να ενσωματωθεί σε αυτή. Μεταδίδει στο παιδί τους κοινωνικούς κανόνες και τα αποδεκτά και επιθυμητά πρότυπα συμπεριφοράς, τους φυλετικούς και κοινωνικούς ρόλους όπως και τα στερεότυπα. Ιδιαίτερα δε όσο αφορά στους ρόλους των δύο φύλων το παιδί τους βλέπει να ενσαρκώνονται από τους ίδιους τους γονείς και η επιρροή που δέχεται είναι καθοριστικής σημασίας. (Σαλάππας, 1992)

Μέσα στην οικογένεια το παιδί αντιλαμβάνεται την ταυτότητα του φύλου του και επομένως η οικογένεια αποτελεί τον πρωταρχικό φορέα κοινωνικοποίησης του παιδιού ως προς το ρόλο του φύλου του, αφού οι γονείς είναι εκείνοι που θα του μεταβιβάσουν τα αντίστοιχα πρότυπα συμπεριφοράς και δραστηριοτήτων με άμεσο και έμμεσο τρόπο και κυρίως με τη διαφορετική αντιμετώπιση ανάλογα με το φύλο του παιδιού. Ο διαχωρισμός των ρούχων και των χρωμάτων είναι μια απόδειξη γι' αυτό, τα αγόρια συνηθίζουν να τα ντύνουν με γαλάζια ρούχα ενώ τα κορίτσια με ροζ φορεματάκια. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Επιπλέον οι γονείς μην έχοντας απαλλαχτεί από τα στερεότυπα των δύο φύλων αποδίδουν διαφορετική ερμηνεία στις ίδιες αντιδράσεις παιδιών διαφορετικού φύλου. Το κλάμα ενός μικρού αγοριού το συνδυάζουν με θυμό και νευρικότητα ενώ το κλάμα του κοριτσιού με φόβο και ανασφάλεια. Ακόμη οι γονείς συνήθως ενθαρρύνουν, αν όχι πιέζουν, τα αγόρια να είναι ανεξάρτητα, γενναία και να ελέγχουν τα συναισθήματά τους και έχουν μεγαλύτερη ελευθερία να παίζουν με

επικίνδυνα παιχνίδια και σε περίπτωση που τους συμβεί κάποιο μικροατύχημα παρηγορούνται λιγότερο από τα κορίτσια. (Μαραγκουδάκη, 1993, Χουντουμάδη, 1998)

Ακόμη, η στάση των γονέων απέναντι στα παιδιά ανάλογα με το φύλο του επηρεάζει ακόμη και τον τρόπο που τα παίζουν ή τα χαϊδεύουν. Όταν παίζουν και χαϊδεύουν τα αγόρια οι κινήσεις τους είναι πιο απότομες, τραχείες και σκληρές, για παράδειγμα τους τραβούν τα χέρια και τα πόδια ή τα πετούν ψηλά και τα αναποδογυρίζουν, παιχνίδια που σπάνια κάνουν με τα κορίτσια. Με αυτό τον τρόπο προκαλούν και ενθαρρύνουν την απότομη και ζωηρή κινητική συμπεριφορά περισσότερο στα αγόρια από ότι στα κορίτσια. Ακόμη τα κορίτσια υπερπροστατεύονται περισσότερο από τους γονείς καθώς θεωρούνται πιο ευαίσθητα και εύθραυστα. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Το κυριότερο όμως γεγονός που συντελείται μέσα στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης ως προς το ρόλο του φύλου στην οικογένεια είναι η μίμηση και η ταύτιση των ρόλων των δύο φύλων μέσα από την παρατήρηση των γονεϊκών προτύπων. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994)

Το σχολείο είναι ο δεύτερος σημαντικότερος κοινωνικοποιητικός φορέας μετά την οικογένεια. Το παιδί με την είσοδό του στο σχολείο κάνει το πρώτο βήμα έξω από το χώρο της οικογένειας. Αναλαμβάνει ευθύνες, δέχεται επιρροές, αποκτά ανεξαρτησία και έχει τη δυνατότητα να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να παίρνει αποφάσεις. Παράλληλα και στο σχολείο μεταβιβάζονται κοινωνικές αξίες, πρότυπα συμπεριφοράς, πρότυπα και στερεότυπα ρόλων, μετάδοση πολιτιστικής κληρονομιάς τα οποία το παιδί καλείται να αφομοιώσει και να ενστερνιστεί. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994)

Τέλος άλλοι φορείς κοινωνικοποίησης είναι το παιχνίδι και οι ομάδες των ομηλικών που αποτελούν τους βασικούς άξονες γύρω από τους οποίους οργανώνεται η κοινωνία των παιδιών. Ο τρόπος που τα παιδιά παίζουν καθώς και τα παιχνίδια που αυτά επιλέγουν εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις αξίες και τα πρότυπα συμπεριφοράς για το κάθε φύλο που έχουν αφομοιώσει στα πλαίσια της οικογενειακής κοινωνικοποίησης. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994)

2.3 Οι επιδράσεις του πατρικού ρόλου στην κοινωνικοποίηση του παιδιού

Σχετικά με την προσωπικότητα του «νέου» πατέρα ως γνωστικού και κοινωνικό-συναισθηματικού αντικειμένου του παιδιού, υπογραμμίζεται με έμφαση ο ρόλος του πατέρα στη θεωρία της κοινωνικοποίησης, μέσω της «συμβολικής αλληλεπίδρασης»(Νόβα– Καλτσούνη, 1995).

Σύμφωνα με τη θεωρία της «συμβολικής αλληλεπίδρασης», η διαδικασία της κοινωνικοποίησης νοείται ως η εκμάθηση σημασιών και εννοιών που αναφέρονται σε καταστάσεις οι οποίες προσδιορίζονται από τα μέλη της κοινωνίας. Όσον αφορά όμως την ανάπτυξη και διαμόρφωση της κοινωνικο – πολιτισμικής προσωπικότητας του ατόμου , εκείνη γίνεται εφικτή μέσω της κοινωνικής πραγματικότητας και ιδιαίτερος μέσω της επικοινωνίας με τους «σημαντικούς άλλους», οι οποίοι αποτελούνται από τους γονείς , τα αδέρφια , τους λοιπούς συγγενείς και γενικά τα πρόσωπα με τα οποία το παιδί αλληλεπιδρά συνεχώς και χάριν αυτών, εκείνο ταυτίζεται με τους ρόλους και τις στάσεις που εκδηλώνονται στη κοινωνία μέσω συναισθηματικών δεσμών (Νόβα – Καλτσούνη, 1995).

Στην πορεία αποσπώνται σταδιακά οι ρόλοι και οι στάσεις από τους «σημαντικούς άλλους» και προσαρτώνται στη ταύτιση του «μαθητευόμενου» παιδιού με τους «γενικευμένους άλλους». Ειδικότερα , πρόκειται για ένα σύστημα κανονιστικών προτύπων, που δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένα πρόσωπα και σε ρόλους που έχουν αφομοιωθεί, αλλά σε στάσεις, αντιλήψεις, πρότυπα συμπεριφοράς που επικρατούν σε μια κοινωνία. Σύμφωνα με ορισμένους κοινωνιολόγους, που τάσσονται υπέρ της «συμβολικής αλληλεπίδρασης», ο πατρικός και ο μητρικός ρόλος δεν αποτελούν σαφή περιεχόμενα της άσκησης επιρροής στη προσωπικότητα του παιδιού, όμως μέσω του «νέου» πατρικού ρόλου, τον οποίο αντιπροσωπεύουν οι «σημαντικοί άλλοι», η διαφοροποίηση αυτή μεταβάλλεται. Το παιδί αποκτά εμπιστοσύνη λόγω της συχνής παρουσίας του πατέρα ως «τροφοδότη» μιας συγκινησιακής και συναισθηματικής σχέσης της οποίας εξασφαλίζεται η ομαλή είσοδος του παιδιού σε σύνθετες μορφές κοινωνικών σχέσεων (Schneider, 1989).

2.4 Θεωρίες κοινωνικοποίησης

Τα άτομα μέσα από το διαφορετικό τρόπο αντιμετώπισης, αναγνώρισης και αλληλεπίδρασης με το κοινωνικό τους περιβάλλον, το οικογενειακό αρχικά και αργότερα το ευρύτερο, οδηγούνται στο να ανταποκριθούν στις κοινωνικές προδιαγραφές, στις προσδοκίες και παραδοχές σχετικά με το φύλο τους. Σε αυτή την ενότητα θα μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά, μέσα από τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης, καλούνται να εσωτερικεύσουν, να αφομοιώσουν και να κάνουν αναπόσπαστο μέρος της προσωπικότητάς τους, όσα εμπεριέχονται στο κοινωνικό στερεότυπο του φύλου τους και κατά συνέπεια να αποδεχτούν τους ρόλους και γενικά τη διαφορετική και άνιση θέση τους στην κοινωνία. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Μέσα στο ευρύτερο πεδίο της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, συνειδητοποιούν το διαχωρισμό των ανθρώπων σε δύο φύλα, εντάσσουν τον εαυτό τους σε ένα από τα δύο και οικειοποιούνται, εσωτερικεύουν και ενθαρρύνονται να εκδηλώνουν τα κοινωνικά επιθυμητά και αποδεκτά για το φύλο τους χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τους τρόπους συμπεριφοράς, τις ικανότητες και τις στάσεις. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Η διαδικασία αυτή που ξεκινά από τη γέννηση του παιδιού, αποτελεί μια από τις πιο κρίσιμες και σημαντικές πλευρές της ευρύτερης κοινωνικοποίησης του παιδιού και είναι γνωστή με τον όρο κοινωνικοποίηση ως προς το ρόλο του φύλου. Η κοινωνικοποίηση ως προς το ρόλο του φύλου περιλαμβάνει τις διαφορετικές διαδικασίες και τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να προετοιμάσουν τα άτομα του αρσενικού και του θηλυκού φύλου για τους ρόλους που η κοινωνία καθορίζει ως κατάλληλους και αποδεκτούς για το φύλο τους. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Για τον τρόπο που συντελείται αυτή η διαδικασία με την οποία τα παιδιά συνειδητοποιούν το φύλο τους, εκδηλώνουν και αφομοιώνουν τους ρόλους, τις δραστηριότητες και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρίες. Οι θεωρίες που αναφέρονται συγκεκριμένα στην εσωτερικευση και αφομοίωση των κοινωνικών στερεοτύπων των φύλων είναι η ψυχαναλυτική θεωρία, η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η αναπτυξιακή γνωστική θεωρία και η θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης (Μαραγκουδάκη, 1993).

Η Ψυχαναλυτική θεωρία

Θεμελιωτής της ψυχαναλυτικής θεωρίας υπήρξε ο Sigmund Freud. Ο Freud ενώ δεν ασχολήθηκε άμεσα με την κοινωνικοποίηση ως προς το ρόλο του φύλου, εντούτοις ασχολήθηκε με τη διαφορετική ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη των αγοριών και των κοριτσιών και τις άμεσες συνέπειες στα διαφορετικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους και στην ψυχική τους ισορροπία κατά την ενηλικίωση. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Ο Freud θεωρεί ότι η θηλυκότητα και ο ανδρισμός καθορίζονται από την ανατομική διαφορά των δύο φύλων την οποία τα άτομα είναι σε θέση να αναγνωρίσουν γύρω στα 3-4 χρόνια. Υποστηρίζει δηλαδή ότι τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και κατά συνέπεια οι διαφορετικοί ρόλοι των φύλων είναι αποτέλεσμα της διαφορετικής ανατομικής κατασκευής των γεννητικών οργάνων των φύλων, που διαπιστώνεται και από τα αγόρια και από τα κορίτσια κατά τη διάρκεια του φαλλικού σταδίου και της ασυνείδητης ερωτικής επιθυμίας που νιώθουν τα παιδιά για το γονέα του άλλου φύλου, γνωστό ως οιδιπόδειο σύμπλεγμα. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Κατά τη διάρκεια του οιδιπόδειου συμπλέγματος, τα αγόρια ασυνείδητα αλλά έντονα νιώθουν το φόβο και την απειλή του ευνουχισμού από τον πατέρα, ενώ τα κορίτσια το φθόνο του πέους. Κατά συνέπεια τα αγόρια για να αποφύγουν τον ευνουχισμό ταυτίζονται με τον πατέρα και εσωτερικεύει τις αξίες του, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του και τους τρόπους συμπεριφοράς του διαμορφώνοντας έτσι ένα ισχυρό Υπερεγώ. Τα κορίτσια αντίθετα θεωρούν ότι η ανατομική διαφορά των γεννητικών τους οργάνων οφείλεται σε ευνουχισμό και δέχονται έτσι βαρύτατο πλήγμα στο ναρκισσισμό τους, αναπτύσσουν αισθήματα κατωτερότητας, νιώθουν μειονεκτικά σε σχέση με το άλλο φύλο, παθητικότητα, περιφρόνηση για τον εαυτό τους, τη μητέρα τους και όλα τα άτομα του φύλου τους. Για το κορίτσι η ταύτιση με τη μητέρα πραγματοποιείται στην προοιδιπόδεια φάση όπου και θεμελιώνεται η θηλυκή του ταυτότητα. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Παράλληλα οι προτιμήσεις του κοριτσιού για παιχνίδια με κούκλες, όπου το ίδιο υποδύεται το ρόλο της μητέρας και η κούκλα το ρόλο του παιδιού που επιθυμεί να αποκτήσει από τον πατέρα, αποτελεί για τον Freud ένδειξη του πρόωρου ξυπνήματος της θηλυκότητάς του και προετοιμασία του κοριτσιού για το ρόλο του φύλου του. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994)

Επιπλέον ο Freud θεωρεί ότι η αυτοπεποίθηση, η λογική και γενικά όλα τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του αντρικού φύλου είναι συνέπεια του ότι τα αγόρια αφού βίωσαν στην πρώιμη φάση της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης το φόβο και το άγχος του ευνουχισμού από τον πατέρα, κατάφεραν να αποφύγουν την τιμωρία αυτή και διέσωσαν το πολύτιμο για αυτά γεννητικό τους όργανο. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Παράλληλα οι απόψεις του Freud κρίνονται ως απλουστευτικές και περιοριστικές διότι δεν κάνει καμία αναφορά στην επίδραση των φορέων κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο) στη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας στα φύλα, αλλά αντίθετα την περιορίζει στα πλαίσια της πυρηνικής οικογένειας και την εξηγεί μόνο με βάση τις ανατομικές διαφορές των δύο φύλων. Τέλος αποκλείει κάθε δυνατότητα αποτελεσματικής παρέμβασης του κοινωνικού παράγοντα στην επίτευξη ισότητας των φύλων. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Έτσι φαίνεται πως η ψυχαναλυτική θεωρία παρά τα όσα έχει προσφέρει και παρόλο που η αντιγραφή και η μίμηση μπορεί να αποτελούν τρόπους με τους οποίους τα παιδιά εσωτερικεύουν τους ρόλους των φύλων τους, δεν εξηγεί σφαιρικά την εσωτερίκευση του ρόλου του φύλου. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Η Θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης

Σύμφωνα με μία από τις προσεγγίσεις της κοινωνικοποίησης, το άτομο κοινωνικοποιείται μέσω της ενθάρρυνσης και αποτροπής των γονέων, των φίλων και της κοινωνίας, ενώ παρατηρεί και μιμείται την κοινωνικοποιημένη συμπεριφορά των γύρω του. Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης εστιάζει σε δύο διαδικασίες: στη δημιουργία εξαρτημένων αντανεκλαστικών και στην παρατήρηση προτύπου (Wiggins, Wiggins και VanderZanden 1994). Η **δημιουργία εξαρτημένων αντανεκλαστικών** είναι μια μορφή μάθησης στην οποία οι συνέπειες κάθε συμπεριφοράς καθορίζουν την πιθανότητα της μελλοντικής της εμφάνισης (Skinner 1953). Οι συνέπειες που αυξάνουν την πιθανότητα εμφάνισης μιας συμπεριφοράς ονομάζονται ενισχύσεις. Οι συνέπειες που μειώνουν την πιθανότητα εμφάνισης μιας συμπεριφοράς ονομάζονται τιμωρίες. Η κοινωνικοποίηση πραγματοποιείται καθώς το

άτομο διαμορφώνει τη συμπεριφορά του με βάση τις ενισχύσεις και τις τιμωρίες που εισπράττει από τους άλλους ανθρώπους και ομάδες. (HughesM., Kroehler.J, 2007)

Ο ψυχολόγος Albert Bandura υπογράμμισε ότι η δημιουργία εξαρτημένων αντανακλαστικών, που έπονται της εκδήλωσης μιας συμπεριφοράς, δεν εξηγεί την αρχική εκμάθηση της συμπεριφοράς. Μέσω της παρατήρησης, οι άνθρωποι μαθαίνουν όχι μόνο ένα συγκεκριμένο τρόπο συμπεριφοράς, αλλά και ότι κάθε συμπεριφορά επιφέρει επιβραβεύσεις ή τιμωρίες (Bandura 1965). Η μάθηση μέσω παρατήρησης προτύπου συμβαίνει όταν οι άνθρωποι αναπαράγουν τις ενέργειες που παρατηρούν στους άλλους, είτε αυτές είναι πραγματικές είτε φανταστικές. (HughesM., Kroehler.J, 2007)

Η θεωρία της Γνωστικής Ανάπτυξης

Κύριος εκφραστής της θεωρίας αυτής είναι ο Lawrence Kohlberg, ο οποίος στηριζόμενος στις μελέτες του Jean Piaget για τη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού, υποστηρίζει ότι η κοινωνικοποίηση ως προς το ρόλο του φύλου συνδέεται άμεσα με τη γνωστική ανάπτυξη και τις γνωστικές ικανότητες του παιδιού με τις οποίες οργανώνει τις εμπειρίες του από το κοινωνικό του περιβάλλον. Θεωρεί ότι η φυλετική ταυτότητα είναι γνωστική λειτουργία και όχι δεδομένη από τη βιολογία ή από συναισθηματικά συμπλέγματα. (Ιγγλέση, 1994, Μαραγκουδάκη, 1993)

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή το παιδί παρατηρώντας τα πρόσωπα του κοινωνικού του περιβάλλοντος, διαπιστώνει ότι διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, άντρες και γυναίκες, καθώς και τον διαφορετικό τρόπο συμπεριφοράς τους αλλά και τις διαφορετικές δραστηριότητες που εκτελούν. Μέχρι τα 7 περίπου χρόνια το παιδί έχει αποκτήσει την έννοια της φυλετικής ταυτότητας, με αποτέλεσμα να υιοθετεί πρότυπα συμπεριφοράς, να ταυτίζεται συναισθηματικά και να μιμείται το γονιό που ανήκει στο ίδιο με αυτό φύλο. (Ιγγλέση, 1994, Μαραγκουδάκη, 1993)

Ταυτόχρονα το παιδί διαπιστώνει ότι το φύλο του όπως και το φύλο των ατόμων του περιβάλλοντός του, προσδιορίζεται με βάση την ανατομική κατασκευή του σώματος και παραμένει σταθερό και αμετάβλητο, άσχετα από τις όποιες αλλαγές

μπορεί να γίνουν στην εξωτερική εμφάνιση. Από τη στιγμή εκείνη που το παιδί κατανοεί τη σταθερότητα τόσο του δικού του φύλου όσο και των άλλων ατόμων, αυτή η σταθερότητα λειτουργεί ως βάση για τους μελλοντικούς τρόπους συμπεριφοράς του. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Στη συνέχεια το παιδί αρχίζει να αξιολογεί θετικά, να εκδηλώνει προτίμηση, να μιμείται και να αντιγράφει τους τρόπους συμπεριφοράς και τις δραστηριότητες των ομόφυλων προσώπων και ρυθμίζει τη δική του συμπεριφορά σύμφωνα με τους κανόνες που έχει δημιουργήσει με την παρατήρηση των όσων συμβαίνουν στο κοινωνικό του περιβάλλον. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Στη θεωρία της γνωστικής ανάπτυξης η ταύτιση είναι μεν μια σημαντική διαδικασία, αποκτά όμως διαμορφωτική λειτουργία, όταν το παιδί κατανοήσει τη φυλετική του ταυτότητα. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι η συνειδητοποίηση του φύλου προηγείται και είναι προϋπόθεση για τη μίμηση των ομόφυλων προσώπων, ενώ αντίθετα στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, η αντιγραφή και η μίμηση ομόφυλων προσώπων οδηγούν το παιδί στη συνειδητοποίηση του φύλου του. (Ιγγλέση, 1994, Μαραγκουδάκη, 1993)

Μια αντίθεση που έχει εκφραστεί για τη θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι τα παιδιά αρχίζουν να μιμούνται και να εκδηλώνουν τους κοινωνικά αποδεκτούς για το φύλο τους τρόπους συμπεριφοράς, πολύ πριν αποκτήσουν την έννοια της σταθερότητας του φύλου. Η απόκτηση αυτής της σταθερότητας σε αυτή την περίπτωση μπορεί να επιταχύνει την κοινωνικοποίηση ως προς το ρόλο του φύλου, αλλά δε θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για να αρχίσει η διαδικασία αυτή. (Μαραγκουδάκη 1993).

Η θεωρία της Συμβολικής Αλληλεπίδρασης

Κύριος εκπρόσωπος της θεωρίας αυτής είναι ο George Mead ο οποίος ασχολήθηκε με τους μηχανισμούς γένεσης και διαμόρφωσης της κοινωνικής ταυτότητας του ατόμου. Σύμφωνα με τον Mead, η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση του ατόμου με άλλα άτομα στα πλαίσια του κοινωνικού του περιβάλλοντος, αποτελούν τον

καθοριστικό παράγοντα για τη γένεση και τη διαμόρφωση της κοινωνικής του ταυτότητας. (Μαραγκουδάκη, 1993).

Η ανθρώπινη επικοινωνία και αλληλεπίδραση συντελείται με τη χρήση σημαντικών συστημάτων συμβόλων ανάμεσα στα άτομα. Τέτοια είναι οι χειρονομίες, οι μορφασμοί αλλά κυρίως η λεκτική επικοινωνία. Με τη χρήση αυτών των σημαντικών συμβόλων εξωτερικεύονται και δηλώνονται οι στάσεις, οι γνώσεις, οι προσδοκίες και γενικότερα κάθε είδους αντίδραση, για τα πράγματα του πομπού προς τον αποδέκτη των συμβόλων. Στην έννοια πράγματα περιλαμβάνεται καθετί που μπορεί να αντιληφθεί ο άνθρωπος. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994, Μαραγκουδάκη, 1993)

Επιπλέον ο Mead υποστηρίζει ότι η διαμόρφωση της φυλετικής ταυτότητας των παιδιών επηρεάζεται σημαντικά από τα λεκτικά σύμβολα που δέχονται από τους άλλους. Σαν άλλους ορίζει τους «σημαντικούς άλλους» που αποτελούν οι γονείς, αφού είναι τα άτομα που συνδέεται πιο στενά το παιδί στο κοινωνικό περιβάλλον και η γνώμη τους και οι αντιδράσεις είναι σημαντικά για το παιδί, και το «γενικευμένο άλλο» που είναι η κοινωνία με τις προσδοκίες, τους κανόνες και τις διάφορες κατηγορίες των ατόμων που την απαρτίζουν. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Τα λεκτικά λοιπόν σύμβολα που δέχεται το παιδί από τους σημαντικούς άλλους και ιδιαίτερα η χρήση «ετικετών» με την οποία υποδηλώνουν στο παιδί το φύλο θεωρούνται αποφασιστικής σημασίας για την απόκτηση της φυλετικής του ταυτότητας. Για παράδειγμα το λεκτικό σύμβολο: «Τι καλό κορίτσι» και αντίθετα «Τι δυνατό αγόρι», οδηγεί το παιδί στο να συνδέσει την ετικέτα αυτή με ορισμένους τρόπους συμπεριφοράς και δραστηριότητας, και σταδιακά αποκτά την ικανότητα να αποδίδει φυλετική πλέον ετικέτα τόσο στον εαυτό του όσο και στους άλλους. Η απόδοση φυλετικής ετικέτας στον εαυτό και η συσχέτιση της ετικέτας με τις διάφορες εμπειρίες των φύλων οδηγούν στο σχηματισμό της φυλετικής ταυτότητας. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Επιπλέον άτομο έχει την ικανότητα να ερμηνεύει αυτά τα μηνύματα που δέχεται από το άλλο άτομο με το οποίο βρίσκεται σε επικοινωνία και αλληλεπίδραση αλλά και να προβλέπει τις αντιδράσεις που ενδέχεται να προκαλέσει ένα δικό του σύμβολο προς τον άλλον. Αποφασιστικής σημασίας για τη διαδικασία αυτή είναι

η δυνατότητα του παιδιού να παίζει και να μαθαίνει κοινωνικούς ρόλους. Ο Mead διακρίνει αυτή τη διαδικασία σε τρία στάδια.

- Στο πρώτο στάδιο (1 έως 3 ετών), τα νήπια, παίζοντας μιμούνται τους ρόλους των ενηλίκων, χωρίς φυσικά να αντιλαμβάνονται τη σημασία αυτών των ρόλων.
- Στο δεύτερο στάδιο (3 έως 5 ετών), τα νήπια αντιλαμβάνονται πλέον και τη σημασία και το σκοπό των ρόλων που μιμούνται.
- Στο τρίτο στάδιο (5 έτος και μετά), τα παιδιά προσέχουν όχι μόνο τη δική του συμπεριφορά αλλά και τη συμπεριφορά των άλλων, που προέρχεται από το παίξιμο διαφορετικών ρόλων. (Καλτσούνη-Νόβα, 1994, Χαραλαμπίδης, 1987)

Έτσι το άτομο παίζοντας το ρόλο ενός ενήλικα, μπαίνει στη θέση του, υιοθετεί τη συμπεριφορά του και εξασκείται σε ρόλους που θα χρειαστεί να 'παίζει' αργότερα στη ζωή του. Τα αγόρια παίζοντας συνήθως ανδρικούς ρόλους, μαθαίνουν να συμπεριφέρονται ως άνδρες και τα κορίτσια παίζοντας συνήθως γυναικείους ρόλους, μαθαίνουν να συμπεριφέρονται σαν γυναίκες. Η οικογένεια επηρεάζει σημαντικά τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς στα παιδιά και την μάθηση κοινωνικών ρόλων με τα παιχνίδια που προσφέρει στα παιδιά. Στα αγόρια προσφέρονται συνήθως όπλα, εργαλεία, αυτοκίνητα για την απόκτηση ανδρικής συμπεριφοράς και στα κορίτσια, κούκλες, μαγειρικά σκεύη, φορέματα για την απόκτηση γυναικείας συμπεριφοράς. (Χαραλαμπίδης, 1987)

Φαίνεται λοιπόν, ότι στη θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης, αναγνωρίζεται η ενεργητική συμμετοχή και παρέμβαση του παιδιού στη διαδικασία εσωτερίκευσης και αφομοίωσης των κοινωνικά αποδεκτών τρόπων συμπεριφοράς για το φύλο του, όπως και στη γνωστική θεωρία, με τη μόνη όμως διαφορά ότι η θεωρία της συμβολικής αλληλεπίδρασης, δέχεται ότι η διαδικασία αυτή αρχίζει μόλις το παιδί αποκτήσει την ικανότητα να αποδίδει τη σωστή φυλετική ταυτότητα στον εαυτό του και τους άλλους και όχι όταν αποκτήσει την έννοια της σταθερότητας του φύλου. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι στις τρεις από τις τέσσερις συνολικά θεωρίες που αναλύθηκαν –εκτός της ψυχαναλυτικής- πέρα από τις

διαφοροποιήσεις και τις ομοιότητες ως προς τους μηχανισμούς και τις αρχές που χρησιμοποιούν για να εξηγήσουν πώς συντελείται η διαδικασία κοινωνικοποίησης ως προς το ρόλο του φύλου, υπάρχουν κάποιοι κοινοί άξονες.

Αρχικά δέχονται την καθοριστική σημασία των περιβαλλοντικών κοινωνικο-πολιτισμικών επιδράσεων στη διαμόρφωση και εσωτερίκευση του ρόλου του φύλου. Υποστηρίζουν δηλαδή ότι οι διαφορές στα χαρακτηριστικά των δύο φύλων, οι διαφορετικοί τρόποι συμπεριφοράς και οι ικανότητες που παρατηρούνται και με βάση τα οποία διαχωρίζονται οι θέσεις και οι ρόλοι των φύλων στην κοινωνία εγχαράσσονται στην ψυχοσύνθεση των ατόμων με διάφορους μηχανισμούς και μέσα που συνιστούν τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης ως προς το ρόλο του φύλου, που αποτελεί άλλωστε ένα από τα πιο σημαντικά μέρη της ευρύτερης κοινωνικοποίησης. (Μαραγκουδάκη, 1993)

Ο δεύτερος άξονας που αποδέχονται αφορά στην τρόπο που υιοθετούν τα παιδιά κατά τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης, δηλαδή τη μίμηση και αντιγραφή των τρόπων συμπεριφοράς και των δραστηριοτήτων προσώπων και συμβολικών μοντέλων του ίδιου με αυτά φύλου.

Τέλος και οι τρεις θεωρίες αναγνωρίζουν και δέχονται την καθοριστική σημασία που έχουν για την κοινωνικοποίηση ως προς το ρόλο του φύλου οι διαφορετικές κοινωνικές εμπειρίες και τα βιώματα των φύλων κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας. (Μαραγκουδάκη, 1993)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 « Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ»

3.1 Ο ρόλος του πατέρα στην παραδοσιακή οικογένεια

Πατέρας σημαίνει ο άνθρωπος που αγαπά, φροντίζει, υποστηρίζει και προστατεύει τα παιδιά του, την γυναίκα και τον εαυτό του. Εάν παρατηρήσουμε η έννοια της πατρότητας εξελίσσεται συνεχώς με το πέρασμα των χρόνων και ο ρόλος του πατέρα έχει αλλάξει σχεδόν ολοσχερώς. Αυτό οφείλεται στην διαρκή αλλαγή της οικογενειακής σύνθεσης, τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες καθώς και με την αλλαγή των κοινωνικών δομών.

Πριν την βιομηχανική επανάσταση, ο πατέρας αναφέρεται ως ο «ηθικός δάσκαλος» της οικογένειας, που είναι αυστηρός και ταυτόχρονα ο πνευματικός αρχηγός της. Η υποχρέωση του ήταν να γαλουχήσει τα παιδιά με τέτοιο τρόπο, ώστε αυτά να γίνουν ηθικά και ενάρετα. Έπρεπε ,λοιπόν, να φροντίζει να τα διδάξει να γράφουν και να διαβάζουν με απώτερο σκοπό να μελετήσουν τη Βίβλο και γενικότερα θρησκευτικά βιβλία. Έτσι την αποικιακή αυτή εποχή «καλός πατέρας» θεωρείται εκείνος που υποστηρίζει και προβάλλει το χριστιανικό πρότυπο και βοηθά τα παιδιά να διαβάζουν θρησκευτικά κείμενα (Hernandez, 1993).

Στα χρόνια της βιομηχανικής επανάστασης και μέχρι την οικονομική ύφεση, ο ρόλος του πατέρα παρουσιάζει αλλαγή και γίνεται «κουβαλητής», χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι απαλλάσσεται από τον προηγούμενο ρόλο του. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της βιομηχανικής επανάστασης, που θέλει πλέον τον πατέρα να δουλεύει σκληρά, επόμενος να λείπει πολλές ώρες από την οικογένεια του. Εξαιτίας αυτής της κατάστασης, η ανάμειξη του στην καθημερινή φροντίδα του παιδιού μειώθηκε και αυξήθηκε ο ρόλος της μητέρας. Την συγκεκριμένη περίοδο, για να χαρακτηριστεί ένας άντρας «καλός πατέρας» πρέπει να παρέχει στην οικογένεια του υλική και η οικονομική στήριξη (Pleck&Pleck, 1997).

Την περίοδο 1930-1940, ως αποτέλεσμα της απουσίας του πατέρα, παρατηρείται ότι το ενδιαφέρον στρέφεται στο ρόλο του πατέρα ως «πρότυπο φύλου», ιδιαίτερα για τα αγόρια. Όμως, ο ρόλος του ως «ηθικός δάσκαλος» και «κουβαλητής» δεν έχει

εξαλειφθεί τελείως και καθώς έχει γίνει όλο και πιο απόμακρος από τα παιδιά και γενικότερα από την καθημερινή λειτουργία της οικογένειας, λόγω της εργασίας του, οι ψυχολόγοι προτείνουν στον πατέρα να συμμετέχει πιο πολύ στη ζωή των παιδιών τους, ιδιαίτερα ως πρότυπο αρρενωπότητας (Dick, 2004).

Ο πατέρας, παραδοσιακά, φαίνεται να ήταν εκείνος που έπρεπε να εφοδιάζει την οικογένεια με τα υλικά αγαθά, να είναι εκείνος που απαραιτήτως δούλευε για να καλύψει τα οικογενειακά έξοδα αλλά συγχρόνως ο άνθρωπος που προστάτευε την γυναίκα και τα παιδιά από κακοτυχίες. Επίσης, η εικόνα του ήταν αυτή του αυστηρού αρχηγού και του απόμακρου κουρασμένου ανδρός αλλά ταυτόχρονα δίκαιου. Στις μέρες μας, τα πράγματα έχουν αλλάξει. Τα τελευταία 10-15 χρόνια έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά ο τρόπος που ο άντρας αντιλαμβάνεται, αλλά και ασκεί, τον πατρικό του ρόλο. Η είσοδος της γυναίκας στην παραγωγή, η διεκδίκηση ισότιμων ευκαιριών στη μόρφωση, αλλά και στην καριέρα, επέβαλαν αλλαγές στο οικογενειακό πλαίσιο, όπου η ανάγκη συμμετοχής του πατέρα στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών του έγινε επιτακτική (Κυριαζοπούλου, 2011).

3.2 Ο ρόλος του πατέρα στην σύγχρονη οικογένεια

Προκειμένου να κατανοήσουμε το ρόλο των πατέρων στη σύγχρονη οικογένεια, είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη μας τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στον ορισμό της οικογένειας ως κοινωνικό θεσμό. Με τον όρο αυτό δεν αναφερόμαστε, συνήθως, στην κλασσική πυρηνική οικογένεια που αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά τους. Η έννοια της οικογένειας περιλαμβάνει όλο και συχνότερα, πλέον, τη συμβίωση ανθρώπων, όπως αυτή προκύπτει από τις κοινωνικές αλλαγές που αναφέρθηκαν προηγουμένως (αύξηση διαζυγίων, χωρισμών, μονογονεϊκών ή ανασυντιθέμενων οικογενειών, ελεύθερων συμβιώσεων, κ.λπ.). Κατά συνέπεια, «το σημείο αναφοράς δεν είναι η ανδρική-πατρική εξουσία, αλλά η οικογενειακή δομή, μέσα στην οποία ο άνδρας ασκεί το ρόλο του πατέρα. Στη σύγχρονη βιβλιογραφία συναντώνται οι ακόλουθοι τρεις όροι, οι οποίοι αναφέρονται σε ισάριθμες διαστάσεις του ρόλου του πατέρα:

- **Πατέρας (Father):** Το άτομο, ο κοινωνικός ρόλος, το φύλο, η βιολογική ταυτότητα και η εμπειρία.
- **Πατρότητα (Fatherhood):** Τα δικαιώματα, τα καθήκοντα και η ευθύνη, καθώς και οι πολιτισμικοί κώδικες που συνδέονται με το να είναι κανείς πατέρας.
- **Το να «γίνεσαι» ή να «κάνεις» τον πατέρα (Fathering):** Ο τρόπος, η δραστηριότητα, η φροντίδα και η σχέση. (ΚΕΘΙ, 2007)

Ειδικότερα, ο σχετικά νέος ορισμός του “Fathering” σηματοδοτεί την αλλαγή στη νοοτροπία των νέων πατέρων που αντιλαμβάνονται την πατρική τους ιδιότητα ως μια περισσότερο υπεύθυνη και ισότιμη σχέση με τη γυναίκα, κατά την οποία τα καθήκοντα και η ικανοποίηση «εντός» και «εκτός» σπιτιού μοιράζονται εξίσου. Εμφανίζεται, πλέον, η νοοτροπία του να είναι κάποιοι οικογένεια, παρά να έχουν οικογένεια.

Επιπλέον, ο όρος «πατέρας» μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε τέσσερις τύπους:

- Ο **βιολογικός ή γενετικός πατέρας**, που αναφέρεται σε έναν άνδρα από τον οποίο κατάγεται βιολογικά ένα παιδί.
- Ο **νομικά αναγνωρισμένος πατέρας**, αποτελεί το νόμιμο πατέρα στη ζωή ενός παιδιού. Πρόκειται για τον άνδρα, στον οποίο έχουν νομικά εκχωρηθεί δικαιώματα και υποχρεώσεις.
- Ο **κοινωνικός πατέρας**, ο οποίος μοιράζεται την καθημερινότητά του με ένα παιδί υπό την ίδια στέγη και ανταποκρίνεται στις καθημερινές ανάγκες του, ανεξάρτητα του αν είναι ή όχι βιολογικός πατέρας.
- Ο **ψυχολογικός πατέρας**, ο οποίος έχει δημιουργήσει μια στενή και αμοιβαία σχέση με το παιδί, ζώντας ή μη υπό την ίδια στέγη, αλλά που σε κάθε περίπτωση το παιδί τον θεωρεί πατέρα του. Πρόκειται για τη σημαντικότερη σχέση μεταξύ πατέρα και παιδιού. (ΚΕΘΙ, 2007)

Η συμμετοχή ενός πατέρα στην οικογένεια μπορεί να κατηγοριοποιηθεί στους ακόλουθους σύγχρονους τύπους: «συμμετέχων» πατέρας (new-involved father) που αποτελεί το επικρατέστερο προφίλ της σύγχρονης πατρότητας, στο οποίο παρατηρείται αυξημένη εμπλοκή του πατέρα στην καθημερινή ζωή της οικογένειας και την ανατροφή των παιδιών. (ΚΕΘΙ, 2007)

Ο «καλός κουβαλητής» (good provider), ο ρόλος του οποίου συνίσταται στην οικονομική κάλυψη των αναγκών των παιδιών, αφιερώνοντας, επίσης, χρόνο στα

παιδιά του παίζοντας μαζί τους. Ο «κακός» και «αδιάφορος» πατέρας (bad and uninterested), ο οποίος αποτυγχάνει να ανταποκριθεί με αποτελεσματικότητα στις γονικές υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένης της πατρότητας και της ευθύνης για τη υποστήριξη των παιδιών του. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι η αδυναμία του να ανταποκριθεί οικονομικά στις υποχρεώσεις αυτές. Είναι σημαντικό να τονιστεί η επίδραση της συμπεριφοράς του «κακού» και του «αδιάφορου» πατέρα στην ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Συγκεκριμένα, η απουσία του πατέρα σχετίζεται στατιστικά με χαμηλές σχολικές επιδόσεις και αυξημένα ποσοστά αυτοκαταστροφικών συμπεριφορών των παιδιών. Ακόμα σημαντικότερο είναι ότι τα αγόρια πλήττονται περισσότερο από την απουσία του πατέρα στη διαμόρφωση της ταυτότητας του φύλου τους, την κοινωνική προσαρμογή τους και τις δυνατότητες αυτοελέγχου της συμπεριφοράς τους. Η σχέση πατέρα-παιδιού εντάσσεται στο πλαίσιο της προάσπισης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αφενός, τα παιδιά έχουν το δικαίωμα της γονικής φροντίδας και αφετέρου οι πατέρες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να είναι μέρος της ζωής των παιδιών τους. Κατά συνέπεια, δικαιολογείται ο προβληματισμός των φορέων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο σχετικά με τις θετικές συνέπειες της εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, μέσω της πραγματικής ισότητας και της αναβάθμισης του ρόλου του πατέρα εντός της οικογένειας. (ΚΕΘΙ, 2007)

Ο σύγχρονος άντρας φαίνεται ότι είναι απαλλαγμένος από τα στερεότυπα του ρόλου του παρελθόντος και δείχνει να έχει κατανοήσει πόσο σημαντική είναι η συμβολή του στον επιμερισμό των ευθυνών της ανατροφής, αλλά και της 10 διαπαιδαγώγησης των παιδιών. Σήμερα, ο σύγχρονος πατέρας είναι περισσότερο επικοινωνιακός, εκδηλωτικός και στοργικός. Δεν περιορίζεται στην κάλυψη βασικών αναγκών του παιδιού του, αλλά καθορίζει και τις συναισθηματικές του ανάγκες. Η παρουσία του γίνεται όλο και πιο έντονη μέσα στο σπίτι, παρατηρείται μια εντυπωσιακή εμπλοκή των αντρών στις οικογενειακές υποθέσεις.

Ο σύγχρονος πατέρας διατηρεί υπεύθυνη και συναισθηματική σχέση με το παιδί του, είναι φυσικά προσβάσιμος από το παιδί του και τέλος εμπλέκεται, σε συνεργασία με τη μητέρα, στη λήψη αποφάσεων που έχουν να κάνουν με την ανατροφή του παιδιού (Κυριαζοπούλου, 2011).

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε και η οποία είχε ως στόχο να συγκρίνει τους πατέρες της παλαιάς και της σύγχρονης εποχής, φαίνεται ότι οι πατέρες του παρελθόντος ήταν σχεδόν ανύπαρκτοι σε ότι είχε να κάνει με την ανάπτυξη και την ευημερία των παιδιών. Ο ρόλος τους στη οικογένεια ήταν να συνεισφέρει μόνο οικονομικά. Για αυτόν τον λόγο η ανάπτυξη των παιδιών ήταν προνόμιο των γυναικών.

Οι αλληλεπιδράσεις πατέρα-παιδιού ήταν σχεδόν ανύπαρκτες αφού έβρισκαν συνεχώς δικαιολογίες, προκειμένου να μην ασχοληθούν καθόλου μαζί τους. Στην σύγχρονη κοινωνία, όμως, τα δεδομένα έχουν αλλάξει αφού οι πατέρες πλέον έχουν ενεργό ρόλο στην ανατροφή των παιδιών τους, αν και δηλώνουν ότι έχουν περιορισμένη εμπειρία και γνώση. Κάποιοι από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην συμμετοχή του πατέρα στην ανάπτυξη είναι η αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στην εργασία και το διαζύγιο.

Οι σύγχρονοι πατέρες δεν έχουν πια κανένα πρόβλημα να μοιράζονται τις οικονομικές και οικοκυρικές αρμοδιότητες του σπιτιού. Ακόμη, συμβάλλουν σημαντικά στην μάθηση, στην καλύτερη απόδοση στο σχολείο, στην καλή αυτοεκτίμηση, στις υγιείς σχέσεις με τους συνομηλίκους, στην υψηλότερη ακαδημαϊκή επίδοση και στην καλύτερη προσωπική ευτυχία. Τέλος, οι αλληλεπιδράσεις του σύγχρονου πατέρα περιβάλλονται από ζεστασιά, αγάπη και ευαισθησία (Saracho & Spodek, 2008).

Όπως βλέπουμε ο ρόλος του πατέρα είχε διαφορετικές λειτουργίες μέσα στο χρόνο. Οι λειτουργίες αυτές οφείλονταν στις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες αλλά και στις αλλαγές των κοινωνικών δομών. Ο ρόλος του πατέρα αρχικά ήταν εκείνου του κουβαλητή του σπιτιού κάτι το οποίο έχει αλλάξει στην σύγχρονη εποχή. Μέριμνα του τώρα είναι και η φροντίδα του σπιτιού αλλά ταυτόχρονα και η φροντίδα του παιδιού.

3.4 Τυπολογία του πατέρα

Εισαγωγή

Όπως συμβαίνει με τις μητέρες, έτσι και οι πατέρες δεν τηρούν όλοι την ίδια στάση προς το παιδί, αλλά ο καθένας από αυτούς υιοθετεί ένα ξεχωριστό στυλ. Ο πατέρας στη σχέση του με το παιδί υιοθετεί μία συγκεκριμένη συμπεριφορά, η οποία εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως τον τρόπο με τον οποίο έχει μεγαλώσει ο ίδιος, την αγωγή που έχει λάβει από τους γονείς του, από το περιβάλλον που έχει ζήσει και μεγαλώσει και από την προσωπικότητα και το χαρακτήρα του. Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά του καταθλιπτικού πατέρα, του δημοκρατικού, του απόντα, του αγχώδη πατέρα, αυταρχικός, συναισθηματικός και υπερπροστατευτικός αλλά και οι επιπτώσεις που ασκούν οι τύποι αυτοί πατέρα στην ανάπτυξη του παιδιού.

Ο καταθλιπτικός πατέρας Ενώ η κατάθλιψη ήταν ένα πολύ συχνό φαινόμενο που παρουσιαζόταν σε μεγάλο ποσοστό στις γυναίκες, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται πολύ συχνά και στους άνδρες (Κάντιζ, 1981).

Τα καταθλιπτικά συμπτώματα που παρουσιάζουν οι άνδρες είναι ευερεθιστότητα, θυμός και αντικοινωνικότητα. Ακόμη είναι ο εκνευρισμός, αδυναμία, διαταραχές ύπνου και όρεξης τάσεις απομόνωσης τόσο από την γυναίκα όσο και από τα παιδιά του, άγχος, ευσυγκινησία, κόπωση, ενοχές, δυσκολίες στη συγκέντρωση και στην μνήμη και φοβίες για την υγεία των παιδιών του. Παράλληλα, παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα αγάπης και ως προς τις γυναίκες τους και ως προς τα παιδιά τους (Κάντιζ, 1981).

Καθώς, όπως προειπώθηκε η έρευνα η σχετική με την κατάθλιψη στους άνδρες είναι σχετικά σύγχρονη, υπάρχουν πολύ λιγότερες έρευνες σχετικά με την κατάθλιψη στον πατέρα και την επίπτωσή της στο παιδί σε σχέση με τις επιδράσεις που ασκεί η κατάθλιψη της μητέρας στο παιδί. Ένα παιδί που ζει σε σπίτι με πατέρα που εμφανίζει συμπτώματα κατάθλιψης ή άλλα προβλήματα ψυχικής υγείας έχει υψηλότερο κίνδυνο εμφάνισης προβλημάτων συμπεριφοράς ή συναισθήματος σε σύγκριση με άλλα παιδιά (Κάντιζ, 1981).

Ωστόσο, αν και η κατάθλιψη θεωρείται ως περιστατικό πολύ εύκολο, ορισμένοι πατέρες δύσκολα αντιλαμβάνονται ότι πάσχουν από κατάθλιψη με αποτέλεσμα οι επιστήμονες να ψάχνουν καινούργιες μεθόδους με σκοπό να βοηθήσουν τους πατέρες (Κάντιζ, 1981).

Η συγκατοίκηση με πατέρες που έχουν συμπτώματα κατάθλιψης συνδέεται ανεξάρτητα με αυξημένο κίνδυνο συναισθηματικών προβλημάτων ή προβλημάτων συμπεριφοράς στα παιδιά, χαμηλή αυτοεκτίμηση, γνωστικά προβλήματα με αποτέλεσμα να έχουν χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο και χαμηλές κοινωνικές δεξιότητες. Σύμφωνα με έρευνες, αν ο πατέρας εμφανίζει κατάθλιψη, οι πιθανότητες ενός παιδιού να έχει παρόμοια προβλήματα αυξήθηκαν κατά 33% και 70%, αντίστοιχα (Κάντιζ, 1981).

Συνάμα, έρευνες βρήκαν ότι όσοι πατέρες εμφάνιζαν συμπτώματα ψυχικής νόσου είχαν διπλάσιες πιθανότητες να έχουν ένα παιδί που κλαίει (Κάντιζ, 1981).

Σύμφωνα με πείραμα που έγινε σε γονείς αλλά και στα βρέφη τους στους 3 πρώτους μήνες ζωής, η κατάθλιψη των γονέων επηρεάζει την υγεία των παιδιών (Pesetall, 2011).

Η κατάθλιψη είναι ένα φαινόμενο που εμφανίζεται πλέον πολύ συχνά και στους πατέρες. Ποσοστό 5-10% των πατέρων αντιμετωπίζουν κατάθλιψη και τα προβλήματα που θα προκληθούν στο βρέφος είναι συμπεριφορικά και γνωστικά, καθώς η κατάθλιψη γίνεται περισσότερο αντιληπτή από τα βρέφη διότι οι πατέρες εκπέμπουν περισσότερη αγωνία. Βρέφη με καταθλιπτικούς πατέρες είχαν την τάση να σημειώνουν χαμηλότερες επιδόσεις στο γέλιο και στο χαμόγελο. Συνάμα, η πατρική κατάθλιψη επηρεάζει περισσότερο την σχέση του ζευγαριού από ότι η μητρική κατάθλιψη (Pesetall, 2011).

Άλλο ένα πείραμα που έγινε σε 36 πατέρες και στα παιδιά τους μελέτησε τα καταθλιπτικά συμπτώματα, όπως και την χαλαρή και υπερβολική πειθαρχία. Η πατρική κατάθλιψη είχε ως συνέπεια τα παιδιά να εσωτερικεύουν τα προβλήματά τους, καθώς αυτοί οι πατέρες ασκούν αυστηρή πειθαρχία στα παιδιά τους. Από την άλλη, πατέρες με καταθλιπτικά στοιχεία οι οποίοι χρησιμοποιούν πιο ήπια πειθαρχία είχε ως αποτέλεσμα τα παιδιά να μην εμφανίζουν προβλήματα συμπεριφοράς (Marchand-Reilly, 2012).

Παράλληλη έρευνα έδειξε ότι πατέρες μικρότεροι των 45 ετών είναι περισσότερο πιθανό να βιώσουν κατάθλιψη σε σύγκριση με εκείνους που είναι 45 ετών και άνω, ενώ συνέδεσαν την πατρική κατάθλιψη με αδυναμία προσαρμογής του παιδιού, συναισθηματική και συμπεριφορική διαταραχή. Οι καταθλιπτικοί πατέρες που δεν έδειχναν προστασία και απέρριπταν τα παιδιά τους εμφάνισαν προβλήματα συμπεριφοράς. Εκείνοι οι πατέρες που ασκούν υπερβολική πειθαρχία δημιουργούν επιθετικές συμπεριφορές στα παιδιά τους. Αντίθετα, πατέρες που χρησιμοποιούν πιο χαλαρή πειθαρχία επιδρούν στα παιδιά τους πιο θετικά όσον αφορά την εσωτερίκευση και εξωτερίκευση συναισθημάτων (Marchand-Reilly, 2012).

Σύμφωνα με πείραμα που έγινε σε 1.746 καταθλιπτικούς πατέρες και σε παιδιά ηλικίας ενός έτους εξετάστηκαν οι θετικές και οι αρνητικές επιπτώσεις που ασκεί ο συγκεκριμένος τύπος πατέρα στην ανατροφή των παιδιών. Πατέρες με κατάθλιψη βοηθούσαν πολύ τα παιδιά τους όταν έπαιζαν μαζί τους, όταν τραγουδούσαν ή διάβαζαν παραμύθια. Εκτιμάται ότι το 4,3% των ανδρών με ένα παιδί κάτω των 18 ετών είχε κατάθλιψη.

Πρώτον, ένας πατέρας που πάσχει από κατάθλιψη μπορεί να εμποδίσει την γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού επειδή δεν του μιλάει. Δεύτερον, εάν ο συγκεκριμένος πατέρας χρησιμοποιεί σκληρή πειθαρχία το παιδί του γίνεται επιθετικό. Τα παιδιά των καταθλιπτικών πατέρων συνήθως είναι πιο ζωντανά και οι πατέρες χρησιμοποιούν βίαιους τρόπους με σκοπό να συμμορφωθούν. Οι γιατροί προτείνουν στους πατέρες με καταθλιπτικά φαινόμενα να διαβάζουν παραμύθια, ποιήματα ή ιστορίες και να εφαρμόζουν σωστή πειθαρχία με σκοπό να αναπτυχθεί μια υγιή σχέση μεταξύ τους (Clarketal, 2011).

Ο αγχώδης πατέρας Ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι στο 19,5% των οικογενειών που βιώνουν πολύ συχνά το άγχος, το 8,3% είναι μητέρες, το 8,6% είναι πατέρες και το 2,6% συμπεριλαμβάνει και τους δυο γονείς. Συγκρίνοντας αυτά τα αποτελέσματα αποδεικνύεται ότι οι πατέρες είναι εκείνοι που υποφέρουν πιο συχνά από ψυχικά προβλήματα, δηλαδή το άγχος. Τα χαρακτηριστικά ενός καταθλιπτικού πατέρα είναι ο εκνευρισμός, αδυναμία, διαταραχές ύπνου και όρεξης τάσεις απομόνωσης τόσο από την γυναίκα όσο και από τα παιδιά του, άγχος, ευσυγκινησία, κόπωση, ενοχές, δυσκολίες στη συγκέντρωση και στην μνήμη και φοβίες για την υγεία των παιδιών

του. Παράγοντες που συμβάλλουν στην διαιώνιση του άγχους είναι η ηλικία, η εκπαίδευση και τέλος το χρώμα δέρματος (KiernanetMensan, 2009).

Άλλη έρευνα έδειξε ότι το 10,4% των πατέρων υποφέρουν από κατάθλιψη και άγχος τόσο πριν όσο και μετά την γέννηση. Η κατάθλιψη κορυφώνεται από τους 3-6 μήνες μετά τον τοκετό. Ωστόσο, το άγχος εμφανίζει υψηλότερα ποσοστά από την κατάθλιψη στους άνδρες. Υψηλότερα ποσοστά άγχους εμφανίζονται την ίδια στιγμή σε νεαρούς πατέρες αλλά και σε αυτούς που έχουν παιδιά με διαφορετική σύζυγο και χαμηλό εισόδημα. Παράλληλα, άγχος δημιουργείται στους πατέρες που δεν επιθυμούν τα παιδιά τους να μεγαλώνουν σε συγγενείς και φίλους. Το άγχος και η κατάθλιψη στους πατέρες συνδέεται με το βρέφος που παρουσιάζει προβλήματα ύπνου και κλάματος. Αγχώδεις πατέρες μπορεί να εμπλέκονται λιγότερο με τα μωρά τους και να τους συμπεριφέρονται αρνητικά, δηλαδή με λιγότερη ζεστασιά, ευαισθησία, ανταπόκριση, και αυξημένη εχθρότητα. Τέλος, ο πατέρας υποφέρει, επίσης, από άγχος όταν βλέπει το μωρό του να κλαίει ή να μην αισθάνεται καλά (Burgess, 2011).

Το 43% των ανδρών ανησυχούν για τα επίπεδα άγχους στη ζωή τους (Κάντιζ, 1981).

Η εξισορρόπηση της εργασιακής και οικογενειακής ζωής, κάνει πολλούς άνδρες να νιώθουν ότι πνίγονται. Οι άνδρες αντιδρώντας στο άγχος γίνονται 15 ευερέθιστοι, θυμώνουν πολύ και δεν μπορούν να κοιμηθούν. Στις μέρες μας στην ανατροφή του παιδιού συμμετέχει και ο άνδρας. Πολλοί βιώνουν μεγάλη πίεση για να καταφέρουν να είναι τόσο «κουβαλητές του σπιτιού» όσο και να συμμετέχουν ενεργά ως γονείς (Άννε-Λόρε φον Κάντιζ, 1981).

Ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι το άγχος του πατέρα επηρεάζει, κυρίως, τα κορίτσια. Ο αγχώδης πατέρας μάλιστα επηρεάζει πιο ειδικά την νηπιακή ηλικία, δηλαδή τον τρίτο ή τέταρτο χρόνο ζωής, όπως επίσης μεταβάλλει τις οργανικές και ψυχολογικές λειτουργίες των παιδιών. Ακόμη, τα παιδιά μπορεί να εκδηλώσουν κρίσεις θυμού (να γίνουν αντιδραστικά, απείθαρχα), να γίνουν αντικοινωνικά, να παρουσιάσουν αδυναμία συγκέντρωσης, το οποίο συνεπάγεται πτώση στη σχολική επίδοση, να λένε ψέματα, είτε να είναι υπερβολικά υπάκουα και κλεισμένα στον εαυτό τους. Ακόμα τα παιδιά με αγχώδη πατέρα εμφανίζουν χαμηλή αυτοεκτίμηση και ορισμένες φορές κατάθλιψη. Επίσης, το παιδί δεν εξωτερικεύει τα συναισθήματά

του αντιθέτως τα καταπιέζει μέσα του και αυτό κάποια στιγμή θα αποβεί καταστρεπτικό για την ψυχική του ισορροπία (Κάντιζ, 1981).

Σύμφωνα με πείραμα που έγινε σε 4.781 οικογένειες από την Αγγλία και είχε ως στόχο να εξετάσει την ψυχική υγεία των γονέων, φαίνεται πως όταν οι πατέρες έχουν υψηλά επίπεδα ψυχολογικής δυσφορίας, τα παιδιά τους έχουν χαμηλή επίδοση στην επικοινωνία, την γλώσσα, την εκπαίδευση, την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη (Kiernan&Mensah, 2009).

Ο δημοκρατικός πατέρας Ο δημοκρατικός πατέρας είναι ο ιδανικός τύπος πατέρα. Είναι αυτός που σέβεται τα "θέλω" των παιδιών του, αλλά θέτει και όρια στην καθημερινότητά τους. Δεν γίνεται ποτέ αυταρχικός χωρίς αφορμή, και είναι πάντα διαθέσιμος για συζήτηση και επίλυση προβλημάτων. Ο τύπος του δημοκρατικού πατέρα δύσκολα περιθωριοποιείται από την κοινωνία αλλά και από την ίδια την οικογένεια που είναι και το βασικότερο (Μπούκουρας, 2012).

Το παιδί έχει ανάγκη να βασίζεται σε κάποιον που θα τον/την επιβραβεύει ή θα τον τιμωρεί, για να αρχίσει έτσι να οριοθετείται η προσωπικότητά του. Ο δημοκρατικός πατέρας είναι σε θέση να κατανοήσει τα συναισθήματα του παιδιού του και να διδάξει πώς να τα ελέγχει. Συχνά το βοηθούν ώστε να βρει κατάλληλους τρόπους για την επίλυση των προβλημάτων του. Ενθαρρύνει το παιδί να γίνει ανεξάρτητο, αλλά ταυτόχρονα του θέτει όρια και ασκεί ένα βαθμό έλεγχου στις πράξεις του. Συνήθως ο δημοκρατικός πατέρας δεν είναι υπερβολικός, επιτρέπει στο παιδί να ανακαλύψει τον κόσμο με μεγαλύτερη ελευθερία και με αυτό τον τρόπο να φτάσει στο σημείο να παίρνει τις δικές του αποφάσεις που θα βασίζονται στα δικά του επιχειρήματα (Μπούκουρας, 2012).

Ο δημοκρατικός πατέρας θέτει ο ίδιος όρια και κανόνες στο παιδί του, απαιτεί ωριμότητα από αυτό αντίστοιχη με το αναπτυξιακό του επίπεδο, όταν όμως το οριοθετεί, εξηγεί στο παιδί με λογικά επιχειρήματα τους λόγους για τους οποίους οι πράξεις του έχουν αυτές τις συνέπειες. Οι τρόποι τιμωρίας δεν είναι σκληροί ή παράλογοι. Παρόλα αυτά προτιμά να διδάξει στο παιδί του με άλλους τρόπους τις αποδεκτές για αυτόν συμπεριφορές και όχι τιμωρώντας το. Τα όρια που θέτει στα παιδιά του αυτού του τύπου ο πατέρας, μπορούν να χαρακτηριστούν ως μετρημένα

και στοχευμένα ανάλογα με την περίσταση, ξεκάθαρα και ρεαλιστικά, διαπραγματεύσιμα, ενώ παράλληλα αφήνει στο παιδί περιθώρια να αυτενεργήσει. Παράλληλα, είναι υποστηρικτικός και ευαίσθητος απέναντι στις ανησυχίες και τις ανάγκες των παιδιών τους, το συναισθάνεται και το συγχωρεί. Τα αποτελέσματα μίας τέτοιας γονεϊκής συμπεριφοράς είναι ενθαρρυντικά θετικά. Τα παιδιά φαίνονται να σχηματίζουν μία υγιή αυτοεικόνα και χαρακτηρίζονται από αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, συναισθηματική σταθερότητα, αυτοέλεγχο και επιμονή στη διεκπεραίωση μίας ενέργειας. Ταυτόχρονα εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους και 17 αναπτύσσουν ένα ισορροπημένο και ολοκληρωμένο χαρακτήρα ενώ παράλληλα αποκτούν φιλελεύθερες ιδέες (Μπούκουρας, 2012).

Ο απών πατέρας Ο απών πατέρας είναι ο πατέρας που έχει αφήσει το έργο της αγωγής του παιδιού αποκλειστικά στη μητέρα αφού δεν μπορεί να ανταποκριθεί σωστά στα καθήκοντά του. Η απουσία αυτή χωρίζεται σε δύο μορφές: στην φυσική και στην ψυχολογική απουσία. Φυσική απουσία έχουμε μικρής και μεγάλης διάρκειας. Μικρής διάρκειας είναι η απουσία κατά την οποία ο πατέρας λείπει καθημερινά από το σπίτι για πολλές ώρες εξαιτίας της εργασίας του, ενώ μεγάλης διάρκειας είναι η απουσία κατά την οποία ο πατέρας λείπει από το σπίτι για εβδομάδες ή μήνες εξ' αιτίας της δουλειάς του ή λόγω θανάτου ή χωρισμού (Parke, 1987).

Η μητέρα σε αυτές τις περιπτώσεις αναγκάζεται να παίζει διπλό ρόλο, με όλες τις αρνητικές συνέπειες που είναι συνυφασμένες με αυτή την κατάσταση, γιατί επηρεάζεται άμεσα η νοητική, συναισθηματική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού (Parke, 1987). Ψυχολογική απουσία έχουμε όταν ο πατέρας είναι σωματικά στο χώρο του σπιτιού, όμως πνευματικά και ψυχικά δεν ενδιαφέρεται για τα παιδιά του. Είναι τόσο απορροφημένος από τα δικά του προβλήματα ή δεν έχει διάθεση να ασχοληθεί με τίποτα ούτε και με την αγωγή των παιδιών του. Η βοήθειά του, αρκείται στην παροχή υλικών αγαθών. Ακόμη, όταν ο πατέρας λείπει πολλές ώρες από το σπίτι ή ενώ βρίσκεται σπίτι, δεν αφιερώνει αρκετό χρόνο στα παιδιά του, το άμεσο αποτέλεσμα είναι τα παιδιά να αντλούν περισσότερα στοιχεία από τη μητέρα τους.

Για παράδειγμα, το αγόρι δεν έχει το ιδανικό αντρικό πρότυπο για να ταυτιστεί με αυτό και ενδέχεται όταν μεγαλώσει να γίνει ανώριμο ή να αντιμετωπίσει δυσκολίες

στις σχέσεις του με τους συνομηλίκους του. Το κορίτσι από την άλλη, δημιουργεί μια σχέση εξάρτησης με τη μητέρα του. Όταν ο πατέρας είναι απών, το αγόρι δυσκολεύεται να βρει την αντρική του ταυτότητα, ενώ το κορίτσι αντιμετωπίζει με καχυποψία το άλλο φύλο (Parke, 1987).

Μελέτες έχουν δείξει ότι όταν η πατρική στοργή δεν είναι αρκετή, τα παιδιά στη διάρκεια της εφηβείας διακατέχονται από αισθήματα ανασφάλειας και άγχους, πιστεύουν ότι δεν είναι ικανά για τους στόχους τους και ωριμάζουν πιο αργά. Είναι συνήθως καχύποπτα και δεν εμπιστεύονται εύκολα τους ανθρώπους, γιατί έχουν μάθει να λειτουργούν χωρίς το στήριγμα «πατέρας». Τα κορίτσια που προέρχονται από οικογένειες χωρίς πατέρα, φαίνεται σύμφωνα με έρευνες, να αρχίζουν τη σεξουαλική τους δραστηριότητα σε πιο νεαρή ηλικία σε σύγκριση με άλλα κορίτσια. Επίσης, έχουν περισσότερες πιθανότητες να κάνουν εξώγαμα παιδιά. Τα αγόρια που μεγαλώνουν χωρίς πατέρα έχουν περισσότερες δυσκολίες να βρουν και να διατηρήσουν μια εργασία, όταν είναι πλέον νέοι ενήλικες. Ακόμη, οι μπαμπάδες που απουσιάζουν πολλές ώρες, χρειάζεται να παρέχουν στα παιδιά τρία πολύ σημαντικά πράγματα: πειθαρχία, ποιοτικό χρόνο, και συνοχή. Διότι η απουσία τους συνδέεται με δυσκολία στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, αποτυχία στην σχολική και ακαδημαϊκή τους απόδοση, συναισθηματικό κενό, χρήση ουσιών, επιθετική συμπεριφορά στα αγόρια και ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες στα κορίτσια (Parke, 1987).

Οι Saracho&Spodek (2008) μελέτησαν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία που εμφανίζονται στα παιδιά εξαιτίας της απουσίας των πατέρων τους. Καθώς και τους λόγους για τους οποίους οι πατέρες δεν συμμετέχουν στην ανατροφή των παιδιών τους. Οι λόγοι που προέκυψαν από τις μαρτυρίες των πατέρων είναι ότι δουλεύουν πολλές ώρες ή είναι διαζευγμένοι. Υπάρχουν δυο τύποι απών πατέρα αυτοί που δεν συμμετέχουν στην ανατροφή των παιδιών τους και αυτοί που ακόμα και αν είναι απόντες επιθυμούν να συμμετέχουν με οποιονδήποτε τρόπο στην ανατροφή των παιδιών τους. Τα αρνητικά στοιχεία που εμφανίζονται στο πρώτο είδος πατέρα είναι η εμφάνιση σοβαρών ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων. Άλλα αρνητικά στοιχεία είναι η κακή ανάπτυξη του παιδιού, η μη ευημερία του και οι κακές επιδόσεις στο σχολείο. Από την άλλη μεριά, τα θετικά στοιχεία που εμφανίζονται στο δεύτερο τύπο πατέρα είναι η καλή επίδοση στο σχολείο, η αυτοεκτίμηση, η υγιείς σχέσεις με τους συνομηλίκους τους και η υγιή σεξουαλική ταυτότητα. Άλλα θετικά

στοιχεία είναι η καλή γνωστική ανάπτυξη, η συμπεριφορική και συναισθηματική ρύθμιση και σωστή κοινωνικοποίηση (SarachoetSpodek, 2008).

Άλλη έρευνα που έγινε στο Περού από τον Crookston και τους συνεργάτες του (2011) σε πατέρες είχε και αυτό ως στόχο να μελετήσει τις αρνητικές επιπτώσεις που εμφανίζονται στα παιδιά εξαιτίας της απουσίας του πατέρα αλλά και του λόγους της απουσίας του πατέρα. Οι λόγοι που προέκυψαν από την έρευνα είναι το διαζύγιο, η δουλειά, η εγκατάλειψη της συζυγικής εστίας από τον πατέρα και η μετανάστευση. Οι αρνητικές επιπτώσεις που παρουσιάζουν τα παιδιά είναι η κακή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και η κακή γνωστική και εκπαιδευτική ανάπτυξη. Άλλα αρνητικά στοιχεία που εμφανίζονται στα παιδιά εξαιτίας της απουσίας του πατέρα είναι η κακή διατροφή, ότι γίνονται πολύ επιρρεπείς στις ασθένειες και η κακή σωματική ανάπτυξη λόγω του υποσιτισμού. Παράλληλα, τα παιδιά που έβλεπαν τον πατέρα τους σε καθημερινή ή εβδομαδιαία βάση από την βρεφική ηλικία είχαν σωστή ανάπτυξη σε αντίθεση με τα παιδιά που έβλεπαν τον πατέρα τους από την παιδική ηλικία και αργότερα. Εκείνα τα παιδιά που έβλεπαν τον πατέρα τους από τη παιδική ηλικία και μετά ένιωθαν ότι δεν μπορούν να στηριχθούν στον πατέρα τους ούτε οικονομικά ούτε συναισθηματικά. Ακόμη, ένα αρνητικό στοιχείο είναι ότι αποκτούν κακές συνήθειες αργότερα στην ζωή τους, όπως το κάπνισμα και το αλκοόλ (Crookstonetall, 2011).

Ο αυταρχικός πατέρας Ο αυταρχικός πατέρας είναι ο τύπος πατέρας που είναι άκαμπτος. Θεωρεί ότι ο σεβασμός είναι κάτι που επιβάλλεται και δεν κατακτάται σταδιακά και ενώ απαιτεί τη μέγιστη προσοχή όταν μιλάει στα παιδιά του, δεν μπαίνει στον κόπο να ακούσει και εκείνος με τη σειρά του τα προβλήματα, τις ανησυχίες και κυρίως τα θέλω των παιδιών του. Δεν δέχεται ότι τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην αταξία ή τη ζημιά και οι τιμωρίες που επιβάλλει είναι δυσανάλογα αυστηρές. Φέρνει συνεχώς τον εαυτό του ως παράδειγμα προς μίμηση και θεωρεί την σκληρότητα ως το καλύτερο μέσο διαπαιδαγώγησης (Μυλντρόφ, 1977).

Τα όρια δεν διακρίνονται ανάμεσα στην σταθερότητα, την εξουσία, και τον αυταρχισμό. Ξεπερνιέται όταν ορισμένοι πατέρες αντιλαμβάνονται την εξουσία τους με ένα τρόπο τρομακτικό και δεσποτικό. Η επιείκεια, η υπομονή, η ευμένεια, είναι στοιχεία που πρέπει να ισορροπούν την εξουσία. Η εξουσία είναι, κατά κάποιο τρόπο, η εξωτερική δύναμη που προστατεύει το παιδί από τον εαυτό του ενάντια στις

εσωτερικές παρορμήσεις του και ταυτόχρονα ενάντια στις αναρχικές και άτακτες πρωτοβουλίες του στον εξωτερικό κόσμο. Στον κοινωνικό-πολιτισμικό πλαίσιο ο πατέρας παίζει το ρόλο του εκπαιδευτή. Έτσι, η περιγραφή του αυταρχικού πατέρα περιλαμβάνει όλες τις δυνατές παρεκκλίσεις που συνεπάγεται η θέση του εκπαιδευτή (Μυλντρόφ, 1977).

Το αποτέλεσμα είναι ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν με αυταρχικό πατέρα, στερούνται πολύ νωρίς την παιδικότητά τους, αφού αυτού του είδους ο πατέρας τα αντιμετωπίζει ως ενηλίκους. Ο φόβος και η αγωνία είναι τα κυρίαρχα συναισθήματα που βιώνουν τα παιδιά με αυταρχικό πατέρα. Επιπλέον, τα παιδιά στερούνται την τρυφερότητα και την αγάπη του πατέρα με συνέπειες πολύ δυσάρεστες για την συναισθηματική τους ανάπτυξη. Ακόμη, τα παιδιά που προέρχονται από αυταρχικούς πατέρες, είναι δειλά, απομονωμένα, αγχώδη και ανασφαλή στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Επίσης, γίνονται επιθετικά, εκφράζουν θυμό και δεν νοιάζονται για τα συναισθήματα των άλλων (Μυλντρόφ, 1977).

Σύμφωνα με πείραμα που έγινε σε δύο σχολεία της Σιγκαπούρης σε 284 άτομα έδειξε ότι τα παιδιά που έχουν πατέρες, οι οποίοι δεν είναι αυταρχικοί παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον στην εκπαίδευση από ότι τα παιδιά με αυταρχικούς πατέρες.

Ωστόσο, παρουσιάστηκε ακόμα ένα στοιχείο που έδειχνε ότι παιδιά με αυταρχικούς πατέρες μπορεί να αναπτύξουν θετικά στοιχεία σε ειδικές περιπτώσεις. Παιδιά που οι πατέρες τους δεν είναι αυταρχικοί αποκτούν αυτονομία και είναι υπεύθυνα. Αντίθετα, τα παιδιά με αυταρχικούς πατέρες δεν έχουν έλεγχο, αυτονομία, και δεν διαπραγματεύονται. Τα αρνητικά στοιχεία που αποκτούν τα παιδιά από αυταρχικούς γονείς είναι γιατί ο ένας γονιός επηρεάζει τον άλλον με την συμπεριφορά του.

Οι πατέρες που είναι αυταρχικοί επιθυμούν τα παιδιά τους να κάνουν ότι τους ευχαριστεί εκείνους (ChinetSim, 2012).

Ακόμη, έχει παρατηρηθεί ότι οι γονείς υιοθετούν διαφορετικό στυλ όταν το παιδί τους είναι κορίτσι και διαφορετικό όταν είναι αγόρι. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ένα ήσυχο περιβάλλον δίχως να τους φωνάζουν οι πατέρες τους είχαν υψηλότερες βαθμολογίες στο σχολείο από ότι τα παιδιά που είχαν τον ένα από τους δυο γονείς αυταρχικό (ChinetSim, 2012).

Σε κάποιο άλλο πείραμα που έγινε σε 276 οικογένειες με βρέφη 6-8 μηνών εξετάστηκε η ανατροφή και η συμμετοχή των πατέρων. Οι πατέρες αποδείχθηκε ότι είναι αρκετά ικανοί και καλοί φροντιστές και η συμμετοχή τους στην ανατροφή

βοηθά τα παιδιά να αναπτυχθούν κοινωνικά, συναισθηματικά και γνωστικά στην βρεφική ηλικία (Eisenbergetall, 2007).

Από την άλλη μεριά, οι αυταρχικοί πατέρες δεν φρόντιζαν σωστά τα παιδιά τους. Αυταρχικοί πατέρες επηρεάζουν αρνητικά το παιδί αλλά και την σχέση πατέρα-παιδιού. Επίσης, εξετάστηκε η σχέση μεταξύ των γονέων αλλά και το πώς ο πατέρας συμβάλλει στην ανατροφή. Οι αυταρχικοί πατέρες 21 επιθυμούν αυστηρή πειθαρχία και υπακοή με αποτέλεσμα να δημιουργούνται επιπτώσεις στην ανάπτυξη των παιδιών. Οι αυταρχικοί πατέρες είναι συναισθηματικά απόμακροι. Προστατευτικές μητέρες μπορεί να περιορίσουν τον ρόλο του πατέρα στην φροντίδα του παιδιού (Eisenbergetall, 2007).

Ο συναισθηματικός πατέρας Ο συναισθηματικός πατέρας είναι εκείνος για τον οποίο ο χώρος των συναισθημάτων και της ευαισθησίας επικρατεί. Επιδιώκει να διασφαλίσει μια άμεση σχέση με το παιδί και μια διαρκή ψυχοσυναισθηματική επικοινωνία. Ζει τον πατρικό του ρόλο με μητρικό τρόπο, σαν να ήταν ένα είδος δεύτερης μάνας. Η τρυφερότητα είναι η κυρίαρχη ψυχοσυναισθηματική διάσταση.

Ο συναισθηματικός πατέρας είναι εκείνος που αναζητάει τις στοργικές στιγμές της παιδικής του ηλικίας. Υποκύπτει εύκολα εξαιτίας της ευαισθησίας του, λιγότερο από αδυναμία και περισσότερο από μια κάποια ευχαρίστηση. Έχει μια κάποια δυσκολία να διασφαλίσει την προοδευτική αποστασιοποίηση που επιβάλλεται στη σχέση του με το παιδί στο βαθμό που αυτό μεγαλώνει και εξελίσσεται προς μια μεγαλύτερη αυτονομία (Μυλντρόφ, 1977).

Μια μελέτη που είχε δείγμα από 125 οικογένειες (Calderaetall, 2012) έδειξε ότι τα παιδιά που έχουν αυστηρούς πατέρες δεν μπορούν να ελέγξουν τα συναισθήματά τους κατά την βρεφική ηλικία ενώ σε ηλικία 7 χρόνων παρουσιάζουν προβλήματα προσοχής. Αντίθετα, τα παιδιά των οποίων ο πατέρας είναι πιο συναισθηματικός δεν παρουσιάζουν τέτοιου είδους προβλήματα. Την συγκεκριμένη κατάσταση μπορεί να μετριάσουν οι μητέρες. Οι συναισθηματικοί πατέρες δένονται πολύ εύκολα με τα βρέφη τους. Πατέρες που δεν είναι συναισθηματικοί μπορεί να φοβίζονται τα βρέφη τους όπως επίσης να χρησιμοποιούν και απειλητικές συμπεριφορές. Αυτό το γεγονός, συμβαίνει διότι ο πατέρας έχει επηρεαστεί από κάποια απώλεια προσώπου ή κακοποίηση (Calderaetall, 2012).

Ευρήματα απέδειξαν ότι οι πατέρες είναι λίγο πιο συναισθηματικοί σε σχέση με τις μητέρες. Μια συναισθηματική μητέρα μπορεί να μην αναπτύξει ασφαλή σύνδεση με το παιδί της με συνέπεια να μην αναπτυχθεί συναισθηματικά και κοινωνικά, φαινόμενο που σπάνια εμφανίζεται στους πατέρες (Calderaetall, 2012).

Επίσης, ένα άλλο πείραμα που έγινε σε 62 οικογένειες που προέρχονταν από την Αμερική και το Μεξικό και είχαν παιδιά σε νηπιακή ηλικία, έδειξε όταν οι πατέρες διακατέχονται από θετικά συναισθήματα (π.χ χαρά, αγάπη, ευτυχία) το παιδί 22 δεν θα χαρακτηρίζεται από επιθετικότητα. Όταν οι πατέρες διακατέχονται από αρνητικά συναισθήματα τα παιδιά τους υστερούν κοινωνικά και παρουσιάζουν επιθετικότητα όταν αλληλεπιδρούν με τους συνομηλίκους τους. Οι συναισθηματικές εκφράσεις μιας μητέρας ή ενός πατέρα διαφέρουν κατά πολύ. Η συναισθηματική ανταπόκριση που θα δείξουν στα παιδιά επηρεάζει την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη (Boyd-Soisson, 2012).

Ο υπερπροστατευτικός πατέρας Υπερπροστατευτικός είναι ο πατέρας που έχει την τάση να προσφέρει υπερβολική προστασία στο παιδί: αυτός που ανησυχεί υπέρμετρα για την υγεία του, θέτει συνεχώς υπό παρατήρηση τη συμπεριφορά του, σκέφτεται και αποφασίζει για λογαριασμό του, αποθαρρύνει, με δυο λόγια, την ανάληψη πρωτοβουλιών από το ίδιο (Κάντιζ, 1981).

Η συμπεριφορά του υπερπροστατευτικού πατέρα έχει άλλοτε κυριαρχικό και άλλοτε υποτακτικό χαρακτήρα. Από τη μια, εμποδίζει το παιδί να αποφασίσει και να ενεργήσει αυτόνομα, υποτάσσοντας το παιδί στις δικές του προσδοκίες και, από την άλλη, ως αντάλλαγμα, επιδεικνύει υπερβολική ανεκτικότητα σε κάθε ιδιοτροπία του παιδιού, εκπληρώνοντάς του κάθε επιθυμία (Κάντιζ, 1981).

Ένας τέτοιος συνδυασμός καταπίεσης και υποχωρητικότητας οδηγεί το παιδί στην έκφραση ενός συναισθήματος φόβου και αβεβαιότητας προς κάθε καινούρια εμπειρία, γεγονός που αναστέλλει τη φυσική του τάση για εξερεύνηση του κόσμου που το περιβάλλει και, επομένως, την ομαλή πορεία του προς την ωρίμανση (Θεοφίλη, 2011).

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε σε 32 πατέρες παιδιών ηλικίας 2-7 ετών στον Καναδά σε αστικό περιβάλλον, και η οποία εξέτασε την υπερπροστασία που δείχνουν οι πατέρες στα παιδιά τους, οι υπερπροστατευτικοί πατέρες βιώνουν υπερβολικό φόβο για κίνδυνο σωματικής ή ψυχολογικής βλάβης των παιδιών. Οι γονείς δεν επιτρέπουν

στα παιδιά να συμμετέχουν σε δραστηριότητες με αποτέλεσμα να αποκτήσουν ελλιπή αυτοπεποίθηση. Οι μητέρες, συνήθως, είναι πιο υπερπροστατευτικές από τους πατέρες με συνέπεια να δημιουργούν στα παιδιά τους αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία, δηλαδή ψυχολογικά προβλήματα και χαμηλή αυτοπεποίθηση. Οι πατέρες παροτρύνουν τα παιδιά τους να έχουν μια πιο 23 εξερευνητική διάθεση, την ενθάρρυνση ανάληψης κινδύνου και την προώθηση δραστηριοτήτων. Οι πατέρες μπορεί να δείξουν δείγματα υπερπροστασίας στα κορίτσια. Τέλος, ένα υπερπροστατευμένο παιδί όταν μεγαλώσει παύει να εμπιστεύεται τον εαυτό του και τους γονείς του (Brussoni&Olsen, 2011).

3.5 Στερεότυπα χαρακτηριστικά για την προσωπικότητα του πατέρα

Στερεότυπα φύλου: είναι κοινωνικές αντιλήψεις σύμφωνα με τις οποίες ορισμένα προτερήματα, μμειονεκτήματα, μορφές συμπεριφοράς αποδίδονται στα άτομα ανάλογα με το αν αυτά τα τελευταία είναι άνδρες ή γυναίκες, αγνοώντας ή παραβλέποντας τις ατομικές τους διαφορές και ιδιαιτερότητες (Δεληγιάννη, 2003·Μαραγκουδάκη, 2000).

Είναι γνωστό ότι όλες οι κοινωνίες ορίζουν συγκεκριμένα και διαφορετικά-ενδιαφέροντα, χαρακτηριστικά προσωπικότητας, εργασίες και ασχολίες ως κατάλληλα για το καθένα από τα δύο φύλα. Βέβαια, διαφορετικές κουλτούρες έχουν διαφορετική θεώρηση σχετικά με το ποιες συμπεριφορές αρμόζουν στο ανδρικό και ποιες στο γυναικείο φύλο (Mead, 1935).

Ως αντρικά χαρακτηριστικά προσωπικότητας αναφέρονται και επικρατούν τα εξής στερεότυπα : Δυνατοί, επιθετικοί, ανεξάρτητοι, γενναίοι, σεξουαλικά δραστήριοι (μιλούν για τις διαφυλικές σχέσεις και το σεξ πιο ελεύθερα), λογικοί, έξυπνοι, όχι συναισθηματικοί ανταγωνιστικοί, ηγεμονικοί, αθλητικά ενδιαφέροντα, εκδήλωση θυμού, εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς. καλοί στα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες γενικά πιστεύουν ότι οι άνδρες είναι ανώτεροι από τις γυναίκες. (Αντωνοπούλου, 1999, Μαραγκουδάκη, 1993)

Τα περισσότερα από τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας που εμπεριέχονται στο αντρικό στερεότυπο αξιολογούνται θετικά συχνότερα από εκείνα του γυναικείου στερεότυπου (Μαραγκουδάκη, 2000). Τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας που αξιολογούνται θετικά στους άντρες συνιστούν ένα σύνολο, που συνεπάγεται

ικανότητα, ορθολογισμό και επιβολή, ενώ το αντίστοιχο σύνολο χαρακτηριστικών στις γυναίκες φανερώνει αγάπη, στοργικότητα και εκφραστικότητα.

Αντίθετα τα γυναικεία χαρακτηριστικά προσωπικότητας είναι τα εξής : παθητικότητα, υποχωρητικότητα, εξάρτηση, στοργικότητα, δειλία, ευγένεια, φιλαρέσκεια, ηρεμία, τρυφερότητα, πονηριά, φόβος, συναισθηματισμός, γλυκύτητα, αυταπάρνηση, αυτοθυσία, ταυτόχρονα όμως οι γυναίκες σύμφωνα πάντα με τα στερεότυπα του φύλου τους είναι ύπουλες, κακές, ζηλιάρες, κλαίνε συχνά, είναι αξιοθρήνητες, ανίκανες για ορθολογισμό και ηθική κρίση, λιγότερο έξυπνες αν όχι κουτές, υποχθόνιες και όλα τα αρνητικά που μπορεί να σκεφτεί ο ανθρώπινος νους τα συγκεντρώνει το γυναικείο φύλο. (Αντωνοπούλου, 1999, Μαραγκουδάκη, 1993)

Αυτοί είναι μερικοί από τους χαρακτηρισμούς που έχουν αποδοθεί στο γυναικείο αλλά και το αντρικό φύλο εδώ και πάρα πολλά χρόνια. Δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς πόσο μεροληπτούν τα στερεότυπα υπέρ του ανδρικού φύλου. Στο γυναικείο φύλο ό,τι καλό και αγνό αναφέρεται αφορά στη μητρική μορφή της γυναίκας που όπως έχει ήδη τονιστεί είχε μια διάσταση θεϊκή από την αρχαιότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 «ΠΑΤΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ»

4.1 Πατρική λειτουργία και ανάπτυξη προσωπικότητας του παιδιού.

Τα περισσότερα έργα και κείμενα που ασχολούνται με την πατρότητα όχι μόνο δεν κάνουν αυτή τη διάκριση αλλά επιπλέον το αντιμετωπίζουν κατά κάποιο τρόπο αρνητικά: συνάγουν τη σημασία και την αναγκαιότητα της πατρότητας με βάση τις «αρνητικές επενέργειες» της πατρικής «αποστέρησης». Κάπως σαν να λέγαμε: «ο πατέρας σε κάτι πρέπει να χρησιμεύει αφού όταν λείπει δημιουργούνται αρνητικές επενέργειες της «έλλειψης» του, μας κάνει αμήχανους. Πρέπει ωστόσο να αναγνωρίσουμε πως η διχοτόμηση της πατρότητας σε δυο συστήματα έχει ένα χαρακτήρα τεχνητό. Θεωρούμε σημαντικό να ορίσουμε «θετικά» την «πατρική λειτουργία», δηλαδή να αποσαφηνίσουμε τις «επενέργειες» στην ανάπτυξη της ανθρώπινης ύπαρξης και της προσωπικότητας της ενός συστήματος αναγκαιοτήτων που, στις περισσότερες κοινωνίες και πολιτισμούς, είναι το παρεπόμενο ενός ατόμου αρσενικού γένους που νικά ονομάζεται πατέρας (Μυλντορφ, 1977).

4.1.1 Έμμεση πατρική λειτουργία

Είναι αυτή που ασκεί ο πατέρας με τη θέση και το ρόλο του στο συζυγικό ζευγάρι. Αυτή η όψη δεν πρέπει να παραγνωρίζεται: είναι αλήθεια πως η άμεση «πατρική λειτουργία» περνά επίσης από τις σχέσεις του πατέρα και της μητέρας, όπου κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας της μητέρας μπορούν να επανορθώσουν ή να επιδεινώσουν κάποια επενέργεια από τα προσωπικά χαρακτηριστικά του πατέρα (Μυλντορφ, 1977).

Έτσι, «μητρική και πατρική λειτουργία» είναι πάντα «άμεσες» κι «έμμεσες» ταυτόχρονα. Ωστόσο, στην οπτική που μας αφορά, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι δύσκολα μπορούμε να μιλάμε για έμμεση «μητρική λειτουργία», εκτός βέβαια από την περίπτωση ενός καθαρά ανώριμου πατέρα, όπου η μάνα είναι υποχρεωμένη να πάρει τη θέση του. Θέλουμε να πούμε το εξής: οι «επενέργειες» της «πατρικής λειτουργίας» στην ψυχολογική ανάπτυξη του υποκειμένου είναι σχετικά ανεξάρτητες

από τα αισθήματα της μάνας για τον πατέρα, της ψυχοσυναισθηματικής σχέσης της γυναίκας απέναντι στον άνδρα της. Η «πατρική λειτουργία» παρεμβαίνει αναγκαστικά στις επενέργειες της δόμησης, όποιος και να είναι ο φορέας, όποιος και να είναι ο εκπρόσωπος. Ωστόσο, μια γυναίκα που περιφρονεί ανοικτά τον άνδρα της και τον μειώνει στα μάτια των παιδιών της, ευνοεί την εσωτερίκευση ενός ιδιαίτερου τύπου πατρικής εικόνας που θα επηρεάσει τις επενέργειες της πατρικής λειτουργίας. Εξάλλου μια γυναίκα που αφήνεται να τρομοκρατηθεί από τον άνδρα της θα προκαλέσει κάποια παραμόρφωση της εικόνας που λαμβάνεται από τα παιδιά της. Θα δημιουργηθεί έτσι μια ορισμένη αλλοίωση των επενεργειών της πατρικής λειτουργίας που θα είναι μεταβλητή, χωρίς ωστόσο να είναι υποχρεωτική, επειδή οι επενέργειες της πατρικής λειτουργίας είναι ανάλογες με την εσωτερίκευση από το παιδί της σχέσης πατέρα – παιδί και η πατρική εικόνα γίνεται προπαντός αντιληπτή μέσα από την φαντασματική μυθολογία του παιδιού (Parsons, 2004).

Διαφορετικά θα συμβούν όσον αφορά τις επενέργειες στη «μητρική λειτουργία» από τη σχέση του άνδρα με τη γυναίκα. Η έμμεση πατρική λειτουργία θα ασκηθεί μέσα από ψυχοσυναισθηματικές και συγκινησιακές αναψηλαφήσεις που δημιουργούνται στη μάνα από τη συμπεριφορά του πατέρα στις συζυγικές τους σχέσεις. Από το γεγονός του δυϊκού χαρακτήρα της, η σχέση μάνας – παιδιού υφίσταται κατευθείαν τις επενέργειες όλων των ψυχοσυναισθηματικών και συγκινησιακών τροποποιήσεων της μάνας. Έτσι, ο έρωτας του άνδρα για τη γυναίκα του ενεργεί κατευθείαν στις διαδικασίες που υπάρχουν στη σχέση μάνας – παιδιού (Μυλντορφ, 1977).

Η μάνα πρέπει να είναι σε θέση να αποδεχθεί πως το παιδί της κατακτάει την ανεξαρτησία του και τελικά αποχωρίζεται από την ίδια, πρέπει να είναι σε θέση να το βοηθήσει να μεγαλώσει και να μην παρεμποδίζει την ανάπτυξη του ενισχύοντας την αδυναμία του για να το κρατήσει «πάντα» κοντά της. Αυτή η δεξιότητα για να διασφαλιστούν θετικά αυτές οι πολύ σημαντικές πλευρές της «μητρικής λειτουργίας» είναι, κατά μεγάλο μέρος, ανάλογη με την ψυχολογική και ψυχοσυναισθηματική ισορροπία της μάνας. Αυτή όμως η ψυχοσυναισθηματική ισορροπία μπορεί να ενισχυθεί ή, αντίθετα, να κλονιστεί, ανάλογα με τη φύση των ψυχοσυναισθηματικών δεσμών με το σύντροφο της. Παρατηρούμε περισσότερο μια μάνα να αναζητάει στην αγάπη των παιδιών της καταφύγιο από τις συζυγικές απογοητεύσεις. Ένας άνδρας που εγκαταλείφθηκε από τη σύζυγο του θα ζητήσει παρηγοριά στους φίλους του ή στο πιωτό (Parke, 1987).

Θα μπορούσαμε να πούμε πως η (άμεση) «πατρική λειτουργία ασκείται», κατά κάποιο τρόπο, ανεξάρτητα από τον πατέρα, παρά τη θέληση του και παρά το ίδιο γεγονός της ύπαρξής του. Ωστόσο, με τον ίδιο τρόπο που ένας «πετυχημένος γάμος» μπορεί να συμβάλει στην βελτίωση της ψυχικής ισορροπίας μιας γυναίκας και να τη βοηθήσει στην ικανότητα να αναλάβει το μητρικό της ρόλο, ένας άντρας μπορεί να βρει σε μια ευτυχισμένη ψυχοσυναισθηματική σχέση την πρόσβαση στην ωριμότητα για να είναι σε θέση να γίνει πατέρας. (Μυλντορφ, 1977).

4.1.2 Άμεση πατρική λειτουργία

Παραπάνω, όπου αναφερθήκαμε στην επεξεργασία του «πατρικού αισθήματος», ασχοληθήκαμε με την έννοια του χωρισμού. Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε πιο λεπτομερειακά με τη έννοια «χωρισμός», καθώς και με το πόρισμα του που αφορά τη ρύθμιση της απόστασης από τη μάνα: θα εξετάσουμε τις επενέργειες στη δόμηση του ανθρώπινου αντικειμένου, στη συνέχεια θα αναπτύξουμε μια άλλη πλευρά της «πατρικής λειτουργίας», τη σχετική με τις δομούσες επενέργειες του οιδιπόδειου ανταγωνισμού (Μυλντορφ, 1977).

Έτσι, όλα συμβαίνουν σαν να έχει χωριστεί πατρότητα σε τρία συναρτημένα μέρη:

1. το πατρικό συναίσθημα, δηλαδή την βιωμένη από τον πατέρα πατρότητα.
2. την πατρική λειτουργία, δηλαδή την βιωμένη από το παιδί πατρότητα
3. τις «επενέργειες» της πατρικής λειτουργίας, δηλαδή την ιδιαίτερη δράση της πατρότητας στις ψυχικές δομές του ανθρώπινου υποκειμένου και στην ανάπτυξη της προσωπικότητας. (Μυλντορφ, 1977).

4.2 Ο δεσμός πατέρα-παιδιού

Ο πατέρας, ακριβώς όπως και η μητέρα, είναι σε θέση να φροντίζει το παιδί από τη στιγμή της γέννησής του με την ίδια ευαισθησία και τον απαραίτητο συναισθηματισμό. Στην παραδοσιακή κοινωνία όμως, η συνεισφορά του κάθε γονιού εξετάζονταν από διαφορετική σκοπιά και συχνά αποτελούσε το φαινόμενο της «απομόνωσης» του πατέρα από το δεσμό μητέρας – παιδιού, καθώς και η παραμέληση της ποιότητας της συζυγικής σχέσης ή οι επιδράσεις της συμπεριφοράς των γονέων στη προσωπικότητα του παιδιού. Όμως, η ανάπτυξη ενός παιδιού δεν προσδιορίζεται απλώς και μόνο από την εξέταση δυαδικών ή τριαδικών σχέσεων, αλλά αποτελεί τη βάση μιας «συστημικής προοπτικής» της οικογένειας μέσα σε μεγαλύτερες συνάφειες (Schneider, 1989).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 «ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΟΤΗΤΑΣ»

5.1 Η έννοια της πατρότητας

Τα τελευταία χρόνια η έννοια της πατρότητας αποτελεί αντικείμενο θεωρητικών και ερευνητικών προσεγγίσεων, στο πλαίσιο των οποίων αναδύονται οι δυσκολίες ενός ικανοποιητικού ορισμού της πατρότητας. Είναι φανερό ότι, οι δυσκολίες ορισμού της έννοιας σχετίζονται με την πολύπλοκη κοινωνική πραγματικότητα, που έχει επιφέρει μεγάλες αλλαγές στις μορφές και τις δομές της οικογένειας στις δυτικές αναπτυγμένες κοινωνίες. Οι Day, Lewis, O'Brien και Lamb (2005) έχουν υποστηρίξει ότι, η εννοιολογική κατανόηση «της πατρότητας» πρέπει ολοκληρωτικά να ενσωματώσει τις προσωπικές και κοινωνικές διαστάσεις των ατόμων, με βάση την εξέταση των πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών και των συνδέσεών τους με την εμπειρία των πατέρων. Από αυτή την άποψη είναι σαφές ότι, οι πατέρες δεν είναι ομοιογενής ομάδα και οι διαφορετικές πτυχές της ταυτότητας είναι πιθανό να επηρεάσουν και να επηρεαστούν, από την εμπειρία και την πρακτική της πατρότητας. Ερευνώντας την πατρότητα παρουσιάζονται κάποιες εννοιολογικές δυσκολίες. Οι Marsiglio, Day και Lamb (2000) διαφοροποιούνται μεταξύ των βιολογικών, οικονομικών, κοινωνικών και νομικών μορφών «της πατρότητας». Επιπλέον, η Hewlett (1987) διαπίστωσε ότι, η συμμετοχή των πατέρων στις ζωές των παιδιών ποικίλλει με διαφορετικούς τρόπους στους πολιτισμούς. Εντούτοις, η έννοια «συμμετοχή» τι σημαίνει; Οι Lamb, Pleck, Charnov και Levine (1987) την προσδιορίζουν σαν τη συμμετοχή των πατέρων, αναφορικά με την προσοχή των παιδιών, και οι Lamb και Lewis (2004) έχουν εστιάσει τη συμμετοχή των πατέρων στην ανάπτυξη παιδιών. (Huttunen, 2006).

Οι προσεγγίσεις της έννοιας πατρότητας εμπεριέχει πολλές διαστάσεις, οι οποίες προσδιορίζονται, από τη θέση, που κατέχει ο άνδρας στην οικογένεια και τη σχέση, που αναπτύσσει με το παιδί. Στη βάση αυτή διακρίνουμε τέσσερις τύπους πατρότητας:

♣ Η βιολογική πατρότητα, η οποία αναφέρεται στη βιολογική καταγωγή ενός παιδιού, από έναν άνδρα.

- ♣ Η νομικά αναγνωρισμένη πατρότητα, η οποία προσδιορίζει, βάσει νομοθεσίας, ή και δικαστικών αποφάσεων, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πατέρων.
- ♣ Η κοινωνική πατρότητα, η οποία αναγνωρίζει το ρόλο του πατέρα σε κάποιον, που μοιράζεται την καθημερινή του ζωή με ένα παιδί, ανεξαρτήτως του αν είναι βιολογικός πατέρας, ή όχι.
- ♣ Η ψυχολογική πατρότητα, η οποία αναφέρεται στη στενή σχέση που αναπτύσσει ένας άνδρας με ένα παιδί, ανεξαρτήτως του αν ζει, ή όχι μαζί του (Huttunen, 2006).

Είναι εμφανές ότι, οι παραπάνω διαφορετικοί τύποι πατρότητας αντιστοιχούν στα διαφορετικά μοντέλα, τα οποία παρατηρούνται σήμερα στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες, γεγονός, που δηλώνει μια σημαίνουσα αλλαγή: το σημείο αναφοράς δεν είναι πλέον η ανδρική πατρική εξουσία, αλλά η οικογενειακή δομή, μέσα στην οποία ένας άνδρας ασκεί το ρόλο του πατέρα. Η πατρότητα κάνει τους άνδρες να νιώσουν δυνατοί, καλοί, ψυχικά υγιείς και δυνατοί, αξιόλογοι, σημαντικοί. Το να είσαι πατέρας, δεν είναι μια επαρκής διαδικασία και η παλιά αντίληψη του «ποιοτικού χρόνου», είναι μια σκληρή μέθοδος αποφυγής. Μέσα από την ανατροφή, ο πατέρας αναβιώνει χαρές και γεγονότα της παιδικής του ηλικίας.

Επιπλέον, η εννοιολογική συζήτηση στη διεθνή βιβλιογραφία αναδεικνύει κάτι που έχει ιδιαίτερη σημασία: τόσο η έννοια της πατρότητας όσο και οι τρόποι με τους οποίους οι άνδρες συμπεριφέρονται ως πατέρες έχει αλλάξει δραματικά (Frank, 1998, Lamb, 2000). Το σημείο αιχμής αυτών των αλλαγών εντοπίζεται σε αυτό που παραδοσιακά προσδιορίζουμε ως «πατρική ευθύνη». Αυτή η ευθύνη υπερβαίνει πλέον την οικονομική σφαίρα, δηλαδή την υποχρέωση του άνδρα-πατέρα να ικανοποιεί τις ανάγκες επιβίωσης των παιδιών και της μητέρας. Στις σημερινές συνθήκες ο ρόλος του πατέρα γίνεται πιο «σφαιρικός», πιο «ολοκληρωμένος», απαιτώντας, παράλληλα με την οικονομική ευθύνη, τη συναισθηματική στήριξη και κάλυψη των παιδιών και της μητέρας (Berry&Rio, 1997).

Ωστόσο, ο άνδρας με το να γίνει πατέρας ο «Γαλουχητής», αντί απλά πατέρας ο «Προμηθευτής», καθίσταται ικανός να νιώσει και να εκφράσει ολοκληρωτικά τον ανθρωπισμό του και τον ανδρισμό του. Η πατρότητα είναι ό,τι πιο ανδρικό μπορεί να κάνει ένας άνδρας (Pittman, 1998).

5.2 Ψυχαναλυτική Σχολή

Οι περισσότερες ψυχολογικές θεωρίες αγνόησαν τον πατέρα για αρκετό καιρό και άρχισαν να εμφανίζονται από τη στιγμή που θεωρήθηκε σημαντική η άμεση επιρροή του στην ανάπτυξη του παιδιού. Αντίθετα δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στη σχέση μητέρας- παιδιού, η οποία κατείχε σημαντική θέση στις διάφορες θεωρίες. Η σχέση γονέα – παιδιού είναι ουσιώδης για το παιδί καθώς καλύπτει τις βασικές του ανάγκες, την ανάγκη του για επαφή και ανάπτυξης εμπιστοσύνης με αυτόν (γονέα). Και αυτός ο σημαντικός γονέας είναι τόσο η μητέρα όσο και ο πατέρας (Χουντουμάδη, 1998).

Για την ψυχαναλυτική θεωρία, μετά το φαλλικό στάδιο και το οιδιπόδειο σύμπλεγμα του παιδιού, ως την ηλικία των τριών με τεσσάρων χρονών, δεν εμφανιζόταν στο προσκήνιο το θέμα του πατέρα. Η μητέρα θεωρείται το πρωταρχικό και μοναδικό πρόσωπο που έχει ανάγκη το παιδί γιατί η ίδια το τρέφει και το φροντίζει.

Σύμφωνα με την ψυχαναλυτική σκέψη, ο ρόλος του πατέρα αφορά στην υποστήριξη του εγώ της μητέρας, στον περιορισμό και τον έλεγχο των παιδικών φαντασιώσεων για παντοδυναμία και των καταστροφικών επιθυμιών και στην ενθάρρυνση της επιτυχίας του παιδιού. Ο ρόλος του πατέρα είναι να προετοιμάσει το έδαφος για τον αποχωρισμό και την ανεξαρτητοποίηση του παιδιού από τη μητέρα (Frankl, 1990).

Ο ίδιος ο Freud [1924] υποστηρίζει ότι ο πατέρας αποτελεί για το παιδί το πρόσωπο αγάπης και θαυμασμού, απαραίτητα συναισθήματα ιδιαίτερα για την επιτυχημένη ταύτιση του αγοριού με το φυλετικό του ρόλο αργότερα. Επίσης, για τον Freud, ο πατέρας είναι χρήσιμος για να προσφέρει στο παιδί ασφάλεια και προστασία και θεωρείται για το παιδί σύμβολο δύναμης και εξουσίας (Frankl, 1990).

Έτσι η παρουσία του πατέρα δεν παίρνει τη μορφή στοργής, αγάπης και τρυφερότητας, αλλά τη μορφή εξουσίας και τιμωρίας που είναι απαραίτητα για την κοινωνικοποίηση του παιδιού, την αυτονομία του (σταματώντας την προσκόλληση στη μητέρα) και την κατάκτηση των φυλετικών ρόλων (Frankl, 1990).

Ο Bowlby (1940) ανέπτυξε τη θεωρία της προσκόλλησης, του συναισθηματικού δεσμού που αναπτύσσεται μεταξύ του παιδιού και του ατόμου που το φροντίζει. Υποστηρίζει ότι η μητέρα είναι το σημαντικότερο πρόσωπο στην αρχή της ζωής του βρέφους γιατί καλύπτει τις βασικές του ανάγκες. Η προσκόλληση αυτή είναι σημαντική για την ψυχική υγεία και σταθερότητα του βρέφους, ενώ οι άλλες

προσκολλήσεις με άλλα πρόσωπα δεν αποκτούν μεγάλη σημασία. Η μητρική στέρηση είναι η αιτία προβλημάτων στη διάρκεια της ανάπτυξης. Για τον Bowlby, η προσκόλληση είναι μια ενστικτώδης συμπεριφορά του βρέφους και αποσκοπεί στη φροντίδα και συντήρησή του. Επίσης, ο ίδιος δέχεται ότι η μητέρα είναι βιολογικά προετοιμασμένη γι' αυτόν τον ρόλο, ενώ ο πατέρας όχι. Βρίσκεται απλώς για να υποστηρίξει ηθικά τη μητέρα (Parke, 1987).

Ο Erikson έχει αναλύσει την ανάπτυξη και εξέλιξη του ατόμου με βάση τα στάδια ανάπτυξης και τις ανάλογες κρίσεις που αναπαριστούν. Εδώ σκοπός της πατρότητας είναι να δώσει στο νεογέννητο βρέφος τις ευκαιρίες να αναπτύξει αισθήματα εμπιστοσύνης και ασφάλειας, να νικήσει την σύγκρουση που του δημιουργούν τα αισθήματα ανασφάλειας και δυσπιστίας. Έτσι ο πατέρας βοηθάει το παιδί να αναπτυχθεί και να ωριμάσει, μαθαίνοντάς το να λύνει με αποτελεσματικό τρόπο τυχόν προβλήματα που θα του δημιουργηθούν στο μέλλον (McCluskey, 1984).

Η Mahler (1955) υποστηρίζει ότι η σχέση με τον πατέρα είναι σημαντική για το παιδί ήδη από πολύ νωρίς. Ο ρόλος του συνίσταται στη διαδικασία αποχωρισμού – εξατομίκευσης.

Η αυστηρή συμπεριφορά του πατέρα διευκολύνει την απομάκρυνση του παιδιού από τη μητέρα και την δημιουργία ενός ανεξάρτητου εαυτού. Το παιδί νιώθει αμφιθυμικά συναισθήματα για τη μητέρα του. Προσπαθώντας να αυτονομηθεί, από την μια μεριά νιώθει την έντονη ανάγκη για εξάρτηση από τη μητέρα και από την άλλη φόβο γιατί αυτή η εξάρτηση του εμποδίζει την αυτονομία του. Ο ρόλος του πατέρα είναι να βοηθήσει αυτή τη διαδικασία. Αν δεν καταφέρει να χαλαρώσει τους δεσμούς με τη μητέρα, τότε το παιδί θα προσκολληθεί για πάντα επάνω της και θα είναι δύσκολο να αναπτύξει σχέσεις με άλλους (McCluskey, 1984).

Ο Winnicott [1924] και αυτός δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη σχέση παιδιού – μητέρας. Το παιδί απόλυτα εξαρτημένο από τη μητέρα του, για την κάλυψη των αναγκών του, δεν διαχωρίζει τον εαυτό του από τη σχέση αυτή. Παιδί και μητέρα είναι μια οντότητα. Ο ρόλος του πατέρα εδώ είναι η συναισθηματική, ψυχολογική και ηθική βοήθεια και υποστήριξη προς τη σύζυγο ώστε να αναπτυχθεί μια θετική σχέση μέσα από την οποία θα ωφεληθεί το παιδί, αφού θα είναι ικανή η μητέρα να το στηρίζει και να το φροντίζει συναισθηματικά, δημιουργώντας του μια ψυχική ισορροπία (Χουντουμάδη, 1998).

5.3 Συμπεριφορική Σχολή

Οι συμπεριφοριστικές θεωρίες τονίζουν τη σημασία της μάθησης στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού. Υποστηρίζουν ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι εύπλαστη και τροποποιείται από την επίδραση του περιβάλλοντος. Όσον αφορά τον πατέρα σημαντική είναι η συμβολή του μοντέλου μάθησης μέσω μίμησης και ταύτισης, αφού ο ίδιος αποτελεί πρότυπο μίμησης για τον γιο και ετερογενές πρότυπο μίμησης για την κόρη. Στην προσπάθεια διαμόρφωσης μιας επιθυμητής συμπεριφοράς ο πατέρας κυρίως μέσω της ενίσχυσης και της τιμωρίας διαμορφώνει την προσωπικότητα του παιδιού.

Ο πατέρας είναι πιο αυστηρός από τη φύση του και επομένως πιο αποτελεσματικός στη διαμόρφωση επιθυμητών συμπεριφορών και στην εξάλειψη αντικοινωνικών και ανεπιθύμητων συμπεριφορών. Επίσης ο πατέρας συμβάλλει και μέσω της μίμησης και όχι μόνο μέσω της τιμωρίας. Οι πρώτες επιδράσεις των παιδιών γίνονται μέσω της οικογένειας, εκεί παρατηρούν και μιμούνται τρόπους συμπεριφοράς. Ιδιαίτερος θεωρείται ο ρόλος του πατέρα στη μάθηση των φυλετικών ρόλων του παιδιού. Ο ίδιος είναι πρότυπο κυρίως για το αγόρι, από τον οποίο μέσω της μίμησης μαθαίνει τρόπους συμπεριφοράς που αρμόζουν στο φυλετικό του ρόλο (Roberts, 1980).

Από τη μια μεριά της βιολογίας και της εθολογίας έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις για την πατρότητα. Από βιολογική άποψη βρέθηκε ότι η ανθρώπινη πατρική συμπεριφορά παρουσιάζει ομοιότητες στους διάφορους πολιτισμούς που οφείλονται στο βιολογικό της υπόβαθρο, ενώ οι διαφορές που βλέπουμε στους πολιτισμούς είναι μαθημένες αντιδράσεις. Σε αρκετές κοινωνίες οι πατέρες έχουν γενικά λίγη ανάμειξη στην περιποίηση και στην ανατροφή των παιδιών, ενώ οι μητέρες είναι αυτές που αναλαμβάνουν την φροντίδα του βρέφους. Υπάρχουν όμως και κοινωνίες όπου άνδρες και γυναίκες μοιράζονται ισότιμα τη φροντίδα των παιδιών.

Αυτό δείχνει ότι οι ικανότητες αυτές δεν είναι βιολογικά προκαθορισμένες. Ο ρόλος που θα αναλάβει κάθε άνδρας σε κάποια κοινωνία ποικίλλει ανάλογα με τις κοινωνικές, ιδεολογικές και πολιτισμικές συνθήκες (Parke, 1987).

Παρόμοιες συμπεριφορές μπορούμε να συναντήσουμε και σε διάφορες κοινωνίες των ζώων. Από έρευνες πάνω σε πιθήκους έχει βρεθεί ότι τα αρσενικά δεν ανακατεύονται τόσο συχνά στη φροντίδα των μικρών τους, ενώ δείχνουν μεγάλο

ενδιαφέρον για την ομάδα ολόκληρη. Τα θηλυκά δείχνουν μια πιο περιποιητική συμπεριφορά ενώ τα αρσενικά εμφανίζονται πιο επιθετικά. Διαφορές όμως υπάρχουν και εδώ ανάμεσα στα είδη των ζώων. Σε άλλα είδη πιθήκων έχουν βρεθεί ότι τα αρσενικά περιποιούνται τα μικρά τους και τα ταΐζουν. Ακόμη και πιο άγρια είδη πιθήκων, κάτω από εργαστηριακές συνθήκες έχει βρεθεί ότι όταν μείνουν μόνα τα αρσενικά με τα μικρά τους, δείχνουν περιποιητική συμπεριφορά και τα φροντίζουν όπως ακριβώς τα θηλυκά.

Απ' αυτό φαίνεται ότι δεν ισχύει η άποψη ότι η πατρική συμπεριφορά είναι βιολογικά καθορισμένη, αφού τόσο σε ανθρώπους όσο και στα ζώα μπορεί να αλλάξει και εξαρτάται και σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον και από το ποσοστό ανάμειξης που επιτρέπουν τα θηλυκά (Parke, 1987).

Επίσης ορισμένοι ισχυρίζονται ότι η μητέρα είναι βιολογικά προετοιμασμένη για τη μητρότητα εξαιτίας των ορμονικών αλλαγών που συμβαίνουν, ενώ ο πατέρας αντίστοιχα δεν εμφανίζει τέτοιες συμπεριφορές επειδή δεν συμβαίνουν ορμονικές αλλαγές. Και πάλι αποδείχτηκε ότι ο ρόλος του περιβάλλοντος είναι πιο σημαντικός, όπως έδειξαν έρευνες με ζώα. Δεν είναι απαραίτητες ορισμένες ορμόνες για να εμφανιστεί πατρική ή μητρική συμπεριφορά, όπως έδειξε μια έρευνα όπου απομονώθηκαν ένα αρσενικό και ένα θηλυκό ζώο σ' ένα κλουβί μαζί με μικρά που δεν ανήκαν σ' αυτούς. Τα ζώα έδειξαν τρυφερά αισθήματα προς τα μικρά και τα φρόντιζαν σαν να ήταν δικά τους (Parke, 1987).

Μετά από μελέτη αρκετής βιβλιογραφίας, πρέπει να πούμε ότι η ψυχαναλυτική ερμηνεία του πατρικού ρόλου έχει τύχει αυστηρής κριτικής η οποία σε γενικές γραμμές, κρίνεται μονομερής. Πιο συγκεκριμένα λαμβάνει υπόψη της ένα μόνο παράγοντα, τον ψυχοσεξουαλικό, για να ερμηνεύσει τη σχέση πατέρα παιδιού. Παραγνωρίζει εντελώς την ποικιλία των ανθρωπίνων τύπων και δεν φαίνεται να βλέπει το ρόλο που μπορεί να παίξουν οι ατομικές διαφορές.

Θα ήταν μεγάλο σφάλμα να υποστηρίξουμε ότι όλοι οι πατέρες και όλα τα παιδιά έχουν να αντιμετωπίσουν τα ίδια προβλήματα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Ακόμα και μέσα στη οικογένεια, παιδιά του ίδιου φύλου συνδέονται διαφορετικά με τον πατέρα τους. Άλλοι άνθρωποι, άλλες σχέσεις, άλλα προβλήματα, άλλες λύσεις (Κρασανάκης, 1991).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 «ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ»

6.1 Αντικείμενο

Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης αφορά στον ρόλο του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών του, οι απόψεις των φοιτητών ΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης. Ο βασικός μας προβληματισμός που μας οδήγησε στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος αφορά στο γεγονός ότι ο ρόλος του πατέρα στην αγωγή, ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση του παιδιού έχει παραμεληθεί αρκετά. Οι έρευνες σχετικά με τον ρόλο του πατέρα στην οικογένεια είναι ελάχιστες σε σχέση με αυτές που έχουν πραγματοποιηθεί για τον ρόλο της μητέρας.

Ο ρόλος του πατέρα στην οικογένεια δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς, όπως εκείνος της μητέρας. Η πενιχρή βιβλιογραφία και η έλλειψη ερευνών σχετικά με την πολύπτυχη συμπεριφορά του πατέρα στους κόλπους της οικογένειας μας παρακίνησαν να μελετήσουμε και να ερευνήσουμε τη σχέση μεταξύ συμπεριφοράς πατέρα και παιδιού ως προς την κοινωνικοποίηση του.

Το οικογενειακό περιβάλλον, ως πρώτη κοινωνία στη ζωή του ανθρώπου, ασκεί πολύ σημαντική επιρροή στην ανάπτυξη του παιδιού και στη διαμόρφωση της κοινωνικό - πολιτισμικής του προσωπικότητας. Οι κινήσεις των γονέων σε αυτή την κατεύθυνση κατέχουν την κυριότερη θέση. Ο ρόλος όμως της μητέρας έχει αναλυθεί και ερευνηθεί πολύ περισσότερο συγκριτικά με το ρόλο του πατέρα. Η απουσία του πατέρα από το σπίτι λόγω των επαγγελματικών του υποχρεώσεων και η επιστροφή του στο οικιακό περιβάλλον μετά τη λήξη της εργασίας, θεωρούνται μέχρι πρότινος, ότι είναι παράγοντες που τον περιορίζουν στο ρόλο του προμηθευτή υλικών αγαθών. Η παρουσία του πατέρα στο περιβάλλον της οικογένειας ερμηνεύεται συνήθως ως χρόνος ξεκούρασης ή ψυχοσωματικής ανανέωσης, στα πλαίσια της οποίας η μειωμένη διάθεση για επικοινωνία ή επαφή με το παιδί αποβαίνει μοιραία για έναν άλλο χαρακτηρισμό: πρόκειται για τον «απόντα» πατέρα στο έργο της ανατροφής του παιδιού.

Η απουσία του πατέρα από το σπίτι εξαιτίας των υποχρεώσεών του είναι δεδομένη και χρονικά μεγάλη. Ο χρόνος που απομένει στον πατέρα για να ασχοληθεί με

προσωπικές του δραστηριότητες αλλά και με το παιδί του είναι ελάχιστος. Τέτοιες δραστηριότητες είναι π.χ. το διάβασμα διαφόρων λογοτεχνικών βιβλίων, η παρακολούθηση κινηματογραφικών ή θεατρικών έργων και διαλέξεων στην τηλεόραση, οι εκδρομές, οι βόλτες, οι αγορές κ.λπ. Μία, όμως, από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του πατέρα κατά τις ελεύθερες ώρες, που διαθέτει, είναι η ενασχόλησή του με το παιδί.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το εαρινό εξάμηνο 2017 και πιο συγκεκριμένα σε διάστημα μιας εβδομάδας από 30/03/2017 έως 07/04/2017 στους φοιτητές του ΑΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης.

6.2 Σκοπός Έρευνας

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην παρουσίαση των απόψεων φοιτητών του ΑΤΕΙ Ηρακλείου σχετικά με τον ρόλο που έχει ο πατέρας στην σύγχρονη οικογένεια, και πως αυτός συνέβαλλε στην κοινωνικοποίηση των παιδιών.

Μέσα από την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία επιθυμούμε να αναδείξουμε ότι με την αλλαγή της οικογενειακής λειτουργίας έχει αλλάξει ο ρόλος του πατέρα σχετικά με την επιρροή που έχει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια.

6.3 Ερευνητική υπόθεση-ερωτήματα

Για να επιτευχθεί ο σκοπός της παρούσας μελέτης, έχει τεθεί ένας αριθμός ερωτημάτων και μια υπόθεση εργασίας τα οποία θα επαληθευτούν ή θα απορριφθούν μετά την επεξεργασία των αποτελεσμάτων.

Η ερευνητική υπόθεση της εργασίας μας είναι ότι θεωρούμε με την αλλαγή της οικογενειακής λειτουργίας έχει αλλάξει ο ρόλος του πατέρα σχετικά με την επιρροή που έχει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια. Ενώ για να επαληθευτεί ή να απορροφηθεί αυτή η υπόθεση τα ερωτήματα που παραθέτουμε είναι εάν σχετίζεται η εργασιακή απασχόληση του πατέρα με την

συμβολή του στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, εάν σχετίζεται το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα με την κοινωνικοποίηση των παιδιών του, εάν σχετίζεται η ηλικία του πατέρα με την κοινωνικοποίηση των παιδιών και τέλος εάν διαφέρει ο βαθμός επιρροής του πατέρα, στην κοινωνικοποίηση, ανάλογα με το φύλο του παιδιού.

6.4 Ερευνητικό εργαλείο

Το εργαλείο που θα χρησιμοποιήσουμε για την διεξαγωγή της έρευνας μας θα είναι το ερωτηματολόγιο (ποσοτική έρευνα), το οποίο κατασκευάστηκε ηλεκτρονικά μέσω του προγράμματος www.googledocs/forms.com.

Οι βασικές βιβλιογραφικές πηγές για τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι τα αντίστοιχα εργαλεία προγενέστερων ερευνών σχετικών με το θέμα. Ωστόσο έγινε επεξεργασία και προσαρμογή των ερωτήσεων στο θέμα μας, καθώς και προσθήκη νέων ερωτήσεων σε όποια ενότητα κρίθηκε απαραίτητο.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από της εξής ενότητες, όπως δημιουργήθηκαν από εμάς . Σύμφωνα με την εννοιολογική δομή των ερωτήσεων.

- 1)Βασικά προσωπικά στοιχεία (φύλο, ηλικία).
- 2) Σχολή, Τμήμα και εξάμηνα φοίτησης του σπουδαστή.
- 3) Δημογραφικά στοιχεία (Τόπος κατοικίας, οικογενειακή κατάσταση ερωτώμενου)
- 4) Επάγγελμα και μορφωτικό επίπεδο γονιών (ηλικία πατέρα, επάγγελμα πατέρα, επάγγελμα μητέρας, γνώσεις γονέων : δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο, πανεπιστήμιο, μεταπτυχιακό, διδακτορικό, άλλο).
- 6)Στοιχεία πατέρα που αφορούν την εργασία του (πόσες ώρες το 24ωρο εργάζεται ο πατέρας σου, τα σαββατοκύριακα εργάζεται ο πατέρας σου, μετά τη δουλειά πόσο περίπου ελεύθερο χρόνο έχει ο πατέρας σου).
- 7)Δραστηριότητες πατέρας γιου (αν κάνετε κοινωνικές επισκέψεις, συνήθιζαν να κάνουν δραστηριότητες)
- 8) Βοήθεια (ο πατέρας σου σε βοηθούσε όταν αντιμετώπιζες κάποιο πρόβλημα , σου δίνει συμβουλές για θέματα που σε προβληματίζουν)
- 9) Προσοχή, επίδραση, επίδοση, επίσκεψη στο Ηράκλειο (ενδιαφέρεται ο πατέρας σου για την επίδοση σου στη σχολή, σε επισκέπτεται ο πατέρας σου κατά τη διάρκεια της φοιτητικής σου ζωής στο Ηράκλειο).
- 10)Επίθετα πατέρα, αν θεωρείται πρότυπο ή όχι (σημείωσε τα επίθετα που πιστεύεις ότι ταιριάζουν στον πατέρα σου : αυστηρός, αδιάφορος, επιεικής, δημοκρατικός,

υπερπροστατευτικός, συζητήσιμο, απόλυτος, στοργικός, συνεργάσιμος, επικοινωνιακός, θεωρείς ότι ο πατέρας σου λειτούργησε και εξακολουθεί να λειτουργεί ως πρότυπο στον τρόπο συμπεριφοράς σου και στη ζωή σου γενικότερα).

11) Παράπονα για τον πατέρα, θετικές και αρνητικές αναμνήσεις με τον πατέρα (μέχρι την παρούσα φάση της ζωής σου, θετικές αναμνήσεις από τη συναναστροφή σου με τον πατέρα, αρνητικές αναμνήσεις από τη συναναστροφή σου με τον πατέρα).

6.5 Περιγραφή και επιλογή του δείγματος

Το δείγμα μας αποτελείται από σπουδαστές του ΑΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης, όλων των ηλικιών και τμημάτων των τεσσάρων σχολών (ΣΕΥΠ, ΣΔΟ, ΣΤΕΦ, ΣΤΕΓ) τα οποία στεγάζονται στην πόλη του Ηρακλείου.

Η επιλογή του συγκεκριμένου δείγματος έγινε για λόγους ευκολίας στην προσέγγιση (δείγμα ευκολίας), καθώς οι ερωτώμενοι είναι φοιτητές στην πόλη στην οποία βρισκόμαστε αλλά και για τον λόγο ότι θεωρήσαμε ενδιαφέρον να ερευνήσουμε την συγκεκριμένη κοινότητα διότι ανήκουμε και οι ερευνητές σε αυτή και μας ενδιαφέρουν οι απόψεις τους.

Ο αρχικός συνολικός αριθμός δειγμάτων που είχαμε θέσει είναι 200 άτομα. Ωστόσο συμπληρώθηκαν από 220 άτομα στα πλαίσια της πιλοτικής διαδικασίας. Τα είκοσι (20) ερωτηματολόγια δεν θα συμπεριλαμβάνονται στις αναλύσεις διότι έπειτα από την πιλοτική έρευνα επιδέχθηκε διορθώσεις το ερωτηματολόγιο. Δεν προέκυψαν άκυρα ερωτηματολόγια (άκυρα κρίνονται τα ερωτηματολόγια που εμφανίζουν είτε ελλιπής είτε ασυνεπείς και υπερβολικές απαντήσεις).

6.6 Διαδικασία συλλογής ερευνητικών δεδομένων

Η συμπλήρωση των ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων ξεκίνησε στις 30 Μαρτίου 2017 και ολοκληρώθηκε στις 02 Απριλίου 2017. Η μικρής διάρκειας συλλογή δεδομένων οφείλετε στην μεγάλη και άμεση ανταπόκριση των ερωτώμενων. Η

ολοκλήρωση συμπλήρωσης ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε όταν συμπληρώθηκε το όριο που είχαμε θέσει, το οποίο είναι 200 άτομα.

Για την επιλογή των σπουδαστών κάθε τμήματος πραγματοποιήθηκε δειγματοληψία ευκολία με κατ'ιδίαν προσέγγιση των φοιτητών μέσω προσωπικού ηλεκτρονικού μηνύματος σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλά και με την δημόσια δημοσίευση του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου σε κοινόχρηστες, κλειστές, ομάδες σε κοινωνικά δίκτυα που αφορούν σπουδαστές μόνο του ΑΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης.

6.7 Στατιστική ανάλυση δεδομένων

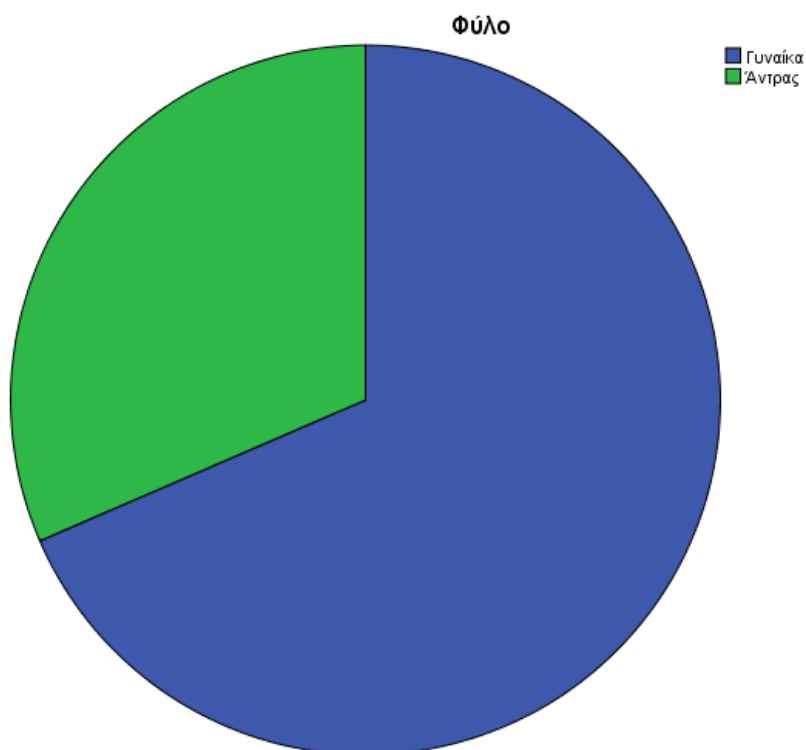
Η καταχώρηση, επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιηθεί μέσω του προγράμματος IBMSPSSStatisticsVersion 20 περιελάμβανε τη χρήση εφαρμογών περιγραφικής στατιστικής, όπως Frequencies και Crosstabulations, το Συντελεστή συσχέτισης Pearson(χ^2) και την Ανάλυση Διακύμανσης OneWayANOVA(AnalyzeOfVariance). Η προσέγγιση ήταν ποσοτική και η φύση της περιγραφική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7«ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ»

7.1 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Γράφημα 1^ο Κατανομή του δείγματος αναφορικά με το φύλο

Από τις απαντήσεις του δείγματος παρατηρούμε ότι από του 200 ερωτώμενους το 68,5% αποτελείται από γυναίκες και το 31,5% από άντρες. Το γεγονός της υπερεκπροσώπησης γυναικών οφείλετε στο ότι το 46% των απαντήσεων προέρχεται από το τμήμα την Κοινωνικής εργασίας, το οποίο, επί τον πλείστον απαρτίζεται από κορίτσια.

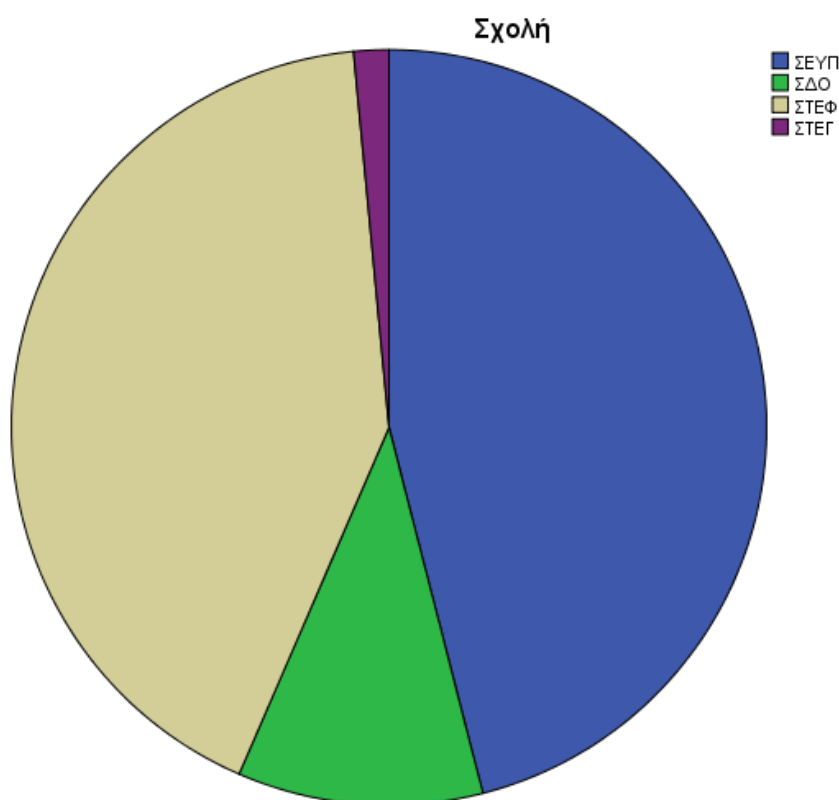
Πίνακας 1^{ος} Κατανομή του δείγματος αναφορικά με την ηλικία

Όπως βλέπουμε στον παρακάτω πίνακα, από της απαντήσεις του δείγματος προκύπτει ότι το **24%** των ατόμων είναι ηλικίας 23 ετών όπου είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, το αμέσως επόμενο είναι 18% είναι 22 ετών, το 17% είναι ηλικίας 24 ετών, το 10% είναι 21 ετών, το 8% είναι 19 ετών, το 6% των ερωτώμενων είναι ηλικίας 20 ετών, το 5% είναι 25 ετών, 3,5% ηλικίας 26 ετών, 2% 27 ετών, από 1% έχουν οι ηλικίες 29-32-36 και τέλος το **0,5%** σημείωσαν οι ηλικίες 18- 35-46 το οποίο είναι το μικρότερο ποσοστό.

<u>Ηλικία</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
18	1	0,5
19	16	8,0
20	12	6,0
21	20	10,0
22	36	18,0
23	48	24,0
24	34	17,0
25	10	5,0
26	7	3,5
27	4	2,0
29	2	1,0
30	3	1,5
32	2	1,0
35	1	0,5
36	2	1,0
37	1	0,5
46	1	0,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0

Γράφημα 2^ο Κατανομή του δείγματος αναφορικά με την σχολή φοίτησης

Από τις απαντήσεις του δείγματος προκύπτει ότι το **46%** απαντήθηκε από σπουδαστές που φοιτούν στη σχολή Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας εκ των οποίων 42,5% από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας και 3,5% από το τμήμα Νοσηλευτικής, το **42%** από την σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών εκ των οποίων το 31,5 απαντήθηκαν από το τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής, το 7% από το τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών, το 2% από το τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών, το 2% από το τμήμα Πολιτικών Δομικών έργων, το **10,5 %** από την σχολή Διοίκησης και Οικονομίας εκ των οποίων το 5 % από το τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, το 5% από το τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής και το μόλις **1,5%** από την σχολή Τεχνολόγων Γεωπόνων.

Πίνακας 2^{ος} Κατανομή του δείγματος αναφορικά με το έτος σπουδών

Το δεδομένο που προκύπτει από τον συγκεκριμένο πίνακα είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων προέρχεται από σπουδαστές με 5 και άνω έτη φοίτησης. Πιο συγκεκριμένα το 47% του δείγματος δήλωσε πως βρίσκεται στο 5^ο και άνω έτος σπουδών, το 27,5% δήλωσε ότι είναι στο 4^ο έτος, το 10,5% απάντησε πως φοιτά στο 2^ο και 3^ο έτος ενώ τέλος το 4,5% φοιτά στο 1^ο έτος.

<u>Έτος Σπουδών</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
1	9	4,5
2	21	10,5
3	21	10,5
4	55	27,5
5 και άνω	94	47,0
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0

Πίνακας 3^{ος} Κατανομή του δείγματος αναφορικά με τον τόπο

Μόνιμης Κατοικίας

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος, δηλαδή το **60%** δήλωσε ότι ο τόπος μόνιμης κατοικίας του είναι Πόλη με πάνω από 10.000 κατοίκους, το **21%** δήλωσε πως κατοικεί σε χωριό λιγότερο των 2000 κατοίκων ενώ το μικρότερο ποσοστό **19 %** δήλωσε πως κατοικεί σε κωμόπολη 2000 έως 10.000 κατοίκων.

<u>Μόνιμη κατοικία</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Χωριό (κάτω από 2000 κατοίκους)	42	21,0
Κωμόπολη(από 2000 έως 10000 κατοίκους)	38	19,0
Πόλη (10000 και άνω)	120	60,0
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0

Πίνακας 4^{ος} Κατανομή του δείγματος αναφορικά με την Οικογενειακή Κατάσταση

Από το δείγμα μας προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων, 94%, είναι Άγαμοι, το αμέσως επόμενο ποσοστό είναι 4% που δηλώνει τους Έγγαμους φοιτητές, ακολουθεί το 1,5% που δήλωσαν την επιλογή 'Άλλο' το οποίο μπορεί να δηλώνει την κατάσταση 'Αρραβωνιασμένος/η' ή την κατάσταση 'Σε σχέση' και τέλος το 0,5 % δήλωσε Διαζευγμένος.

<u>Οικογενειακή Κατάσταση</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Έγγαμος	8	4,0
Άγαμος	188	94,0
Διαζευγμένος	1	,5
Άλλο	3	1,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0

Πίνακας 5^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με την συμβίωση

Όπως παρατηρούμε στον παρακάτω πίνακα το 77,5% των ερωτώμενων δήλωσε ότι στην πατρική κατοικία συμβιώνει με τον πατέρα έναντι του 22,5% που δήλωσε πως δεν συμβιώνει, το 89% είπε ότι συμβιώνει με την μητέρα στην πατρική κατοικία ενώ το 11% μόλις δήλωσε ότι δεν συμβιώνει με την μητέρα, το 71% κατοικεί με τα αδέρφια του ενώ το 29% δεν συμβιώνει, το 8% μένει με την γιαγιά και το 92% δεν συμβιώνει, το μικρό ποσοστό του 5% συμβιώνει με τον παππού του ενώ το 95% δήλωσε πως δεν συγκατοικεί με τον παππού, τέλος το 7,5% δήλωσε ότι συμβιώνει με κάποιο άλλο πρόσωπο στην πατρική κατοικία ενώ το 92,5 δεν συμβιώνει με κάποιο άλλο άτομο.

<u>Συμβίωση</u>	<u>ΝΑΙ</u>	<u>%</u>	<u>ΟΧΙ</u>	<u>%</u>
Με τον πατέρα	155	77,5	45	22,5
Με την μητέρα	178	89,0	22	11,0
Με τα αδέρφια	142	71,0	58	29,0
Με την γιαγιά	16	8,0	184	92,0
Με τον παππού	10	5,0	190	95,0
Με κάποιο άλλο πρόσωπο	15	7,5	185	92,5

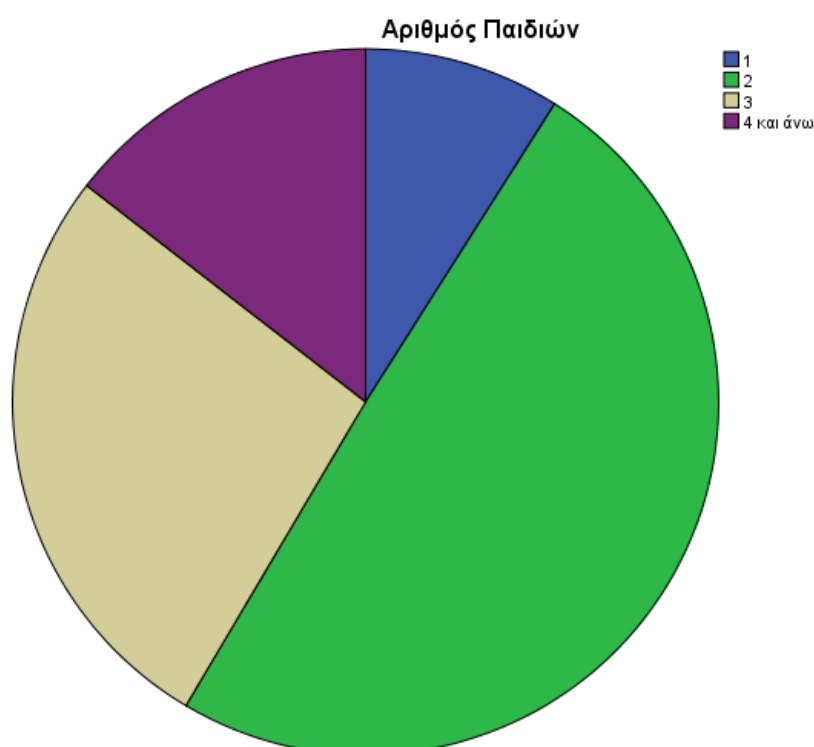
Πίνακας 6^{ος} Κατανομή του δείγματος αναφορικά με την ηλικία του πατέρα

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων βλέπουμε ότι το 57% δήλωσε ότι η ηλικία του πατέρα του είναι από 46 έως 55 ετών, ακολουθεί το 35% όπου δήλωσε ότι ο πατέρας του είναι από 56 ετών έως 65 ετών, ένα μικρό ποσοστό της τάξεως του 6,5 % δήλωσε ότι ο πατέρας του έχει ηλικία 66 ετών και άνω ενώ ένα μικρότερο ποσοστό, 2,5%, δήλωσε ότι ο πατέρας του είναι έως 45 ετών.

<u>Ηλικία Πατέρα</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Μέχρι 45 ετών	5	2,5
Από 46 έως 55 ετών	114	57,0
Από 56 έως 65 ετών	68	34,0
66 ετών και άνω	13	6,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0

Γράφημα 3^ο Κατανομή δείγματος αναφορικά με το ποσοστό παιδιών στην οικογένεια του ερωτώμενου

Με βάση τα δεδομένα που καταγράφηκαν από τις απαντήσεις διαπιστώνουμε ότι το 49,5% των ερωτώμενων είναι δύο αδέρφια, το 27% απάντησε ότι είναι τρία αδέρφια στην οικογένεια, το 14,5% δήλωσε ότι είναι τέσσερα και άνω αδέρφια στην οικογένεια ενώ το 9% είπε ότι είναι το μόνο παιδί στην οικογένεια.

Πίνακας 7^{ος} Κατανομή δειγμάτων αναφορικά με τα αδέρφια των ερωτώμενων

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει ότι το 91% δήλωσαν πως έχουν τουλάχιστον ένα αδελφό στην οικογένεια με εύρος ηλικιών από ενός έτους έως 56 ετών, το 40,5% δήλωσε ότι έχει τουλάχιστον δύο αδέρφια με εύρος ηλικιών από τριών ετών έως πενήντα πέντε ετών, το 13% είπε ότι έχει τρία τουλάχιστον αδέρφια στην οικογένεια με εύρος ηλικιών από δύο ετών έως πενήντα, το 2% δήλωσε ότι έχει τουλάχιστον τέσσερα αδέρφια με εύρος ηλικιών από έξι ετών έως σαράντατεσσάρων

και τέλος το μικρότερο ποσοστό που είναι το 0,5% δήλωσε πως έχει και πέμπτο αδελφό με ηλικία σαράντα ετών. Το ποσοστό που είχε πάνω από πέντε αδέρφια είναι μηδενικό, γι' αυτό δεν συμπεριλαμβάνεται στον πίνακα.

<u>Αδέλφια</u>	<u>N</u>	<u>Min</u>	<u>Max</u>	<u>%</u>
<u>Ηλικία</u>	<u>200</u>	<u>18</u>	<u>46</u>	<u>100,0%</u>
Ηλικία 1ου Αδελφού/ής	182	1	56	91,0
Ηλικία 2ου Αδελφού/ής	81	3	55	40,5
Ηλικία 3ου Αδελφού/ής	26	2	50	13,0
Ηλικία 4ου Αδελφού/ής	4	6	44	2,0
Ηλικία 5ου Αδελφού/ής	1	40	40	0,5
Valid N (listwise)	1			

Πίνακας 8^{ος} Κατανομή δειγμάτων αναφορικά με την μόρφωση του πατέρα

Όπως προκύπτει από το δείγμα οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι το 31% των πατεράδων έχει Λυκειακή εκπαίδευση, το 26% έχει εκπαίδευση Γυμνασίου, το 20,5% έχει απολυτήριο Τεχνικής Σχολής, το 9,5% έχει φοιτήσει σε Πανεπιστήμιο, το 7,5% δεν έχουν λάβει κάποια εκπαίδευση επομένως είναι Αναλφάβητοι, 3% έχουν Δημοτική εκπαίδευση και, τέλος, το 2,5% έχει κάνει Μεταπτυχιακό.

<u>Μόρφωση Πατέρα</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Αναλφάβητοι	15	7,5
Δημοτικό	6	3,0
Γυμνάσιο	52	26,0
Λύκειο	62	31,0
Τεχνική σχολή	41	20,5
Πανεπιστήμιο	19	9,5
Μεταπτυχιακό	5	2,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

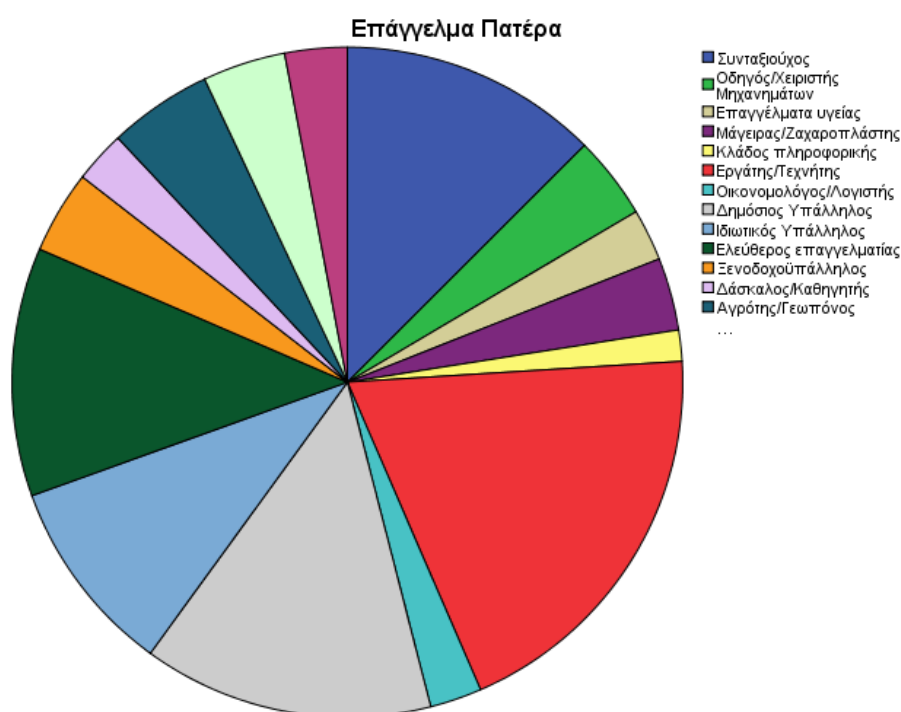
Πίνακας 9^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με την μόρφωση της μητέρας

Σύμφωνα με τους ερωτώμενους το 39% δήλωσε ότι η μητέρα τους έχει λάβει Λυκειακή εκπαίδευση, το 25% έχει λάβει μόρφωση γυμνασίου, το 13,5% έχει αποφοιτήσει από Τεχνική σχολή, το 11% έχει πτυχίο Πανεπιστημίου, το 4% έχει λάβει Δημοτική εκπαίδευση, και τέλος το 3,5% έχει Μεταπτυχιακή εκπαίδευση καθώς και το ίδιο ποσοστό απάντησε ότι η μητέρα τους δεν έχει λάβει κάποια εκπαίδευση επομένως είναι Αναλφάβητη.

<u>Μόρφωση Μητέρας</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Αναλφάβητοι	7	3,5
Δημοτικό	8	4,0
Γυμνάσιο	50	25,0
Λύκειο	78	39,0
Τεχνική σχολή	27	13,5
Πανεπιστήμιο	22	11,0
Μεταπτυχιακό	7	3,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

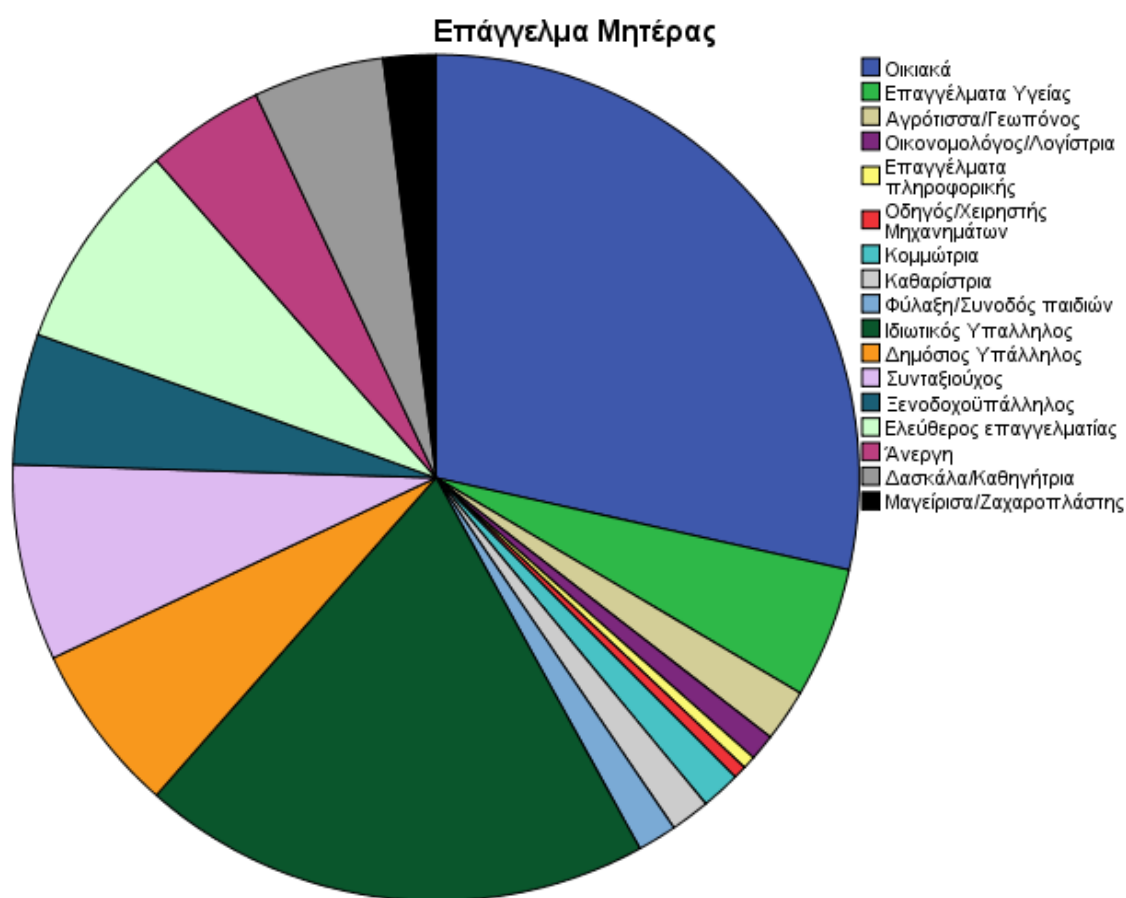
Γράφημα 4^ο Κατανομή δείγματος αναφορικά με το επάγγελμα του πατέρα

Στο ερώτημα αυτό το 19,5% δήλωσε ότι ο πατέρας τους εργάζεται ως Εργάτης/Τεχνίτης, το 14% δήλωσε ότι απασχολείται ως Δημόσιος Υπάλληλος, το 12,5% δήλωσε ότι ο πατέρας του έχει Συνταξιοδοτηθεί, το 12% δήλωσε ότι είναι Ελεύθερος Επαγγελματίας, το 9,5% δήλωσε ότι εργάζονται ως Ιδιωτικοί Υπάλληλοι, το 5% δήλωσε ότι απασχολείται με Αγροτικές/Γεωπονικές εργασίες, το 4% δήλωσε ότι ο πατέρας είναι άνεργος, το ίδιο ποσοστό καταγράφηκε και για το επάγγελμα του Ξενοδοχοϋπάλληλου και για του Οδηγού/Χειριστή Μηχανημάτων, το 3,5% δήλωσε ως απασχόληση Μάγειρας/Ζαχαροπλάστης, το 3% δήλωσε Αστυνομικός/Στρατιωτικός/Ναυτικός, το 2,5% δήλωσε Επαγγέλματα Υγείας, Δάσκαλοι/Καθηγητές, Οικονομολόγοι/Λογιστές, τέλος 1,5% δήλωσε ότι απασχολούνται στον Κλάδο της Πληροφορικής.

Γράφημα 5^ο Κατανομή δείγματος αναφορικά με το επάγγελμα της μητέρας

Σε αυτή την ερώτηση βλέπουμε ότι το 28,5% δήλωσε ότι η μητέρα δεν εργάζεται και απασχολείται με Οικιακές εργασίες, το 19,5 απασχολείται ως Ιδιωτικός Υπάλληλος, το 8% δήλωσε ως Ελεύθερος Επαγγελματίας, το 7,5% έχει Συνταξιοδοτηθεί, το 6,5 απασχολείται ως Δημόσιος Υπάλληλος, το 5% αγγίζουν τα Επαγγέλματα Υγείας, οι Ξενοδοχοϋπάλληλοι και Δασκάλες/Καθηγήτριες, το 4,5% δηλώνουν Άνεργες, το 2% σημειώθηκε για το επάγγελμα της Μαγείρισσας/Ζαχαροπλάστης και για Αγρότισσες/Γεωπόνους, 1,5% δήλωσαν τα επαγγέλματος Κομμωτικής, Οικιακών βοηθών και οι μητέρες που αναλαμβάνουν την Φύλαξη παιδιών και των Συνοδών σε σχολεία, το 1% μόλις σημείωσαν Οικονομολόγοι/Λογιστές, και τέλος το ποσοστό 0,5 κατέκτησαν τα επαγγέλματα Πληροφορικής και οι Οδηγοί/Χειριστές Μηχανημάτων.

Πίνακας 10^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με τις ώρες εργασίες του πατέρα

Σύμφωνα με τους ερωτώμενους προέκυψε ότι το 33% εργάζεται από εννέα έως έντεκα ώρες, το 31% εργάζεται έως οκτώ ώρες, το 20,5% έχει συνταξιοδοτηθεί επομένως δεν εργάζεται, το 11,5% εργάζεται περισσότερες από έντεκα ώρες ενώ, τέλος, το 4% εργάζεται έως τέσσερις ώρες.

<u>Ώρες Εργασίας</u> <u>Πατέρα</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Έως 4 ώρες	8	4,0
Έως 8 ώρες	62	31,0
Από 9 έως 11 ώρες	66	33,0
Περισσότερες από 11 ώρες	23	11,5
Έχει συνταξιοδοτηθεί	41	20,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 11^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με τις ώρες εργασίας του πατέρα τα Σαββατοκύριακα

Σε αυτή την ερώτηση απάντησαν πως το **40,5%** των πατεράδων δεν εργάζεται τα Σαββατοκύριακα, το **27,5%** εργάζεται από πέντε έως δέκα ώρες το **16,5%** εργάζεται έως πέντε ώρες, το **15,5%** εργάζεται περισσότερες από δέκα ώρες

<u>Ωρες Εργασίας Σαββατοκύριακο</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Καθόλου	81	40,5
Έως 5 ώρες	33	16,5
5 έως 10 ώρες	55	27,5
Περισσότερες από 10 ώρες	31	15,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 12^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με το Εισόδημα του πατέρα

Από το δείγμα προέκυψε το 38,5% έχει μηνιαίες απολαβές από 800€ έως 1.000€, το 26% δήλωσε ότι λαμβάνει περισσότερα από 1.000€ μηνιαίως, το 23% αμείβεται από 500€ έως 800€ και τέλος, μόλις το 12,5% αμείβεται μηνιαίως με έως 500€.

<u>Μηνιαίο Εισόδημα</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Έως 500€	25	12,5
Από 500€ έως 800€	46	23,0
Από 800€ έως 1000€	77	38,5
Περισσότερα από 1000€	52	26,0
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 13^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με τον ελεύθερο χρόνο του πατέρα μετά την εργασία του

Με βάση τις απαντήσεις των ερωτώμενων προέκυψε ότι το 34,5% δήλωσε ότι ο πατέρας του έχει περισσότερες από έξι ώρες ελεύθερο χρόνο, το 32,5% δήλωσε ότι έχει από μία έως τρεις ώρες, το 32% από τρεις έως έξι ώρες και τέλος μόλις το 1% δήλωσε ότι δεν έχει καθόλου ελεύθερο χρόνο.

<u>Ελεύθερος Χρόνος</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Καθόλου	2	1,0
1 έως 3 ώρες	65	32,5
3 έως 6 ώρες	64	32,0
Περισσότερες από 6 ώρες	69	34,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 14^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούσαν οι ερωτώμενοι με τον πατέρα

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε την συχνότητα των δραστηριοτήτων που έκανα οι ερωτώμενοι με τον πατέρα και διαμορφώθηκαν τα ποσοστά ως εξής:

Το 68% των ερωτώμενων δήλωσε ότι ποτέ δεν παρακολουθούσε θέατρο μαζί με τον πατέρα του, το 19,5% παρακολουθούσε σπάνια, το 10% Μερικές φορές και μόλις το 2,5 % πήγαινε συχνά ενώ στην απάντηση 'Πολύ συχνά' η τιμή βγήκε μηδενική.

Το 64% όπου είναι το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε ότι ποτέ δεν πήγαινε για ψάρεμα με τον πατέρα του έναντι του μόλις 2,5% που πήγαινε πολύ συχνά, το 23% πήγαινε Σπάνια το 17% Μερικές φορές ενώ το 7,5% που πήγαινε συχνά.

Το 62,5% δήλωσε ότι δεν έκανε ποτέ δραστηριότητες που αφορούν το ποδόσφαιρο μαζί με τον πατέρα του, το 15,5% έκανε σπάνια, το 14% μερικές φορές, το 5% έκανε συχνά τέτοιου είδους δραστηριότητες και μόνο το 3% έκανε πολύ συχνά.

Το 76,5% δήλωσε ότι ποτέ δεν είχε κάποια δραστηριότητα μαζί με τον πατέρα του αναφορικά με το Χορό, το 12% Σπάνια δραστηριοποιόταν στον χορό κοινά με τον πατέρα του, το 5,5% μερικές φορές, το 4% Συχνά είχε τέτοιου είδους δραστηριότητες και το πολύ μικρό ποσοστό του 2% είχε πολύ συχνά.

Το 72% δήλωσε ότι ποτέ δεν παρακολουθούσαν ή έπαιζαν Μπάσκετ με τον πατέρα τους, το 13% είπε ότι σπάνια το έκανε, το 9% μερικές φορές, το 5% είπε ότι συχνά έπραττε αυτή την δραστηριότητα με τον πατέρα του και το 1% μόλις δήλωσε Συχνά.

Η δραστηριότητα του Βόλεϊ αγγίζει το μεγαλύτερο ποσοστό του πίνακα, δηλαδή, το 81% δήλωσε ότι ποτέ δεν έκανε την συγκεκριμένη δραστηριότητα με τον πατέρα του, το 10% είπε ότι σπάνια το έκανε, το 4,5% μερικές φορές, το 3,5 είπε ότι συχνά έκανε από κοινού την δραστηριότητα και το 1% δήλωσε πολύ συχνά.

Τέλος, για την δραστηριότητα του κυνηγιού το 79% δήλωσε ότι ποτέ δεν πήγαινε για κυνήγι με τον πατέρα του, το 7,5% δήλωσε ότι σπάνια αλλά το ίδιο ποσοστό καταγράφηκε και για την επιλογή 'μερικές φορές', το 4,5% Συχνά κυνηγούσε με τον πατέρα του και το 1,5% έκανε πολύ συχνά αυτή την δραστηριότητα μαζί με τον πατέρα.

<u>Δραστηριότητα</u>	<u>Ποτέ</u> %	<u>Σπάνια</u> %	<u>Μερικές</u> <u>φορές</u> %	<u>Συχνά</u> %	<u>Πολύ</u> <u>συχνά</u> %
Θέατρο	68,0	19,5	10,0	2,5	0
Κινηματογράφος	50,5	23,0	17,0	7,5	2,5
Ψάρεμα	64,0	14,5	13,0	7,5	1,0
Ποδόσφαιρο	62,5	15,5	14,0	5,0	3,0
Χορός	76,5	12,0	5,5	4,0	2,0
Μπάσκετ	72,0	13,0	9,0	5,0	1,0
Βόλεϊ	81,0	10,0	4,5	3,5	1,0
Κυνήγι	79,0	7,5	7,5	4,5	1,5

Πίνακας 15^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με την βοήθεια του πατέρα στην αντιμετώπιση προβλημάτων του ερωτώμενου.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των απαντήσεων βλέπουμε ότι το 36,5% δήλωσε ότι Πάντα είχαν την βοήθεια του πατέρα τους στην αντιμετώπιση προβλημάτων τους, το 24,5% είχαν Μερικές φορές την βοήθεια, το 16% είχαν Συχνά την βοήθεια, το 12% είχαν σπάνια την βοήθεια ενώ το 11% δήλωσε ότι Ποτέ δεν είχε την βοήθεια του πατέρα.

<u>Βοήθεια στην Αντιμετώπιση Προβλημάτων</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Ποτέ	22	11,0
Σπάνια	24	12,0
Μερικές φορές	49	24,5
Συχνά	32	16,0
Πάντα	73	36,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 16^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με τις συμβουλές που παρείχε ο πατέρας στην αντιμετώπιση προβλημάτων του ερωτώμενου

Στην ερώτηση αυτή προκύπτει ότι το 31,5% δήλωσε ότι Πάντα τον συμβούλευε ο πατέρας του, το 22,5% δήλωσε Μερικές φορές, το 22% Συχνά έπαιρνε συμβουλές, το 13,5% Συχνά ενώ το 10,5% δήλωσε ότι ποτέ δεν τον συμβούλευε ο πατέρας.

<u>Συμβουλές στην Αντιμετώπιση Προβλημάτων</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Ποτέ	21	10,5
Σπάνια	27	13,5
Μερικές φορές	45	22,5
Συχνά	44	22,0
Πάντα	63	31,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 17^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με την συχνότητα των κοινωνικών επισκέψεων που πραγματοποιούσαν με τον πατέρα

Από αυτό το ερώτημα προκύπτει το 37,5% δήλωσε ότι ήταν Συχνές οι κοινωνικές επισκέψεις με τον πατέρα, το 21,5% έκανε Πάντα επισκέψεις με τον πατέρα, το 20,5% πραγματοποιούσε Μερικές φορές, το 18% Σπάνια ενώ μόλις το 2,5% δεν έκανε ποτέ κοινωνικές επισκέψεις με τον πατέρα του.

<u>Κοινωνικές Επισκέψεις</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Ποτέ	5	2,5
Σπάνια	36	18,0
Μερικές φορές	41	20,5
Συχνά	75	37,5
Πάντα	43	21,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 18^ο Κατανομή δείγματος αναφορικά με το ενδιαφέρον του πατέρα σχετικά με την επίδοση του ερωτώμενου στη σχολή φοίτησης

Σε αυτό το πίνακα βλέπουμε ότι το μεγάλο ποσοστό 52% ενδιαφέρεται Πάντα για τις επιδόσεις του παιδιού του, το 22% ενδιαφέρεται Συχνά, το 13% ενδιαφέρεται Μερικές φορές, το 8% σπάνια ενδιαφέρεται και το 5% δεν ενδιαφέρεται ποτέ για τις επιδόσεις του ερωτώμενου.

Ενδιαφέρον Επίδοσης	<u>N</u>	<u>%</u>
Ποτέ	10	5,0
Σπάνια	16	8,0
Μερικές φορές	26	13,0
Συχνά	44	22,0
Πάντα	104	52,0
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

Πίνακας 19^ο Κατανομή δείγματος αναφορικά με τις επισκέψεις του πατέρα κατά την διάρκεια των σπουδών στον ερωτώμενο

Διαπιστώνουμε από αυτό τον πίνακα ότι το 27,5% των ερωτώμενων απάντησαν ότι Σπάνια επισκέπτεται ο πατέρας τον σπουδαστή στην πόλη φοίτησης του, το 26% δήλωσε ότι ποτέ δεν επισκέπτεται, το 22,5% είπε ότι επισκέπτεται Μερικές φορές, το 13,5% Συχνά και το 10,5% δήλωσε ότι Πολύ συχνά τους επισκέπτεται ο πατέρας κατά την διάρκεια των σπουδών.

<u>Επισκέψεις κατά την διάρκεια σπουδών</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
Ποτέ	52	26,0
Σπάνια	55	27,5
Μερικές φορές	45	22,5
Συχνά	27	13,5
Πολύ Συχνά	21	10,5
ΣΥΝΟΛΟ	200	100,0%

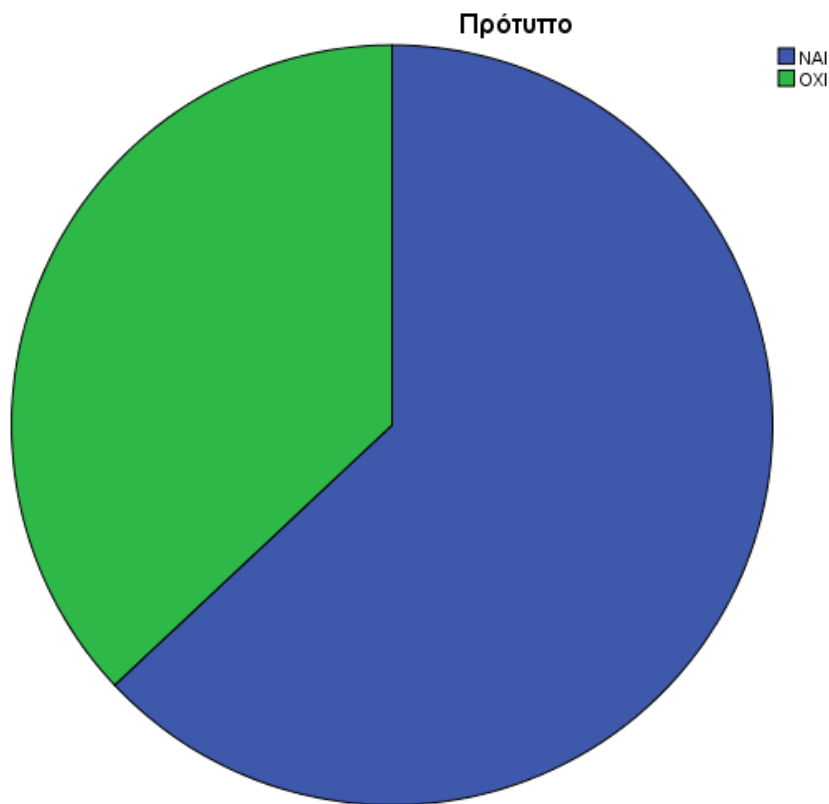
Πίνακας 20^{ος} Κατανομή δείγματος αναφορικά με τους χαρακτηρισμούς του πατέρα

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων το 58% δήλωσε ότι θα χαρακτήριζαν τον πατέρα τους Συζητήσιμο έναντι του 42% που δεν το θεωρεί, το 52,5% είπε ότι είναι Στοργικός ενώ το 47,5% υποστηρίζει ότι δεν είναι, το 45,5% δήλωσε τον πατέρα του σαν Επικοινωνιακό έναντι του 54,5 που δεν τον θεωρεί, το 42% λέει Δημοκρατικό τον πατέρα ενώ το 58% δεν το πιστεύει, το 38% τον χαρακτηρίζει Επικεική ενώ το 62% δεν τον θεωρεί, το 29% δηλώνει τον πατέρα του ως Υπερπροστατευτικό αλλά το 71% δεν τον θεωρεί, το 27,5% θεωρεί τον πατέρα του Αυστηρό έναντι του 72,5% που δεν είναι, το 26% τον χαρακτηρίζει ως Απόλυτο έναντι του 74% που πιστεύει το αντίθετο, το 17,5% υποστηρίζει ότι ο πατέρας του είναι Αδιάφορος έναντι του 82,5% που δεν το πιστεύει, τέλος το 8,5% πιστεύει ότι αντιπροσωπεύει τον πατέρα του κάποιου άλλου είδους χαρακτηρισμός, όπως απaráδεκτος, ανεκδιήγητος, μισογύνης, αναντικατάστατος κ.α. έναντι του 91,5% που δεν έχει να δώσει κάποιο άλλο επίθετο για τον πατέρα του.

<u>Επίθετα</u>	<u>ΝΑΙ</u>	<u>%</u>	<u>ΟΧΙ</u>	<u>%</u>
Αυστηρός	55	27,5	145	72,5
Αδιάφορος	35	17,5	165	82,5
Επικεικής	76	38,0	124	62,0
Στοργικός	105	52,5	95	47,5
Απόλυτος	52	26,0	148	74,0
Υπερπροστατευτικός	58	29,0	142	71,0
Επικοινωνιακός	91	45,5	109	54,5
Συζητήσιμος	116	58,0	84	42,0
Δημοκρατικός	84	42,0	116	58,0
Άλλο	17	8,5	183	91,5

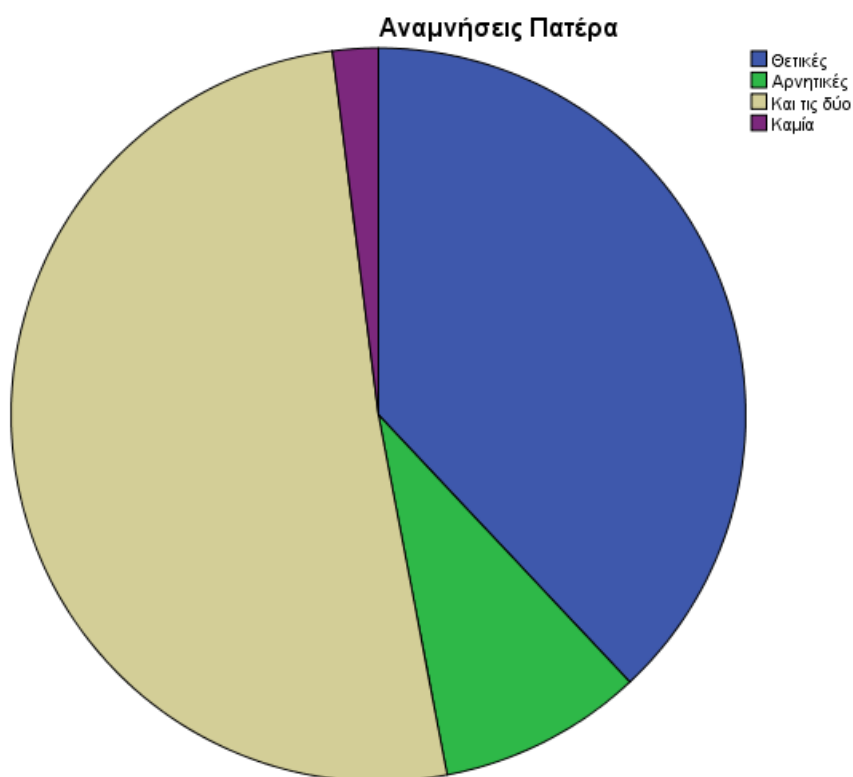
Γράφημα 5^ο Κατανομή δείγματος αναφορικά με το αν αποτελεί πρότυπο ο πατέρας για τον ερωτώμενο

Στο παρακάτω γράφημα βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων δήλωσε ότι ο πατέρας του αποτελεί πρότυπο για την ζωή του. Πιο συγκεκριμένα το 63% δήλωσε ότι αποτελεί πρότυπο ο πατέρας του ενώ το 37% απάντησε ότι δεν αποτελεί πρότυπο για τον άτομο του.

Γράφημα 6^ο Κατανομή του δείγματος αναφορικά με τις αναμνήσεις που έχει ο ερωτώμενος από τον πατέρα του

Σε αυτή την ερώτηση προκύπτει από τις απαντήσεις ότι το 51% έχει ανάμεικτες αναμνήσεις από τον πατέρα του, δηλαδή θετικές και αρνητικές, το 38% έχει θετικές αναμνήσεις, το 9% έχει αρνητικές αναμνήσεις και μόλις το 2% δεν έχει καμία ανάμνηση από τον πατέρα.

7.2 Συσχετίσεις αποτελεσμάτων

Η καταχώρηση, επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων έγινε μέσω του προγράμματος στατιστικής SPSS 17.0 και περιελάμβανε τη χρήση εφαρμογών περιγραφικής στατιστικής, όπως Frequencies και Crosstabulations, το Συντελεστή συσχέτισης Pearson(χ^2) και την Ανάλυση Διακύμανσης OneWayANOVA(AnalyzeOfVariance).

Πίνακας 21^{ος}

Συσχέτιση 1^η Κατανομή δείγματος αναφορικά με το φύλο του ερωτώμενου συσχετιζόμενο με το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα

Η αρχική συσχέτιση η οποία πραγματοποιήσαμε είναι το φύλο του ερωτώμενου σχετικά με την μόρφωση του πατέρα και αυτό έφερε ως αποτέλεσμα ότι $p=0,015 < 0,05$ άρα υπάρχει θετική συσχέτιση.

	<u>N</u>	<u>Mean</u>	<u>St.</u> <u>Deviation</u>	<u>Sin(p)</u>
Μόρφωση	200	9,93	1,367	0,015
Φύλο	200	1,32	0,466	0,015

Πίνακας 23^ο

Συσχέτιση 2^η Κατανομή δείγματος αναφορικά με το τμήμα φοίτησης του ερωτώμενου και το επάγγελμα του πατέρα

Στη συνέχεια κρίθηκε σημαντικό να μελετηθεί ο βαθμός επιρροής του επαγγέλματος του πατέρα σχετικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό του ερωτώμενου και αυτό έφερε ως αποτέλεσμα $p=0,039 < 0,05$ άρα θετικά συσχετιζόμενο αποτέλεσμα.

	<u>N</u>	<u>Mean</u>	<u>St.</u> <u>Deviation</u>	<u>Sin(p)</u>
Επάγγελμα πατέρα	200	6,86	4,937	0,039
Τμήμα φοίτησης	200	4,61	2,164	0,039

Συσχέτιση 3^η Κατανομή του δείγματος αναφορικά με τον ελεύθερο χρόνο του πατέρα και τις δραστηριότητες

Εν συνεχεία διερευνήσαμε κατά πόσο έχει σχέση ο ελεύθερος χρόνος του πατέρα μετά την εργασία του με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούσε με τον ερωτώμενο και παρατηρούμε ότι από υπάρχει θετικά στατιστική συσχέτιση με μόνο μία από τις δραστηριότητες που παραθέσαμε αυτή του Βόλεϊ με $p=0,016 < 0,05$.

Πίνακας 24^{ος}

Συσχέτιση 4^η Κατανομή δείγματος αναφορικά με τις αναμνήσεις του ερωτώμενου και το πρότυπο

Στη συγκεκριμένη περίπτωση μελετήσαμε εάν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των προτύπων που έχουν οι ερωτώμενοι σχετικά με τα ερεθίσματα που έχουν πάρει από τον πατέρα του με τις αναμνήσεις που έχουν από αυτόν και είδαμε ότι υπάρχει θετικά στατιστική συσχέτιση.

	<u>N</u>	<u>Mean</u>	<u>St.</u> <u>Deviation</u>	<u>Sin(p)</u>
Αναμνήσεις	200	2,17	0,973	0,000
Πρότυπο	200	1,37	0,484	0,000

Πίνακας 25^{ος}

Συσχέτιση 5^η Κατανομή δείγματος αναφορικά με τους χαρακτηρισμούς του πατέρα και το πρότυπο

Μια άλλη παράμετρος που διερευνήθηκε είναι εάν οι χαρακτηρισμοί που προσάπτουν οι ερωτώμενοι στον πατέρα συνάδουν με το πρότυπο που έχουν ή όχι από αυτόν. Σε αυτή την συσχέτιση προέκυψε θετικά στατιστική συσχέτιση με όλα τα επίθετα εξαιρουμένων δύο που είχαν συμπεριληφθεί στο ερωτηματολόγιο.

	<u>N</u>	<u>Mean</u>	<u>St.</u> <u>Deviation</u>	<u>Sin(p)</u>
Πρότυπο	200	1,37	0,484	
Δημιουργικός		1,58	0,495	0,000
Συζητήσιμος		1,42	0,495	0,000
Επικοινωνιακός		1,55	0,499	0,000
Απόλυτος		1,74	0,440	0,009
Στοργικός		1,48	0,501	0,000
Επιεικής		1,62	0,487	0,032
Αδιάφορος		1,83	0,381	0,000

Συσχέτιση 6^η Κατανομή του δείγματος αναφορικά με τον ελεύθερο χρόνο και τις δραστηριότητες

Θεωρήσαμε σημαντικό να μελετηθεί η παράμετρος σχετικά με τον ελεύθερο χρόνο του πατέρα μετά την εργασία του και τις δραστηριότητες που έπραττε με το παιδί. Από αυτή την συσχέτιση δεν προέκυψε καμία στατιστική σημαντικότητα

Συσχέτιση 7^η αναφορικά με την ηλικία του πατέρα και την αντιμετώπιση προβλημάτων.

Σε αυτή την περίπτωση συσχέτισαμε την ηλικία του πατέρα του ερωτώμενου και την προσφορά του να βοηθάει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυπταν. Δεν προέκυψε σημαντικά στατιστική συσχέτιση.

Συσχέτιση 8^η Κατανομή δείγματος αναφορικά με Μόρφωση και το επάγγελμα του πατέρα και τις δραστηριότητες

Σχετικά με αυτή την περίπτωση έγινε συσχέτιση της μόρφωσης του πατέρα του ερωτώμενου και το επάγγελμα χωριστά αναφορικά με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούσε μαζί του. Δεν προέκυψε κάποιο στατιστικά σημαντική συσχέτιση.

Οποιαδήποτε άλλη συσχέτιση που πραγματοποιήθηκε δεν έφερε κάποια σημαντικά στατιστική συσχέτιση, γι' αυτό τον λόγο και δεν θα συμπεριληφθούν στην παρούσα εργασία .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ»

8.1 Συμπεράσματα

Στην παρούσα έρευνα απάντησαν συνολικά 200 άτομα, με το μεγαλύτερο ποσοστό να αποτελείται από γυναίκες (68,5%) και το υπόλοιπο ποσοστό (31,5%) από άνδρες μεταξύ 18-46 ετών από όλα τα εξάμηνα και Τμήματα φοίτησης του ΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης.

- Ο μέσος όρος των ατόμων που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια προέρχονται από πόλεις (10.000 και άνω) κατοίκων και ανέρχεται στο 60%. Από αυτό διαπιστώνουμε ότι ένας μεγάλος αριθμός ατόμων των φοιτητών προέρχεται από μεγάλες αστικές πόλεις.
- Το 57% των ατόμων απάντησε ότι η ηλικία του πατέρα τους ανέρχεται στα 46-55 ετών. και ότι το 19,5%, το μεγαλύτερο δηλαδή ποσοστό, δήλωσε ότι το επάγγελμα του πατέρα τους είναι Εργάτης/Τεχνίτης, παρόλο που το 31% απάντησε ότι είναι απόφοιτοι λυκείου.
- Το 28,5% δήλωσε ότι η μητέρα τους ασχολείται με τα οικιακά παρόλο που υποστηρίζεται ότι το 39% είναι απόφοιτες λυκείου.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό, 36,5% των φοιτητών που συμμετείχαν στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων απάντησε ότι είχαν πάντα βοήθεια από το πατέρα τους, όταν αντιμετώπιζαν κάποιο πρόβλημα, ανεξάρτητα από το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα που ασκεί.
- Σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος, παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία, δηλαδή το 63% θεωρεί ότι ο πατέρας τους λειτούργησε και εξακολουθεί να λειτουργεί ως πρότυπο στη ζωή τους.

- Επίσης, από τις απαντήσεις των ατόμων διακρίνουμε ότι ο πατέρας συμβάλλει ενεργά στη σχέση με το παιδί αφού πραγματοποιούν μαζί κοινωνικές επισκέψεις συχνά (37,5%) και δίνει συμβουλές σχεδόν πάντα (31,5%)
- Τέλος, παρατηρούμε ότι οι αναμνήσεις των ερωτώμενων σχετικά με τον πατέρα τους είναι ανάμεικτες με ποσοστό 51%, ενώ σε ποσοστό 38% είναι θετικές και το λιγότερο ποσοστό σημειώνεται στο 9% που αποτελεί τις αρνητικές αναμνήσεις.

8.2 Συζήτηση

Έχοντας παραθέσει τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάζουν κάποιο στατιστικό ενδιαφέρον αλλά και τα συμπεράσματα, θα θέλαμε να παραθέσουμε κάποια σχόλια και παρατηρήσεις γύρω από αυτά.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε για την διερεύνηση του ρόλου του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών επιβεβαιώνονται σε κάποια σημεία. Συμφωνούν στην άποψη (Freud 1924) ότι ο πατέρας αποτελεί για το παιδί πρόσωπο θαυμασμού και αγάπης. Θεωρούνται απαραίτητα συναισθήματα ιδιαίτερα για την ανάδειξη της ταύτισης του παιδιού με τον φυλετικό του ρόλο αργότερα. Τέλος για τον Freud πατέρας είναι χρήσιμος για να προσφέρει στο παιδί προστασία και ασφάλεια και θεωρείται σύμβολο δύναμης και εξουσίας (Frankl 1990).

Όπως παρατηρούμε από τα αποτελέσματα της έρευνας (Γράφημα 5) η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρούν ότι ο πατέρας λειτουργούσε και εξακολουθεί να λειτουργεί ως πρότυπο, γεγονός που επιβεβαιώνει και τα παραπάνω.

Εν συνεχεία, ο Erikson, έχει αναλύσει την ανάπτυξη και εξέλιξη του ατόμου με βάση τα στάδια ανάπτυξης και τις ανάλογες κρίσεις που αναπαριστούν. Ο σκοπός του ρόλου του πατέρα εδώ είναι να δώσει στο παιδί τις ευκαιρίες, να αναπτύξει αισθήματα εμπιστοσύνης και ασφάλειας και να νικήσει τυχόν αισθήματα ανασφάλειας και ευαισθησίας. Με αυτόν τον τρόπο, ο πατέρας, βοηθά το παιδί στην

ανάπτυξη και ωρίμανση του, μαθαίνοντας το να επιλύει αποτελεσματικά προβλήματα που ίσως του έχουν δημιουργηθεί και πιθανόν να του προκύψουν στο μέλλον (McCluskey, 1984).

Με βάση τα αποτελέσματα, το παραπάνω έρχεται να επιβεβαιώσει η πλειοψηφία των απαντήσεων του δείγματος από την οποία με ποσοστό 36,5% (Πίνακας 15) προκύπτει η συνεχής βοήθεια του πατέρα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων των ερωτώμενων που έχουν προκύψει μέχρι στιγμής. Επιπλέον, με ποσοστό 31,5% (Πίνακας 16) προκύπτει η συμβουλευτική παρέμβαση του πατέρα ως προς την αντιμετώπιση των προβλημάτων του ερωτώμενου.

Σύμφωνα με τον Καντίζ, ο κάθε πατέρας υιοθετεί μια ξεχωριστή στάση προς το παιδί, ένα μοναδικό στυλ (Καντίζ 1981).

Αυτό επιβεβαιώνεται από τα ευρήματα της έρευνας μας (Πίνακας 20), σύμφωνα με τα οποία παρατηρούμε ότι μεγαλύτερο ποσοστό σημείωσαν θετικά χαρακτηριστικά όπως ότι είναι Στοργικός, Συζητήσιμος, Επικοινωνιακός και Δημοκρατικός προς το παιδί του, ενώ σημαντική είναι και η καταψήφιση αρνητικών χαρακτηριστικών του πατέρα όπως ότι είναι Αυστηρός, Αδιάφορος και Απόλυτος γεγονός που αναδεικνύει την θετική επιρροή και σχέση μεταξύ πατέρα παιδιού.

Τέλος, σημαντικό να αναφερθεί στην συζήτηση μας είναι η συχνότητα των κοινωνικών επισκέψεων που πραγματοποιούσαν πατέρας παιδί και σύμφωνα με τα αποτελέσματα της διερεύνησης μας προκύπτει ότι ένα μεγάλο ποσοστό ερωτώμενων πραγματοποιούσε συχνά κοινωνικές επισκέψεις μαζί με τον πατέρα (Πίνακας 17), ενώ ένα σ μικρό ποσοστό δεν έκανε ποτέ κοινωνικές επισκέψεις. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την κοινή συναναστροφή πατέρα παιδιού σε μεγάλο βαθμό.

8.3 Παρατηρήσεις

Τέλος, με την έναρξη της έρευνας μας είχε τεθεί μία ερευνητική υπόθεση και κάποια ερευνητικά ερωτήματα. Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε εάν επιβεβαιώνονται. Ξεκινώντας με την υπόθεση ότι με την αλλαγή της οικογενειακής λειτουργίας έχει αλλάξει ο ρόλος του πατέρα σχετικά με την επιρροή που έχει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια, προβήκαμε στο συμπέρασμα ότι στο μεγαλύτερο ποσοστό φαίνεται να συμβαίνει και αυτό γιατί στην πλειοψηφία των απαντήσεων του δείγματος προκύπτει να έχει θετική επικοινωνία και επιρροή ο πατέρας προς τον ερωτώμενο γεγονός που παλαιότερα δεν συνέβαινε.

Εξετάζοντας το ερώτημα κατά πόσο σχετίζεται η εργασία του πατέρα με την κοινωνικοποίηση των παιδιών, παρατηρούμε ότι αυτό επαληθεύεται από το γεγονός ότι το επάγγελμα του πατέρα επηρεάζει την εξελικτική πορεία του ερωτώμενου ως προς τον επαγγελματικό του προσανατολισμό και αυτό προκύπτει από την 2^η Συσχέτιση (πίνακας 23^{ος}) ο οποίος έγινε με βάση την κατανομή του δείγματος αναφορικά με το τμήμα φοίτησης του ερωτώμενου και το επάγγελμα του πατέρα.

Στη συνέχεια, με βάση το ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε αρχικά, δηλαδή κατά πόσο επηρεάζει το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, φαίνεται να έχει κάποιο βαθμό επιρροής ως προς την εικόνα προτύπου που δημιουργεί ο πατέρας ανάλογα με το φύλο του παιδιού και αυτό φαίνεται με την 1^η Συσχέτιση (πίνακας 21^{ος}) κατανομή δείγματος αναφορικά με το φύλο του ερωτώμενου συσχετιζόμενο με το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα, παρουσιάζεται ότι υπάρχει θετικά στατιστική συσχέτιση.

Το επόμενο ερώτημα που θέσαμε είναι ο βαθμός επιρροής της ηλικίας του πατέρα στην κοινωνικοποίηση του παιδιού και παρατηρούμε ότι είναι ανεξάρτητος παράγοντας βλέποντας την 7^η Συσχέτιση κατανομή δείγματος αναφορικά με την ηλικία του πατέρα και την αντιμετώπιση προβλημάτων που δεν προέκυψε κάποιο στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα.

Το τελευταίο ερώτημα που παραθέσαμε είναι κατά πόσο διαφέρει ο βαθμός επιρροής του πατέρα ανάλογα με το φύλο του παιδιού και σύμφωνα με σχετική συσχέτιση που πραγματοποιήθηκε δεν προέκυψε κάποιο στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα, άρα είναι ανεξάρτητη η επιρροή σε σχέση με το φύλο του παιδιού.

Σημαντικό θεωρήσαμε να επισημανθεί η συσχέτιση μεταξύ των προτύπων που έχουν οι ερωτώμενοι σχετικά με τα ερεθίσματα που έχουν πάρει από τον πατέρα τους, με τις αναμνήσεις που έχουν από αυτόν. Σύμφωνα με την 4^η Συσχέτιση (πίνακας 24) επιβεβαιώνεται η σχέση αυτή και παρατηρούμε ότι επιδρά στην κοινωνικοποίηση των παιδιών.

Επίσης, κατά την βιβλιοσκοπική ανασκόπηση συναντήσαμε κάποιες δυσκολίες διότι δεν υπάρχει διαθέσιμη πρόσφατη σχετική βιβλιογραφία , και αυτός ήταν ο κύριος λόγος που καθυστέρησε η εκπόνηση την παρούσας εργασίας.

Κλείνοντας, διακρίνουμε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήσαμε είναι αξιόπιστα και έγκυρα καθώς συγκλίνουν με την βιβλιογραφία που παραθέσαμε.

Θεωρούμε με βάση την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί περαιτέρω διερεύνηση του θέματος στη συγκεκριμένη ή σε άλλες πληθυσμιακές ομάδες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αντωνοπούλου Χριστίνα (1999). Κοινωνικοί ρόλοι των δύο φύλων, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.

Αποστολόπουλος, Κ. (1985). Μαθήματα κοινωνιολογίας της οικογένειας. Αθήνα, Εκδόσεις συγγραφέως.

Αυδίκος Ευάγγελος, (1996). Το παιδί στην παραδοσιακή και τη σύγχρονη οικογένεια, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Βενιοπούλου (1983) Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών. Η ίση συμμετοχή του πατέρα στην ανατροφή των παιδιών. E-publishing.

Γκιζελή Βίκα, (1987). Δέκα μαθήματα Κοινωνιολογίας, Αθήνα, Εκδόσεις Επικαιρότητα

Δεληγιάννη-Κουϊμτζή Β. & Σακκά Δ. (2005). Μεγαλώνοντας ως Αγόρι. Διερεύνηση της Ανάπτυξης της Ανδρικής Ταυτότητας στην Εφηβική Ηλικία. Αθήνα: Gutenberg.

Δημήτριος Σούρας, (2006). Πατέρας “Αφέντης”, Αθήνα Κάκτος.

Θεοδωροπούλου, Ε. (2003). Κοινωνιολογία της οικογένειας, Εκδόσεις συγγραφέων.

Θεοφίλη Δήμητρα, (2011). Υπερπροστατευτικοί γονείς, <http://www.dimitratheofili.gr>. [πρόσβαση στις 09/12/2016].

Ιγγλέση Χρυσή, (1994). Πρόσωπα γυναικών προσώπεια της συνείδησης, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας.

Κάνιτζ, Α.-Λ. φον (1981). Πατέρας. Ο νέος ρόλος του άντρα στην οικογένεια. (μτφρ. Α. Κουναλάκη), Αθήνα: ΝΟΤΟΣ.

Κατάκη Χάρης (1984). Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας. Αθήνα Εκδόσεις Κέδρος.

Καππή Χ. (1990). Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών. Κοινωνικές παράμετροι και οικογενειακό περιβάλλον: μια ψυχολογική προσέγγιση. E-publishing.

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ).(2007) «Εγχειρίδιο για το ρόλο των ανδρών/πατέρων στην εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής».

Κοντογιώργος , Β. (1979). Η σύγχρονη οικογένεια και ο ρόλος του πατέρα. Σχολείο και Ζωή , τεύχος 7-8, 266-271.

Κορωναίου, Α. (2007). Εγχειρίδιο: Ο ρόλος των πατέρων στην εξισορρόπηση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Αθήνα: ΚΕΘΙ.

Κορώσης , Κ. (1990). Κριτική αναθεώρηση του πατρικού ρόλου. Το βήμα των Κοινωνικών Επιστημών , τόμος Α , τεύχος 2 , 106 -109.

Κρασανάκης , Γ. Ε. (1991). Ο πατρικός ρόλος. Εμπειρική ψυχοπαιδαγωγική θεώρηση. Ηράκλειο : αυτοέκδοση

Κυριαζοπούλου, Ζ., (2011). Ο μπαμπάς γιορτάζει και εμείς αναρωτιόμαστε, <http://www.mommy.gr>. [Πρόσβαση στις 5 Δεκεμβρίου 2016].

Λιμνιάτη Αικατερίνη, (2011).Γονεϊκοί ρόλοι νέα δεδομένα, Αθήνα, Εκδόσεις Οσελότος

Μαραγκουδάκη Ελένη, (1993). Εκπαίδευση και διάκριση των φύλων, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας.

Μισέλ, Α. (1987). Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου. (μτφρ. Μουσούρου , Μ.). Κοινωνιολογική βιβλιοθήκη Gutenberg.

Μουσούρου Λουκία (1984), Η ελληνική οικογένεια, Αθήνα Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν.

Μουσούρου Λουκία (1989), Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας, Αθήνα Gutenberg.

Μουσούρου Λουκία (2005), Οικογένεια και Οικογενειακή Πολιτική. Αθήνα Gutenberg

Μύλντορφ , Μπ. (1977) . Ο ρόλος του πατέρα στην οικογένεια (Β. Muldworf, Lemétierdeperre, μτφρ.Γ. Παπακυριάκης). Αθήνα : Οδυσσέας.

Νόβα – Καλτσούνη, Χρ. (1995). Κοινωνικοποίηση : Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου. Αθήνα : Gutenberg

Πάντου, Χ. (2010). Ο Ρόλος του Άνδρα στην Οικογένεια της Υπαίθρου. χ. έκδοση.

Παπαιωάννου Καλλιόπη, (2000). Παιδιά-γονείς, Κοινωνικοί Λειτουργοί, Αθήνα Εκδόσεις Έλλην.

Σαλάππας Χαράλαμπος, (1992). Η κοινωνικοποίηση του ανθρώπου: Διαδικασία, προβλήματα, ερωτήματα, Πάτρα.

Τάτσης Ι., (1991), Κοινωνιολογία, τόμος Β, Αθήνα: Οδυσσέας

Τσαούσης Δ., (1983). Η κοινωνία του ανθρώπου. Αθήνα: Gutenberg

Τσιπλητάρης. Φ. Α. (2001). Η κοινωνικοποίηση του παιδιού. Μια ψυχοκοινωνιολογική προσέγγιση στα πλαίσια της οικογένειας και του σχολείου. Αθήνα Εκδόσεις Ατραπός.

ΥΠΕΠΘ (2011). Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Αθήνα Ο.Ε.Δ.Β

Φθενάκης , Β.Ε. (χ.χ). Ο ρόλος του πατέρα σήμερα (μτφρ. Α.Β.Κυπριωτάκης Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης). Ενημερωτικό Δελτίο , Εταιρεία

Χαραλαμπίδης Βασίλειος,(1987). Ή ανάπτυξη της προσωπικότητας, εφαρμογή επιστημονικών αρχών στην οικογενειακή και σχολική αγωγή, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg.

Χατζηβαρνάβα – Καζαση , Ε. (1998). Ο πατέρας και ο ρόλος του στην οικογένεια. Οικογένεια – Ευρώπη – 21ος Αιώνας : Όραμα και Θεσμοί. Πρακτικά από το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την οικογένεια. Ίδρυμα για το Παιδί και την Οικογένεια. Αθήνα : Νέα Σύνορα , Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, 226 – 231.

Χουντουμάδη, Α. (1998). Παιδιά και Γονείς στο ξεκίνημα μιας Σχέσης. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Χουρδάκη Μαρά (1982), Οικογενειακή Ψυχολογία, Αθήνα Εκδόσεις Γρηγόρης.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Askew S.-Ross C., (1994). Τα αγόρια δεν κλαίνε, μετάφραση ΤερζίδουΜανίνα, Αθήνα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Berry, J.O., and Rao, J.M. (1997). Balancing employment and fatherhood: A systems perspective. *Journal of Family Issues*

Boyd-Soisson, E., Hazen, L., N., McFarland, L., (2010). Fathers' frightening behaviours and sensitivity with infants: relations with fathers attachment representations, father–infant attachment, and children's later outcomes, 180(1-2), 51-69.

Brussoni, M. & Olsen, L., L., (2011). The perils of overprotective parenting: fathers' perspectives explored, *Child: care, health and development*, 39(2), 237-245.

Burgess, A., (2011). Fathers' roles in perinatal mental health: causes, interactions and effects.

Burman, E. (1999). *Deconstructing Psychology*, Routledge London and NewYork.

Caldera, M., Y., Lindsey, E., W., Rivera, M., (2012). Mother–child and father–child emotional expressiveness in Mexican-American families and toddlers peer interactions, *Early Child Development and Care*, 183(3-4), 378 393.

ChaterK-GasterR., (1997). Ο μύθος της ισότητας, μετάφραση Ν.Καραγιάννης, Αθήνα, Εκδόσεις Φυτράκη.

Chin, E., H., J., & Sim, N., T., (2012). Do mothers and fathers authoritative and authoritarian parenting interact? An exploration on schooling aspects with a Singapore adolescent sample, *Youth & Society*, 1-13.

Clark, J., S., Davis, M., M., Davis, N., R., Freed, G., L., (2011). Fathers' depression related to positive and negative parenting behaviors with 1-year-old children, *Pediatrics*, 127(4), 612- 618

Dick, G.L. (2004). The Fatherhood scale. *Research on Social Work Practice*

DeSinglyFrancois (1996), Κοινωνιολογίατηςσύγχρονηςοικογένειας, μετάφρασηΠαλλαντίουΛήδα, ΑθήναΕκδόσειςΟδυσσέας.

Diamond, M.J. (1986).*Becoming a Father: A Psychoanalytic Perspective onthe forgotten Parent*. The Psychoanalytic Review, 4, 445-468.

Fthenakis, W.E. & Kalicki, B. (1999, September). Subjective Conceptions of Fatherhood: An Expanded Approach (SC – F). Paper presented at the IXth European Conference on Developmental Psychology, Spetses, Greece.

Frankl, G. (1990). *The Unknown Self*. Open Gate Press. London.

Giddens Anthony, (1993). Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, μετάφραση Κονιαβλίτης Θωμάς- Τριανταφυλλοπούλου Ντίνα, Αθήνα, Εκδόσεις Οδυσσέας

Hernandez, D., J., (1993). *Americas children: Research from family government and the economy*, New York: Russen Sage

Hughes M.,-Kroehler C.J., (2007). *Κοινωνιολογία- Οι Βασικές Έννοιες*. Αθήνα:ΚΡΙΤΙΚΗ.

Huttenen, J. (2006). Possibilities and Challenges. Men'sreconciliation of Work and Family Life, Conference Report, Copenhagen.

Kierman, E., K. & Mensan, F., K., (2011). Fathers' Depression Related to Positive and Negative Parenting Behaviors With 1-Year-Old Children, *Pediatrics*, 127(4), 1-12.

Kurtz, L., & Derevensky, J.L. (1995). A Changing Society: Implications for Fatherhood. Στο M.Perrwz, J. – L.Lambert, CI. Ermert & B.Plancherel(επιμ.), *Familieim*

Lamb, M.E. (1987). Introductions: The emergent American father. In M.E. Lamp (Ed.), *The Father's role: Cross-cultural perspective* (pp. 3-25). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Mc Cluskey, A.K., & Peese, W.H. (1984). *Life – Span Developmental Psychology. Historical and Generational Effects*. Academic Press, INC.

Michel Andee (1981), Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου, μετάφραση Μουσούρου Λουκία, Αθήνα Gutenberg.

Parke, R.D. (1987). Ο πατέρας. Η Συμβολή του στη Διαμόρφωση του παιδιού. Εκδόσεις Π. Κουτσούμπας Α.Ε.

Parsons, Rob. (2004). *The sixty minute father*, μτφρ. Κωνσταντέας. Πητ. Εκδόσεις Αλκυών.

Pleck, E., H. & Pleck, J., H., (1997). *Fatherhood ideals in the United States, historical dimensions*, in M.E. Lamb (Ed), *the role of the father in child development*, New York: John Wiley.

Pittman, F. (1998). *Ο άνδρας σε κρίση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Roberts, E.J (1980). *Childhood Sexual Learning. The Unwritten Curriculum*. Ballinger Publishing Company. Cambridge. Massachusetts

Saracho, N., O. & Spodek, B., (2008). Fathers: the 'invisible' parents, *Early Child Development and Care*, 178(7-8), 821-836.

Schneider, W. (1989). *Die neuen Vater – Chancen und Risiken zum Wandel der Vaterrolle in Familie und Gesellschaft*. Augsburg AV – Verlag.

ΛΕΞΙΚΟ:

Τσαούσης Δημήτριος (1989), Χρηστικό λεξικό Κοινωνιολογίας. Αθήνα Gutenberg.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

Αμπατζόγλου, Γ. (1999) Ο ρόλος του πατέρα στη σύγχρονη οικογένεια. www.daddyspride.it (Πρόσβαση στις 13/12/2016)

Αλτίντη, Γ. (2005) Ο ρόλος του Πατέρα στην ανάπτυξη του Παιδιού & Conference (Πρόσβαση στις 13/12/2016)

Report (2006) Η έννοια της πατρότητας. groups.yahoo.com/group/goneas2005 (Πρόσβαση στις 09/01/2017)

<http://kethi.gr/> (Πρόσβαση στις 09/01/2017)

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C109/67/540,1953/> (Πρόσβαση στις 13/01/2017)

<https://socialpsychology.wordpress.com/> (Πρόσβαση στις 13/01/2017)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ερωτηματολόγιο Πτυχιακής Εργασίας Θέμα: «Ο ρόλος του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών του. Απόψεις των φοιτητών ΑΤΕΙ Ηρακλείου»

Φίλε σπουδαστή, το παρόν ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής μας εργασίας με θέμα "Ο ρόλος του πατέρα στη σύγχρονη ελληνική οικογένεια ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών του" και έχει ως σκοπό να διερευνήσει την μεταβολή του ρόλου του πατέρα σχετικά με την επιρροή που έχει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια. Αξίζει να αναφερθεί πως τα προσωπικά στοιχεία του κάθε ερωτώμενου δεν θα γνωστοποιηθούν και σε κάθε περίπτωση θα διασφαλιστεί το απόρρητο των πληροφοριών, μέσω του εκάστοτε ανώνυμου ερωτηματολογίου. ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΜΗΝ ΓΡΑΦΕΤΕ ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

Η βοήθεια σου είναι πολύτιμη για την διεκπεραίωση της εργασίας μας.

Σε ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία σου.

Για οποιαδήποτε διευκρίνιση επικοινωνήσε

με:

Μουτοπούλου Δήμητρα

moutopouloud@hotmail.gr

Πατηνιώτη Μαρία maria.pm@hotmail.com

1. Φύλο

- ΓΥΝΑΙΚΑ
- ΑΝΤΡΑΣ

2. Ηλικία

—

3. Σχολή

- ΣΕΥΠ
- ΣΔΟ
- ΣΤΕΦ
- ΣΤΕΓ

4. Τμήμα

- Διοίκησης Επιχειρήσεων
- Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
- Κοινωνικής Εργασίας
- Νοσηλευτικής
- Τεχνολόγων Γεωπόνων
- Ηλεκτρολόγων Μηχανικών
- Μηχανικών Πληροφορικής
- Μηχανολόγων Μηχανικών
- Πολιτικών Δομικών Έργων

5. Έτος Σπουδών

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 και άνω

6. Τόπος Μόνιμης Κατοικίας

- Χωριό (κάτω από 2000 κατοίκους)
- Κωμόπολη(από 2000 έως 10000 κατοίκους)
- Πόλη (10000 και άνω)

7. Οικογενειακή Κατάσταση

- Έγγαμος
- Άγαμος
- Διαζευγμένος
- Χήρος/α
- Άλλο

8.Στην πατρική κατοικία διαμένετε με ποια από τα παρακάτω άτομα

- Πατέρας
- Μητέρα
- Αδέλφια
- Παππούς
- Γιαγιά
- Άλλο:

9.Ηλικία Πατέρα

- Μέχρι 45 ετών
- Από 46 έως 55 ετών
- Από 56 έως 65 ετών
- 66 ετών και άνω

10. Συνολικός αριθμός παιδιών στην οικογένεια

- 1
- 2
- 3
- 4 και άνω

11. Γράψτε το φύλο και την ηλικία των αδελφών

Φύλο

- Άντρας
- Γυναίκα

Ηλικία

Φύλο

- Άντρας
- Γυναίκα

Ηλικία

Φύλο

- Άντρας
- Γυναίκα

Ηλικία

Φύλο

- Άντρας
- Γυναίκα

Ηλικία

Αν έχεις παραπάνω από 4 αδέρφια γράψε το σε κείμενο αν δεν σε κάλυψαν τα παραπάνω

12. Γραμματικές γνώσεις γονέων

	Πατέρας	Μητέρα
Αναλφάβητοι		
Δημοτικό		
Γυμνάσιο		
Λύκειο		
Τεχνική Σχολή		
Πανεπιστήμιο		
Μεταπτυχιακό		

13.Επάγγελμα Γονέων

α) Πατέρα _____

β) Μητέρας _____

14.Πόσες ώρες την ημέρα εργάζεται ο πατέρας σου;

- Από 800€ έως 1000€
- Περισσότερα από 1000€
- Από 9 έως 11 ώρες
- Περισσότερες από 11 ώρες
- Έχει συνταξιοδοτηθεί

15. Τα Σαββατοκύριακα εργάζεται ο πατέρας σου;

- Καθόλου
- Έως 5 ώρες
- 5 έως 10 ώρες
- Περισσότερες από 10 ώρες

16. Ποιο είναι το μηνιαίο εισόδημα του πατέρα σου;

- Έως 500€
- Από 500€ έως 800€
- Από 800€ έως 1000€
- Περισσότερα από 1000€

17. Μετά την δουλειά πόσο ελεύθερο χρόνο έχει ο πατέρας σου;

- Καθόλου
- 1 έως 3 ώρες
- 3 έως 6 ώρες
- Περισσότερες από 6 ώρες

18. Ποιες δραστηριότητες έκανες μαζί με τον πατέρα σου;

	Ποτέ	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά	Πολύ Συχνά
Θέατρο					
Κινηματογράφο					

Ψάρεμα					
Ποδόσφαιρό					
Χορό					
Μπάσκετ					
Βόλεϊ					
Κυνήγι					

19.Ο πατέρας σου σε βοηθούσε όταν αντιμετώπιζες προβλήματα;

- Ποτέ
- Σπάνια
- Μερικές φορές
- Συχνά
- Πάντα

20.Σου δίνει συμβουλές για θέματα που σε προβληματίζουν;

- Ποτέ
- Σπάνια
- Μερικές φορές
- Συχνά
- Πάντα

21.Κάνατε κοινωνικές επισκέψεις (π.χ. Εορτές σε συγγενείς/ φίλους);

- Ποτέ
- Σπάνια
- Μερικές
- φορές
- Συχνά
- Πάντα

22.Ενδιαφέρεται ο πατέρας σου για την επίδοσή σου στη σχολή;

- Ποτέ
- Σπάνια
- Μερικές
- φορές
- Συχνά
- Πάντα

23.Σε επισκέπτεται ο πατέρας σου κατά την διάρκεια της φοιτητικής σου ζωής στο Ηράκλειο;

- Ποτέ
- Σπάνια
- Μερικές
- φορές
- Συχνά
- Πολύ Συχνά

24.Επέλεξε τα επίθετα που πιστεύεις ότι ταιριάζουν στον πατέρα σου.

- Αυστηρός
- Αδιάφορος
- Επιεικής
- Στοργικός
- Απόλυτος
- Υπερπροστατευτικός
- Επικοινωνιακός
- Συζητήσιμος
- Δημοκρατικός
- Άλλο

25.Θεωρείς ότι ο πατέρας σου λειτουργεί ως πρότυπο στη ζωή σου;

- Ναι
- Όχι

26.Τι αναμνήσεις έχεις από τον πατέρα σου;

- Θετικές
- Αρνητικές
- Και τις δύο
- Καμία

❖ Πίνακες Συχνότητας

Φύλο

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Γυναίκα	137	68,5	68,5	68,5
Valid Άντρας	63	31,5	31,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ηλικία

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
18	1	,5	,5	,5
19	16	8,0	8,0	8,5
20	12	6,0	6,0	14,5
21	20	10,0	10,0	24,5
22	36	18,0	18,0	42,5
23	48	24,0	24,0	66,5
24	34	17,0	17,0	83,5
25	10	5,0	5,0	88,5
Valid 26	7	3,5	3,5	92,0
27	4	2,0	2,0	94,0
29	2	1,0	1,0	95,0
30	3	1,5	1,5	96,5
32	2	1,0	1,0	97,5
35	1	,5	,5	98,0
36	2	1,0	1,0	99,0
37	1	,5	,5	99,5
46	1	,5	,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Σχολή

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
ΣΕΥΠ	92	46,0	46,0	46,0
ΣΔΟ	21	10,5	10,5	56,5
Valid ΣΤΕΦ	84	42,0	42,0	98,5
ΣΤΕΓ	3	1,5	1,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Τμήμα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Διοίκησης Επιχειρήσεων	10	5,0	5,0	5,0
Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής	10	5,0	5,0	10,0
Κοινωνικής Εργασίας	85	42,5	42,5	52,5
Νοσηλευτικής	7	3,5	3,5	56,0
Valid Τεχνολόγων Γεωπόνων	3	1,5	1,5	57,5
Ηλεκτρολόγων Μηχανικών	14	7,0	7,0	64,5
Μηχανικών Πληροφορικής	63	31,5	31,5	96,0
Μηχανολόγων Μηχανικών	4	2,0	2,0	98,0
Πολιτικών Δομικών Έργων	4	2,0	2,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Έτος Σπουδών

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid 1	9	4,5	4,5	4,5
2	21	10,5	10,5	15,0
3	21	10,5	10,5	25,5
4	55	27,5	27,5	53,0
5 και άνω	94	47,0	47,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Συμβίωση με:**Με τον πατέρα**

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	155	77,5	77,5	77,5
OXI	45	22,5	22,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Με την μητέρα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	176	88,0	88,0	88,0
11	2	1,0	1,0	89,0
OXI	22	11,0	11,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Με τα αδέρφια

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	142	71,0	71,0	71,0
OXI	58	29,0	29,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Με την γιαγιά

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	16	8,0	8,0	8,0
Valid OXI	184	92,0	92,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Με τον παππού

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	10	5,0	5,0	5,0
Valid OXI	190	95,0	95,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Συμβίωση με άλλο

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	15	7,5	7,5	7,5
Valid OXI	185	92,5	92,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ηλικία Πατέρα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Μέχρι 45 ετών	5	2,5	2,5	2,5
Valid Από 46 έως 55 ετών	114	57,0	57,0	59,5
Valid Από 56 έως 65 ετών	68	34,0	34,0	93,5
Valid 66 ετών και άνω	13	6,5	6,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Αριθμός Παιδιών

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid 1	18	9,0	9,0	9,0
2	99	49,5	49,5	58,5
3	54	27,0	27,0	85,5
4 και άνω	29	14,5	14,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Πρώτος Αδελφός/ή

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	182	91,0	91,0	91,0
OXI	18	9,0	9,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Δεύτερος Αδελφός/ή

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	83	41,5	41,5	41,5
OXI	117	58,5	58,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Τρίτος Αδελφός/ή

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	28	14,0	14,0	14,0
OXI	171	85,5	85,5	99,5
22	1	,5	,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Τέταρτος Αδελφός/ή

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	5	2,5	2,5	2,5
OXI	193	96,5	96,5	99,0
22	2	1,0	1,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Πέμπτος Αδελφός/ή

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	2	1,0	1,0	1,0
OXI	198	99,0	99,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Μόρφωση Πατέρα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Αναλφάβητοι	15	7,5	7,5	7,5
Δημοτικό	6	3,0	3,0	10,5
Γυμνάσιο	52	26,0	26,0	36,5
Λύκειο	62	31,0	31,0	67,5
Τεχνική σχολή	41	20,5	20,5	88,0
Πανεπιστήμιο	19	9,5	9,5	97,5
Μεταπτυχιακό	5	2,5	2,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Μόρφωση Μητέρας

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Αναλφάβητοι	7	3,5	3,5	3,5
Δημοτικό	8	4,0	4,0	7,5
Γυμνάσιο	50	25,0	25,0	32,5
Λύκειο	78	39,0	39,0	71,5
Valid Τεχνική σχολή	27	13,5	13,5	85,0
55	1	,5	,5	85,5
Πανεπιστήμιο	22	11,0	11,0	96,5
Μεταπτυχιακό	7	3,5	3,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Επάγγελμα Πατέρα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Συνταξιούχος	25	12,5	12,5	12,5
Οδηγός/Χειριστής Μηχανημάτων	8	4,0	4,0	16,5
Επαγγέλματα υγείας	5	2,5	2,5	19,0
Μάγειρας/Ζαχαροπλάστης	7	3,5	3,5	22,5
Κλάδος πληροφορικής	3	1,5	1,5	24,0
Εργάτης/Τεχνίτης	39	19,5	19,5	43,5
Οικονομολόγος/Λογιστής	5	2,5	2,5	46,0
Valid Δημόσιος Υπάλληλος	28	14,0	14,0	60,0
Ιδιωτικός Υπάλληλος	19	9,5	9,5	69,5
Ελεύθερος επαγγελματίας	24	12,0	12,0	81,5
Ξενοδοχοϋπάλληλος	8	4,0	4,0	85,5
Δάσκαλος/Καθηγητής	5	2,5	2,5	88,0
Αγρότης/Γεωπόνος	10	5,0	5,0	93,0
Άνεργος	8	4,0	4,0	97,0
Αστυνομικός/Στρατιωτικός/N αυτικός	6	3,0	3,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Επάγγελμα Μητέρας

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Οικιακά	57	28,5	28,5	28,5
Επαγγέλματα Υγείας	10	5,0	5,0	33,5
Αγρότισσα/Γεωπόνος	4	2,0	2,0	35,5
Οικονομολόγος/Λογίστρια	2	1,0	1,0	36,5
Επαγγέλματα πληροφορικής	1	,5	,5	37,0
Οδηγός/Χειριστής Μηχανημάτων	1	,5	,5	37,5
Κομμώτρια	3	1,5	1,5	39,0
Καθαρίστρια	3	1,5	1,5	40,5
Valid Φύλαξη/Συνοδός παιδιών	3	1,5	1,5	42,0
Ιδιωτικός Υπάλληλος	39	19,5	19,5	61,5
Δημόσιος Υπάλληλος	13	6,5	6,5	68,0
Συνταξιούχος	15	7,5	7,5	75,5
Ξενοδοχοϋπάλληλος	10	5,0	5,0	80,5
Ελεύθερος επαγγελματίας	16	8,0	8,0	88,5
Άνεργη	9	4,5	4,5	93,0
Δασκάλα/Καθηγήτρια	10	5,0	5,0	98,0
Μαγείρισσα/Ζαχαροπλάστης	4	2,0	2,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ώρες Εργασίας Πατέρα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Έως 4 ώρες	8	4,0	4,0	4,0
Έως 8 ώρες	62	31,0	31,0	35,0
Από 9 έως 11 ώρες	66	33,0	33,0	68,0
Valid Περισσότερες από 11 ώρες	23	11,5	11,5	79,5
Έχει συνταξιοδοτηθεί	41	20,5	20,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ώρες Εργασίας Σαββατοκύριακο

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Καθόλου	81	40,5	40,5	40,5
Έως 5 ώρες	33	16,5	16,5	57,0
Valid 5 έως 10 ώρες	55	27,5	27,5	84,5
Περισσότερες από 10 ώρες	31	15,5	15,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Μηνιαίο Εισόδημα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Έως 500€	25	12,5	12,5	12,5
Από 500€ έως 800€	46	23,0	23,0	35,5
Valid Από 800€ έως 1000€	77	38,5	38,5	74,0
Περισσότερα από 1000€	52	26,0	26,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ελεύθερος Χρόνος

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Καθόλου	2	1,0	1,0	1,0
1 έως 3 ώρες	65	32,5	32,5	33,5
Valid 3 έως 6 ώρες	64	32,0	32,0	65,5
Περισσότερες από 6 ώρες	69	34,5	34,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Δραστηριότητες:

Θέατρο

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	134	67,0	67,0	67,0
11	2	1,0	1,0	68,0
Σπάνια	38	19,0	19,0	87,0
22	1	,5	,5	87,5
Μερικές φορές	19	9,5	9,5	97,0
33	1	,5	,5	97,5
Συχνά	5	2,5	2,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Κινηματογράφο

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	101	50,5	50,5	50,5
Σπάνια	46	23,0	23,0	73,5
Μερικές φορές	34	17,0	17,0	90,5
Συχνά	15	7,5	7,5	98,0
Πολύ συχνά	4	2,0	2,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ψάρεμα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	128	64,0	64,0	64,0
Σπάνια	29	14,5	14,5	78,5
Μερικές φορές	26	13,0	13,0	91,5
Συχνά	15	7,5	7,5	99,0
Πολύ συχνά	2	1,0	1,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ποδόσφαιρό

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	125	62,5	62,5	62,5
Σπάνια	31	15,5	15,5	78,0
Μερικές φορές	28	14,0	14,0	92,0
Συχνά	10	5,0	5,0	97,0
Πολύ συχνά	6	3,0	3,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Χορό

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	152	76,0	76,0	76,0
11	1	,5	,5	76,5
Σπάνια	24	12,0	12,0	88,5
Μερικές φορές	11	5,5	5,5	94,0
Συχνά	8	4,0	4,0	98,0
Πολύ συχνά	4	2,0	2,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Μπάσκετ

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	144	72,0	72,0	72,0
Σπάνια	26	13,0	13,0	85,0
Μερικές φορές	18	9,0	9,0	94,0
Συχνά	10	5,0	5,0	99,0
Πολύ συχνά	2	1,0	1,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Βόλει

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	162	81,0	81,0	81,0
Σπάνια	20	10,0	10,0	91,0
Μερικές φορές	9	4,5	4,5	95,5
Συχνά	7	3,5	3,5	99,0
Πολύ συχνά	2	1,0	1,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Κυνήγι

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	158	79,0	79,0	79,0
Σπάνια	15	7,5	7,5	86,5
Μερικές φορές	15	7,5	7,5	94,0
Συχνά	9	4,5	4,5	98,5
Πολύ συχνά	3	1,5	1,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Βοήθεια στην Αντιμετώπιση Προβλημάτων

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	22	11,0	11,0	11,0
Σπάνια	24	12,0	12,0	23,0
Μερικές φορές	49	24,5	24,5	47,5
Συχνά	32	16,0	16,0	63,5
Πάντα	73	36,5	36,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Συμβουλές στην Αντιμετώπιση Προβλημάτων

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	21	10,5	10,5	10,5
Σπάνια	27	13,5	13,5	24,0
Μερικές φορές	45	22,5	22,5	46,5
Συχνά	44	22,0	22,0	68,5
Πάντα	63	31,5	31,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Κοινωνικές Επισκέψεις

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	5	2,5	2,5	2,5
Σπάνια	36	18,0	18,0	20,5
Μερικές φορές	41	20,5	20,5	41,0
Συχνά	75	37,5	37,5	78,5
Πάντα	43	21,5	21,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Ενδιαφέρον Επίδοσης

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	10	5,0	5,0	5,0
Σπάνια	16	8,0	8,0	13,0
Μερικές φορές	26	13,0	13,0	26,0
Συχνά	44	22,0	22,0	48,0
Πάντα	104	52,0	52,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Επισκέψεις κατά την διάρκεια σπουδών

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Ποτέ	52	26,0	26,0	26,0
Σπάνια	55	27,5	27,5	53,5
Μερικές φορές	45	22,5	22,5	76,0
Συχνά	27	13,5	13,5	89,5
Πολύ Συχνά	21	10,5	10,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Χαρακτηρισμοί Πατέρα:

Αυστηρός

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	55	27,5	27,5	27,5
OXI	144	72,0	72,0	99,5
22	1	,5	,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Αδιάφορος

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	35	17,5	17,5	17,5
OXI	164	82,0	82,0	99,5
22	1	,5	,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Επιεικής

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	75	37,5	37,5	37,5
11	1	,5	,5	38,0
OXI	123	61,5	61,5	99,5
22	1	,5	,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Απόλυτος

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	52	26,0	26,0	26,0
OXI	148	74,0	74,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Υπερπροστατευτικός

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	58	29,0	29,0	29,0
OXI	140	70,0	70,0	99,0
22	2	1,0	1,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Επικοινωνιακός

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	91	45,5	45,5	45,5
OXI	109	54,5	54,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Δημοκρατικός

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	84	42,0	42,0	42,0
OXI	115	57,5	57,5	99,5
22	1	,5	,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Στοργικός

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	105	52,5	52,5	52,5
OXI	95	47,5	47,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Πρότυπο

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid NAI	126	63,0	63,0	63,0
OXI	74	37,0	37,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Αναμνήσεις Πατέρα

	Frequency	Percent	ValidPercent	CumulativePercent
Valid Θετικές	76	38,0	38,0	38,0
Αρνητικές	18	9,0	9,0	47,0
Και τις δύο	102	51,0	51,0	98,0
Καμία	4	2,0	2,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Πίνακες Συσχετίσεων:

		Correlations	
		Μόρφωση Πατέρα	Φύλο
Μόρφωση Πατέρα	PearsonCorrelation	1	,171*
	Sig. (2-tailed)		,015
	Sum of Squares and Cross-products	371,875	21,725
	Covariance	1,869	,109
	N	200	200
Φύλο	PearsonCorrelation	,171*	1
	Sig. (2-tailed)	,015	
	Sum of Squares and Cross-products	21,725	43,155
	Covariance	,109	,217
	N	200	200

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

		Correlations	
		Μόρφωση Πατέρα	Φύλο
Μόρφωση Πατέρα	PearsonCorrelation	1	,171*
	Sig. (2-tailed)		,015
	Sum of Squares and Cross-products	371,875	21,725
	Covariance	1,869	,109
	N	200	200
Φύλο	PearsonCorrelation	,171*	1
	Sig. (2-tailed)	,015	
	Sum of Squares and Cross-products	21,725	43,155
	Covariance	,109	,217
	N	200	200

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

		Επάγγελμα Πατέρα	Τμήμα
Επάγγελμα Πατέρα	PearsonCorrelation	1	,146*
	Sig. (2-tailed)		,039
	N	200	200
Τμήμα	PearsonCorrelation	,146*	1
	Sig. (2-tailed)	,039	
	N	200	200

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

		Αναμνήσεις Πατέρα	Πρότυπο
Αναμνήσεις Πατέρα	PearsonCorrelation	1	,271**
	Sig. (2-tailed)		,000
	Sum of Squares and Cross-products	188,220	25,420
	Covariance	,946	,128
	N	200	200
Πρότυπο	PearsonCorrelation	,271**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	Sum of Squares and Cross-products	25,420	46,620
	Covariance	,128	,234
	N	200	200

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Ελεύθερος Χρόνος	Βόλεϊ
Ελεύθερος Χρόνος	PearsonCorrelation	1	,170*
	Sig. (2-tailed)		,016
	Sum of Squares and Cross-products	142,000	23,000
	Covariance	,714	,116
	N	200	200
	PearsonCorrelation	,170*	1
Βόλεϊ	Sig. (2-tailed)	,016	
	Sum of Squares and Cross-products	23,000	128,555
	Covariance	,116	,646
	N	200	200

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

		Δημοκρατικός	Πρότυπο
Δημοκρατικός	PearsonCorrelation	1	,358**
	Sig. (2-tailed)		,000
	Sum of Squares and Cross-products	48,720	17,080
	Covariance	,245	,086
	N	200	200
	PearsonCorrelation	,358**	1
Πρότυπο	Sig. (2-tailed)	,000	
	Sum of Squares and Cross-products	17,080	46,620
	Covariance	,086	,234
	N	200	200

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Συζητήσιμος	Πρότυπο
Συζητήσιμος	PearsonCorrelation	1	,313**
	Sig. (2-tailed)		,000
	Sum of Squares and Cross-products	48,720	14,920
	Covariance	,245	,075
	N	200	200
	PearsonCorrelation	,313**	1
Πρότυπο	Sig. (2-tailed)	,000	
	Sum of Squares and Cross-products	14,920	46,620
	Covariance	,075	,234
	N	200	200

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Επικοινωνιακός	Πρότυπο
Επικοινωνιακός	PearsonCorrelation	1	,388**
	Sig. (2-tailed)		,000
	Sum of Squares and Cross-products	49,595	18,670
	Covariance	,249	,094
	N	200	200
	PearsonCorrelation	,388**	1
Πρότυπο	Sig. (2-tailed)	,000	
	Sum of Squares and Cross-products	18,670	46,620
	Covariance	,094	,234
	N	200	200

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Απόλυτος	Πρότυπο
Απόλυτος	PearsonCorrelation	1	-,183**
	Sig. (2-tailed)		,009
	Sum of Squares and Cross-products	38,480	-7,760
	Covariance	,193	-,039
	N	200	200
Πρότυπο	PearsonCorrelation	-,183**	1
	Sig. (2-tailed)	,009	
	Sum of Squares and Cross-products	-7,760	46,620
	Covariance	-,039	,234
	N	200	200

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Στοργικός	Πρότυπο
Στοργικός	PearsonCorrelation	1	,432**
	Sig. (2-tailed)		,000
	Sum of Squares and Cross-products	49,875	20,850
	Covariance	,251	,105
	N	200	200
Πρότυπο	PearsonCorrelation	,432**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	Sum of Squares and Cross-products	20,850	46,620
	Covariance	,105	,234
	N	200	200

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Επιεικής	Πρότυπο
Επιεικής	PearsonCorrelation	1	,152*
	Sig. (2-tailed)		,032
	Sum of Squares and Cross-products	47,120	7,120
	Covariance	,237	,036
	N	200	200
Πρότυπο	PearsonCorrelation	,152*	1
	Sig. (2-tailed)	,032	
	Sum of Squares and Cross-products	7,120	46,620
	Covariance	,036	,234
	N	200	200

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

		Επάγγελμα Πατέρα	Τμήμα
Επάγγελμα Πατέρα	PearsonCorrelation	1	,146*
	Sig. (2-tailed)		,039
	Sum of Squares and Cross-products	4850,795	310,545
	Covariance	24,376	1,561
	N	200	200
Τμήμα	PearsonCorrelation	,146*	1
	Sig. (2-tailed)	,039	
	Sum of Squares and Cross-products	310,545	931,795
	Covariance	1,561	4,682
	N	200	200

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΣΕΥΠ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ: « Ο ρόλος του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια, ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Απόψεις των φοιτητών ΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης.»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Διαλυνάκη Ελένη

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: Μουτοπούλου Δήμητρα(4880)

Πατηνιώτη Μαρία (4760)

1. Τίτλος πτυχιακής εργασίας

« Ο ρόλος του πατέρα στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια, ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών. Απόψεις των φοιτητών ΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης.»

2. Βασικός προβληματισμός που οδήγησε στην επιλογή του θέματος

Το θέμα της Πτυχιακής μας εργασίας παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για να μελετηθεί. Είναι γεγονός ότι ο ρόλος του πατέρα στην αγωγή, την ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση του παιδιού έχει στερηθεί προσοχής. Οι έρευνες και οι μελέτες είναι ελάχιστες σχετικά με τον ρόλο του πατέρα στην οικογένεια συγκριτικά με αυτές που έχουν πραγματοποιηθεί για τον ρόλο την μητέρας. Τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται προσπάθειες να αποδεχτεί και να κατανοηθεί ότι η παρουσία και η συμβολή του πατέρα στην οικογένεια είναι εξίσου σημαντική και αναγκαία με αυτή της μητέρας.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι σύμφωνα με τον Τσάτση (1991:327) «Κοινωνικοποίηση είναι η διαδικασία μέσα από την οποία το άτομο διαμορφώνει την συμπεριφορά του, μαθαίνει τους τρόπους ζωής, που η κοινωνική ομάδα στην οποία ανήκει του μεταβιβάζει». Τα αγόρια και τα κορίτσια κατά τη διάρκεια της κοινωνικοποίησης θα συνειδητοποιήσουν την κατηγοριοποίηση και τον διαχωρισμό των ανθρώπων σε φύλα, θα τοποθετήσουν τον εαυτό τους στη μια από τις δυο κατηγορίες και θα τον ενθαρρύνουν προκειμένου να υιοθετήσουν τους κοινωνικά αποδεκτούς τρόπους συμπεριφοράς για το φύλο τους. Η όλη πορεία που αρχίζει από τα πρώτα λεπτά της γέννησης και ίσως νωρίτερα, περιλαμβάνει μια από τις πιο σημαντικές πλευρές της ευρύτερης κοινωνικοποίησης, γνωστή με τον όρο «κοινωνικοποίηση του ρόλου των φύλων». Ο ρόλος των 10 φύλων αναφέρεται σε μορφές συμπεριφοράς, στάσεις και δεξιότητες, τις οποίες η κοινωνία προσδοκά από τα άτομα απλώς και μόνο επειδή είναι άνδρες ή γυναίκες. Η κοινωνικοποίηση του ρόλου των φύλων αποτελείται από πολλές πορείες, οι οποίες χρησιμοποιούνται για να προετοιμάσουν τους άνδρες και τις γυναίκες για τους ρόλους, τους οποίους κάθε κοινωνία θεωρεί κατάλληλους για κάθε φύλο (Τάτσης, 1991)

Σύμφωνα με αντιλήψεις της παραδοσιακής κοινωνίας (παραδοσιακή αντίληψη της πατρότητας), ο πατέρας φαίνεται να ασκεί μεγάλη επιρροή στην λειτουργία της οικογένειας, αφενός ως η οικονομική πηγή για την κάλυψη των αναγκών και αφετέρου ως προς την προστασία των μελών της. Ο πατέρας, σε αυτή τη μορφή οικογένειας, έχει την υποχρέωση να εργάζεται και να φέρει εισόδημα, επομένως, να είναι απών πολλές ώρες της ημέρας και όταν είναι παρών δεν αναπληρώνει τις χαμένες στιγμές επικοινωνίας με τη σύζυγο και τα παιδιά του, διότι εργάζεται. Έτσι είναι απρόσιτος, ολιγομίλητος και μη συνεργάσιμος με τα υπόλοιπα μέλη.

Αντίθετα, στην σύγχρονη κοινωνία, ο πατέρας παρουσιάζεται πιο δραστήριος και διαθέσιμος απέναντι στα παιδιά. Είναι παρών στην καθημερινή οργάνωση και λειτουργία της οικογένειας και αναπτύσσει σχέσεις εμπιστοσύνης και αλληλεπίδρασης με τα μέλη της.

Ο ρόλος του πατέρα επιδρά είτε θετικά είτε αρνητικά στην ανάπτυξη και κοινωνικοποίηση των παιδιών ανάλογα με την παρουσία του στην οικογένεια και την στάση του προς αυτή. (Μουσούρου Λ. 2005)

Στην παρούσα θεωρητική και ερευνητική προσέγγιση του θέματος επιδιώκεται η διερεύνηση της συμβολής του πατέρα στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, και από ποιούς παράγοντες επηρεάζεται αυτή.

3. Αναφορές σε συναφείς έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί από το τμήμα

Έπειτα από ανασκόπηση στο αρχείο των πτυχιακών εργασιών που έχουν γίνει στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηρακλείου Κρήτης από το τμήμα Κοινωνικής εργασίας, οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί με παρόμοια θεματολογία είναι:

ΠΗΔΑΡΑΚΗ Ε. & ΤΣΑΧΤΣΙΡΗ Μ. (2008) «Η ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΠΑΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ ΣΕ ΑΝΔΡΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΝΤΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Α. , ΜΑΝΙΑΔΑΚΗ Μ . & ΠΕΡΟΥΛΑΚΗ Ε (2014) «Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ-ΑΠΟΨΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΣΟΦΙΑ ΚΟΥΚΟΥΛΗ

{Η δική μας έρευνα εστιάζει συγκεκριμένα στη συμβολή του πατέρα στην κοινωνικοποίηση των παιδιών του και αποσκοπεί στη διερεύνηση παραγόντων που επηρέασαν τις αλλαγές που παρατηρούνται και τον λόγο αυτών του στη διαδικασία αυτή.}

4. Σκοπός της μελέτης

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην παρουσίαση των απόψεων φοιτητών του ΤΕΙ Ηρακλείου σχετικά με τον ρόλο του πατέρα στην σύγχρονη οικογένεια, ως προς την κοινωνικοποίηση των παιδιών.

5. Διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων και ερωτημάτων

Ερευνητική υπόθεση: Θεωρούμε ότι με την αλλαγή της οικογενειακής λειτουργίας έχει αλλάξει ο ρόλος του πατέρα σχετικά με την επιρροή που έχει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια.

Ερευνητικά ερωτήματα:

Σχετίζεται η εργασία του πατέρα με την κοινωνικοποίηση των παιδιών;

Σχετίζεται το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα με την κοινωνικοποίηση των παιδιών;

Η ηλικία του πατέρα σχετίζεται με την κοινωνικοποίηση των παιδιών;

Διαφέρει ο βαθμός επιρροής του πατέρα ανάλογα με το φύλο του παιδιού;

6. Μεθοδολογία έρευνας.

7. Πεδίο μελέτης:

Πεδίο μελέτης θα αποτελέσει το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηρακλείου Κρήτης.

8. Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας θα αποτελέσουν 200 φοιτητές/τριες του ΤΕΙ Ηρακλείου Κρήτης από όλα τα έτη σπουδών. Η μέθοδος θα είναι με μη τυχαία δειγματοληψία ευκολίας.

9. Ερευνητικό εργαλείο

Το μεθοδολογικό εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί για την συλλογή δεδομένων είναι το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο θα περιλαμβάνει δημογραφικές ερωτήσεις όπως φύλο, ηλικία και έτος σπουδών καθώς και ερωτήσεις σχετικά με την σημασία και το ρόλο της οικογένειας και ειδικότερα του πατέρα για τους ερωτώμενους.

Επιπλέον, θα περιέχει ερωτήσεις που σχετίζονται άμεσα με τον τύπο οικογένειας στον οποίο ανήκουν οι ερωτώμενοι. Τέλος, θα τους ζητηθεί να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τον ρόλο του πατέρα και στην σημαντικότητα του στην κοινωνικοποίηση των παιδιών.

10. Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων

Μόλις ολοκληρωθεί η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, θα ξεκινήσει η επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας με την βοήθεια του προγράμματος SPSS 16.0 (SuperiorPerformanceSoftwareSystem). Το SPSS είναι ένα στατιστικό πακέτο ανάλυσης δεδομένων, το οποίο μέσα από τις διάφορες δυνατότητες του, προσφέρει στον χρήστη δυνατότητες για δημιουργία αναφορών, ανάλυση και μοντελοποίηση δεδομένων αλλά και την γραφική αναπαράσταση τους.

11. Διάγραμμα περιεχομένων πτυχιακής εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΟΡΙΣΜΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

- 1.1 Μορφές οικογένειας
- 1.2 Λειτουργίες οικογένειας
- 1.3 Δομή οικογένειας
- 1.4 Η οικογένεια στη σύγχρονη κοινωνία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

«ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΟΤΗΤΑ»

- 2.1 Η έννοια της πατρότητας
- 2.2 Ψυχαναλυτική Σχολή
- 2.3 Συμπεριφορική Σχολή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

- 3.1 Ο ρόλος του πατέρα στην παραδοσιακή οικογένεια
- 3.2 Ο ρόλος του πατέρα στην σύγχρονη οικογένεια
- 3.3 Η θέση του πατέρα
- 3.4 Στερεότυπα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του πατέρα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

- 4.1 Πατρική λειτουργία και ανάπτυξη προσωπικότητας του παιδιού
 - 4.1.1 Έμμεση πατρική λειτουργία
 - 4.1.2 Άμεση πατρική λειτουργία
- 4.2 Ο δεσμός πατέρα-παιδιού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

- 5.1 Κοινωνικοποίηση-Εννοιολογικός προσδιορισμός

5.2 Η οικογένεια ως πρωταρχικός φορέας κοινωνικοποίησης

5.3 Οι επιδράσεις του πατρικού ρόλου στην κοινωνικοποίηση του παιδιού

5.4 Θεωρίες κοινωνικοποίησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 Συμπεράσματα

6.2 Προτάσεις

6.3 Ο ρόλος της Κοινωνικής Εργασίας

Β. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σκοπός της μελέτης

Ερευνητικά ερωτήματα

Δειγματοληψία

Ερευνητικό εργαλείο

2. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Γ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

3. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

12. Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της μελέτης. Ενέργειες για άρση δυσκολιών.

Ένας παράγοντας που μπορεί να παρεμποδίσει την εξέλιξη της έρευνας είναι οι ενδεχόμενες αντιδράσεις του ερωτώμενου , οι οποίες παρατηρούνται σε περιπτώσεις υποβολής προσωπικών ερωτήσεων, με αποτέλεσμα την παραποίηση των απαντήσεων.

Η άρση των δυσκολιών θα επιτευχθεί με τις παρακάτω τακτικές:

Οι ερευνήτριες θα συστηθούν στους ερωτώμενους, θα αποδείξουν τη σοβαρότητα της προσέγγισης και θα εκθέσουν σύντομα τα κίνητρα της έρευνας.

Οι ερευνήτριες θα παραμείνουν δίπλα στους ερωτώμενους έχοντας έτσι τη δυνατότητα ανταπόκρισης σε τυχόν διευκρινιστικές ερωτήσεις που θα τεθούν εκ μέρους τους.

13. Ηθικά ζητήματα που προκύπτουν

Ηθικά ζητήματα δεν ανακύπτουν καθώς δεν θίγονται τα προσωπικά δεδομένα των ερωτώμενων εφόσον η έρευνα θα είναι ανώνυμη και αυστηρά προσωπική. Άλλωστε, η έρευνα αποσκοπεί στην παρουσίαση της κοινής γνώμης και όχι μεμονωμένων περιστατικών.